

اولين كانال تلگرامي انشا

انتنا ها ابتدایه فنا یایه دوازدهم

جهت عضویت روی

لینک کلیک کنید

@ENSHA

@ENSHA

کانال تلگرام

گام به گام

برای پایه های ابتدایی تا دوازدهم

جهت عضویت روی لینک <کلیک> کنید

@gambeg

@gambeg

کانال تلگرام یایه یازدهم

📱 بانک جزوات یایه یازدهم 📱

👉 جهت عضویت در کانال روی لینک #کلیک کنید

<https://t.me/yazdah>

<https://t.me/yazdah>

👉 جهت عضویت در کانال روی لینک #کلیک کنید

۱- انسان در صیغه نیاز زلفی با معایر موجودات دیگر است

۲- آیا انسان نیازهایش منحصر در نیازهای طبیعی است چه زمانی توسط نیازهای جدیدی مورد نیاز

نیازهای برتر ۳- نیازهای اساسی انسان را نام ببرید

۱- انسان همچون سایر موجودات زنده، یک دسته نیازهای طبیعی و غریزی دارد؛ مانند نیاز به آب، هوا، غذا و پوشاک. خداوند پاسخ به این نیازها را در عالم طبیعت آماده کرده و قدرت آگاه شدن از آنها را نیز به انسان داده است. برای مثال، در وقت نیاز به آب و غذا احساس تشنگی و گرسنگی می کند و سراغ آب و غذا می رود. هنگام سرما و گرما، از مصالح موجود در طبیعت بهره می برد و برای خود لباس و پوشاک و مسکن تهیه می کند.!

۲- اما نیازهای انسان منحصر به نیازهای طبیعی و غریزی او نمی شود؛ زمانی که انسان، از سطح زندگی روزمره فراتر رود و در افق بالاتری بیندیشد، خود را با نیازهای مهم تری نیز روبرو می بیند؛ نیازهایی که برآمده از سرمایه های ویژه ای است که خداوند به او عطا کرده است. پاسخ صحیح به این نیازهای اساسی است که سعادت انسان را تضمین می کند.

این نیازها به تدریج به دل مشغولی، دغدغه و بالاخره به سؤال هایی تبدیل می شوند که انسان تا پاسخ آنها را نیابد، آرام نمی گیرد. برخی از این نیازها عبارتند از:

۱- **شناخت هدف زندگی** انسان می خواهد بداند «برای چه زندگی می کند؟» و کدام هدف است که می تواند با اطمینان خاطر، زندگی اش را صرف آن نماید؟ او می داند که اگر هدف حقیقی خود را شناسد یا در شناخت آن دچار خطا شود، عمر خود را از دست داده است. **۲** به همین خاطر، امام سجاد علیه السلام پیوسته این دعا را می خواند که:

«خدا یا ایام زندگانی مرا به آن چیزی اختصاص بده که مرا برای آن آفریده ای»

۲- **درک آینده خویش** انسان با این سؤال مهم و اساسی نیز روبروست که: «آینده او چگونه است؟»: «آیا زندگی او با مرگ تمام می شود یا دفتر حیات او به شکل دیگری گشوده می گردد؟»، «اگر حیات، به شکل دیگری ادامه می یابد و انسان زندگی ابدی را پس از مرگ آغاز خواهد کرد، نحوه زندگی او پس از مرگ چگونه است؟»، «زاد و توشه سفر به جهان دیگر چیست؟» و «خوشبختی وی در آن سرا در گرو انجام چه کارهایی است؟» **۳**

روزها فکر من این است و هر شب خنم که چرا غافل از احوال دل خوشتم
از کجا آمده ام آدمم بمر چه بود به کجا می روم آخر غالی و ظم؟

۱- با این سرمایه ها در درس دوم کتاب دین و زندگی دهم با عنوان «بر پرواز» آشنا شده اید.

۲- و استغفر آلهی فی ما خلفتی له. رعای مکارم الاخلاق.

- ۳- دیوان شمس، مولوی.
- ۴- یکی از نیازهای اساسی انسان شناخت هدف زندگی است توضیح دهید.
- ۵- یکی از نیازهای اساسی انسان درک آینده خویش است توضیح دهید.

۳- کشف راه درست زندگی: راه زندگی یا «چگونه زیستن» که ارتباط دقیقی با دو نیاز قبلی دارد. دغدغه دیگر انسان‌های فکور و خردمند است. این دغدغه از آن جهت جدی است که انسان فقط یک بار به دنیا می‌آید و یک بار زندگی در دنیا را تجربه می‌کند. بنابراین در این فرصت تکرار نشدنی، باید از بین همه راه‌هایی که پیش روی اوست، راهی را برای زندگی انتخاب کند که به آن مطمئن باشد تا بتواند با بهره‌مندی از سرمایه‌های خدادادی به هدف خلقت برسد.

تفسیر قرآن

در آیات سوره عصر تدبیر کنید و با کمک دوستان خود، به سؤالات پاسخ دهید:

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ
وَ الْعَصْرِ، اِنَّ الْاِنْسَانَ لَفِیْ خُسْرٍ، اِلَّا الَّذِیْنَ اٰمَنُوْا
وَ عَمِلُوا الصّٰلِحٰتِ وَ تَوَاصَوْا بِالْحَقِّ وَ تَوَاصَوْا بِالصَّبْرِ

قرآن

اصناف

خود را در

صبر

خود

توجه

توجه

- ۱- خداوند در این سوره به چه چیزی سوگند خورده است؟ چرا؟ عصر، دین، صبر، زندگی، حق، صبر، معارف
- ۲- چه خسارتی انسان را تهدید می‌کند؟ عدم ایمان به خدا، عدم انجام کارهای صالح، عدم سعادت، عدم ایمان به خدا، عدم سعادت، عدم ایمان به خدا، عدم سعادت
- ۳- چه کسانی دچار خسران نمی‌شوند؟ کسانی که کارهای نیک انجام می‌دهند و هم دیگر را به حق و صبر معارف

۹- پاسخ به سؤال‌های اساسی باید حداقل دو ویژگی داشته باشد:

۸ (الف) کاملاً درست و قابل اعتماد باشد؛ زیرا هر پاسخ احتمالی و مشکوک نیازمند تجربه و آزمون است. در حالی که عمر محدود آدمی برای چنین تجربه‌ای کافی نیست، به خصوص که راه‌های پیشنهادی هم بسیار زیاد و گوناگون‌اند.

(ب) همه جانبه باشد؛ به طوری که به نیازهای مختلف انسان به صورت هماهنگ پاسخ دهد؛ زیرا ابعاد جسمی و روحی، فردی و اجتماعی و دنیوی و اخروی وی، پیوند و ارتباط کامل و تنگاتنگی با هم دارند و نمی‌توان برای هر بُعدی جداگانه برنامه‌ریزی کرد.

۹ (۱) آگاهی کاملی از خلقت انسان، جایگاه او در نظام هستی، ابعاد دقیق و ظریف روحی و جسمی و نیز فردی و اجتماعی او داشته باشد.

۲- همچنین بداند که انسان‌ها، پس از مرگ، چه سرنوشتی دارند و دقیقاً چه عاقبتی در انتظار آنهاست.

۹- چه کسی با چه ویژگی‌هایی می‌تواند به سؤالات اساسی این پاسخ بدهد؟

و اما حیوان درین این که معنای انسان اصیل را حاصل نماید براساس اطراف امور برآورد دارای اطلاعات
ناقص یا غلط است. همین ریس می تواند به نیازهای بنیادین پاسخ درست بدهد
(سج) ضرورتاً انسان کاملاً از خلقت خود جداست و در نظام هستی ... ندارد

با توجه به توضیحات، بررسی کنید که

الف) آیا عقل انسان به تنهایی می تواند به این سؤال های اساسی پاسخ کامل و جامع دهد؟ چرا؟

ب) آیا انسان به تنهایی می تواند مسیر سعادت را طراحی کند؟ چرا؟

فیلم: توانایی های عقل من تا چه اندازه است؟

دانش تکمیلی

برای آشنایی با برخی از مکاتب هایی که بر اساس عقل و دانش بشری به سؤالات اساسی انسان
پاسخ داده اند و نتایج ناگواری در زندگی انسان ها به جای گذاشته اند، به سایت گروه قرآن و معارف
بخش «دانش تکمیلی» مراجعه کنید. برای ورود به سایت گروه قرآن و معارف کافی است به آدرس
<http://quran-dept.talif.sch.ir> مراجعه کنید.

۱۰ شیوه هدایت خداوند در موجودات متناسب با حیثیت؟

۱۰) خداوند هر دسته از مخلوقات را متناسب با ویژگی هایی که در وجودشان قرار داده است هدایت
می کند. انسان ویژگی هایی دارد که او را از سایر مخلوقات متمایز می کند و همین امر سبب شده شیوه
هدایت او متفاوت باشد. انسان دارای چه ویژگی هایی است که خداوند بواسطه آن نسبتاً او را هدایت می کند؟

۱۱) یکی از این ویژگی ها، توانایی تفکر و تفکر و ویژگی دیگر قدرت اختیار و انتخاب اوست؛ انسان، ابتدا
دریازه هر کاری تفکر می کند، اگر تشخیص داد که آن کار مفید است و او را به هدفش می رساند، آن را
انتخاب می کند و انجام می دهد.

۱۲) هدایت خداوند نیز از مسیر این دو ویژگی می گذرد؛ یعنی خداوند برنامه هدایت انسان را که در برگیرنده
پاسخ به سؤالات بنیادین است، از طریق پیامبران می فرستد، تا انسان با تفکر در این برنامه و پی بردن به
ویژگی ها و امتیازات آن، با اختیار خود این برنامه را انتخاب کند و در زندگی به کار بندد و به هدفی که
خداوند در خلقت او قرار داده است، برسد.

انسان با عقل خود در پیام الهی تفکر می کند و با کسب معرفت و تشخیص باید ها و نبایدها، راه

۱- مطالب بخش «دانش تکمیلی» صرفاً جهت توسعه اطلاعات دانش آموزان علاقه مند بوده و در آزمون های پایانی و با آزمون های
سراسری، سؤالی از آن طراحی نخواهد شد.

۲- به طور مثال، زنبور عسل که ساختمان بدنی ویژه ای دارد و برای تولید عسل باید مکان مخصوصی را تهیه کند، خداوند او را هدایت
می کند تا آن کندوی مخصوص را بسازد (سوره نحل، آیه ۶۸).

۱۲) هدایت انسان توسط خداوند چه رابطه ای با ویژگی های او دارد

صحیح زندگی را می یابد و پیش می رود.

امام کاظم (ع) به شاگرد برجسته خود، هشام بن حکم، فرمود:

۱۳ «ای هشام، خداوند رسولانش را به سوی بندگان فرستاد، جز برای آنکه بندگان در پیام الهی تعقل کنند. کسانی این پیام را بهتر می پذیرند که از معرفت برتری برخوردار باشند و آنان که در تعقل و تفکر برترند، نسبت به فرمان های الهی داناترند و آن کس که عقلش کامل تر است، رتبه اش در دنیا و آخرت بالاتر است.»

بنابراین با کنار هم قرار گرفتن عقل و وحی می توان به پاسخ سوال های اساسی دست یافت. البته انسان به علت دارا بودن اختیار می تواند راه های دیگری را نیز برگزیند. اما چنان که گفته شد، چون هر برنامه دیگری غیر از برنامه خداوند نمی تواند پاسخ درستی به آن نیازها بدهد، انسان زیان خواهد کرد و با دست خالی به دیار آخرت خواهد شتافت.

تکمیل کنید

اگر خداوند به سوال های اساسی انسان پاسخ ندهد و او را رها کند، انسان در قیامت می تواند بگوید: *برنامه ای برای هدایت ما ارائه نکردید و این دلیل ما بجز این است که ما گمراه شدیم... وای خداوند بیایا برای ما فرستاد... ما راه درست را از دست دادیم... بیایا...*

خداوند، در قرآن کریم درباره تمام و کامل شدن حجت الهی با فرستادن انبیا فرموده است:

رُسُلًا مُبَشِّرِينَ وَ مُنذِرِينَ لِنَلَّا يَكُونَ لِلنَّاسِ عَلَى اللَّهِ حُجَّةٌ بَعْدَ الرُّسُلِ ... ۱

رسولانی (را فرستاد که) بشارت دهنده و اندازکننده باشند، تا بعد از آمدن پیامبران، برای مردم در مقابل خداوند، دستاویز و دلیلی نباشد...

خداوند با فرستادن پیامبران راه ... به ما ... جوی انسان ها را بسته است و حجت را بر بندگان تمام کرده است.

۱- اصول کافی، کلینی، ج ۱، ص ۱۹.
۲- سوره نساء، آیه ۱۶۵.

- ۱- آیا انسان می تواند پاسخ دادن به نیازهای برتر را نادیده بگیرد و بر اساس ضرب المثل «هر چه پیش آید خوش آید» رفتار کند؟ چرا؟
- ۲- آیا می توانیم پاسخ به نیازهای برتر را به احساسات شخصی و سلیقه فردی واگذار کنیم؟ چرا؟
- ۳- شعر زیر با کدام یک از نیازهای برتر انسان مرتبط است؟ چرا؟

مرد خردمند هنر پیشا را عمر دو بایست در این روزگار
تا به یکی تجربه آموختن با دکری تجربه بردن به کار؟

۱- خیر زیرا نیازهای برتر انسان از سطح زندگی روزمره و نیازهای جسمی فراترند و در صورت پاسخ صحیح به این نیازها، انسان سعادت مندی سود پس نمی توان سعادت و خوشبختی را به حال خود رها کرد تا هر چه آید خوش آید!

۲- خیر زیرا نیازهای برتر برآمده از سرمایه های ویژه ای است چون تفکر و انتخاب آگاه که خداوند به او عطا کرده است و انسان در صورتی می تواند به این نیازها پاسخ دهد که در این سرمایه ها سود برده و روش درست را انتخاب کند.

۳- با دستک راه درست زندگی،

زیرا با توهم به این که فرصت زندگی برای انسان فقط یک بار است و گذارن سود باید راهی را برای زندگی انتخاب کند که نژاد مصلحت باستد و این سرمایه خدا داری را از دست ندهد.

۱- دین به معنای «راه» و «روش» است. دین اسلام راه و روشی است که خداوند برای زندگی انسان‌ها برگزیده است.

۲- بر اساس آیات قرآن کریم خداوند چند دین فرستاده است؟

تذکره قرآن

به ترجمه آیات توجه کنید:

۱- «خداوند از دین همان را براننان بیان کرد که نوح را بدان سفارش نمود. و آنچه را ما به تو وحی کردیم و به ابراهیم و موسی و عیسی نوحه نمودیم، این بود که دین را به‌پا دارید، و در آن تفرقه نکنید.»

۲- «قطعاً دین نزد خداوند، اسلام است و اهل کتاب در آن، راه مخالفت نیمودند مگر بس از آنکه به حقیقت آن آگاه نشدند، آن هم به دلیل رشک و حسدی که میان آنان وجود داشت.»

۳- «[این دین] آیین پدرتان ابراهیم است و او شما را از پیش مسلمان نامید.»

۴- «ابراهیم نه یهودی بود و نه مسیحی؛ بلکه بکنایست (حق‌گرا) و مسلمان بود.»

اکنون به این سؤالات پاسخ دهید:

- الف) خداوند از پیامبران می‌خواهد تا در چه چیز تفرقه نکنند؟
..... خداوند از پیامبران می‌خواهد در تبلیغ دین و صحت داشته باشند و تفرقه نکنند.
- ب) دین مورد قبول نزد خداوند کدام است؟ اسلام.
- ج) اهل کتاب (یهودیان و مسیحیان) درباره چه چیز اختلاف کردند؟ علت اختلاف آنها چه بود؟
..... درباره حقیقت دین اسلام و چراغ خداوند شدند و رشک و حسد.
- د) حضرت ابراهیم علیه السلام چه آیینی داشت؟ اسلام.
- ه) مسیحیان و یهودیان او را بیرو چه آیینی می‌دانستند؟ یهودی.

۱- دین به معنای «راه» و «روش» است. دین اسلام راه و روشی است که خداوند برای زندگی انسان‌ها برگزیده است. بر اساس آیات قرآن کریم خداوند یک دین برای انسان‌ها فرستاده و به همه پیامبران فرمان داده است تا همان دین را در میان مردم تبلیغ کنند و راه تفرقه در پیش نگیرند. انبیا هم این فرمان را اطاعت کرده و مأموریت خود را با شایستگی انجام داده‌اند. ۲

حال شایسته است بدانیم:

- ۱- چرا خداوند فقط یک دین برای هدایت بشر فرستاده است؟
- ۲- با وجود یکی بودن دین، چرا خداوند پیامبران متعدد فرستاده است؟
- ۳- چرا بعد از پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم پیامبر جدیدی نمی‌آید و پیامبری به ایشان ختم می‌شود؟

۱- سوره آل عمران، آیه ۱۹.

۱- سوره نوری، آیه ۱۳.

۲- سوره آل عمران، آیه ۶۷.

۲- سوره حج، آیه ۷۸.

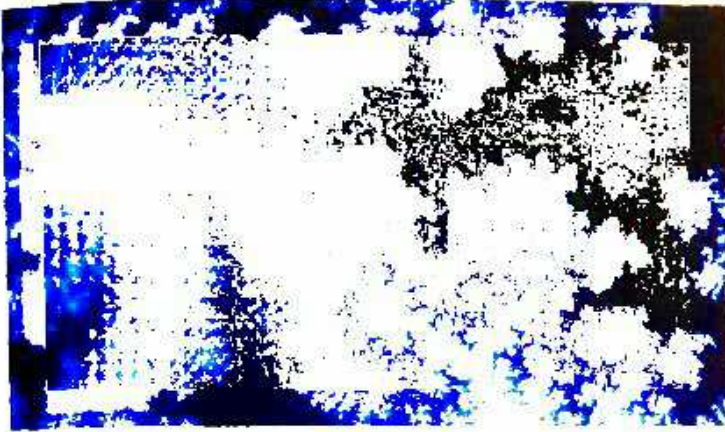
۳- فطرت چیست؟ وقتی از فطرت انسان سخن می‌گوییم چه منظوری داریم

۴- برخی از ویژگی‌های فطری مشترک انسان‌ها را بنویسید

فطرت مشترک، منشأ دین واحد

۵- برنامه‌ی الهی خداوند برای هدایت انسان‌ها چه نام دارد؟

فیلم (۱): فطرت چیست؟

۳) فطرت به معنای نوع خاص آفرینش

است. وقتی از فطرت انسان سخن

می‌گوییم، منظور آفرینش خاص انسان

و ویژگی‌هایی است که خداوند در اصل

آفرینش وی قرار داده است و انسان‌ها با

این ویژگی‌های خاص شناخته می‌شوند.

از ابتدای آفرینش انسان تاکنون، اقوام

مختلفی روی زمین زندگی کرده‌اند؛ این

افراد با اینکه در برخی خصوصیات، مانند نژاد، زبان، و آداب و رسوم با یکدیگر تفاوت‌هایی دارند، ولی

همگان ویژگی‌های فطری مشترکی دارند؛ به طور مثال، همه انسان‌ها:

❁ از سرمایه تفکر و قدرت اختیار برخوردارند.

❁ فضیلت‌های اخلاقی مانند عدالت و خیرخواهی را دوست دارند و از رذائل اخلاقی مانند ظلم،

حسادت و دروغ بیزارند.

❁ به دنبال زیبایی‌ها، خوبی‌ها و کمالات نامحدودند.

❁ از فنا و نابودی گریزان و در جست‌وجوی زندگی جاودانه هستند. →

۵) (به سبب این ویژگی‌های مشترک (فطرت)، خداوند یک برنامه کلی به انسان‌ها ارزانی داشته، تا آنان

را به هدف مشترکی که در خلقتشان قرار داده است، برساند. همان‌طور که گفته شد، این برنامه، اسلام

نام دارد که به معنای تسلیم بودن در برابر خداوند است. ۴

در این برنامه از انسان خواسته می‌شود تا با اندیشه در خود و جهان هستی، به ایمان قلبی دست

یابد. ایمان به: ۶- در برنامه الهی خداوند برای هدایت انسان (اسلام) چه چیزهایی را از انسان

خواسته شده است

۶) • خدای یگانه و دوری از شرک

• فرستادگان الهی و راهنمایان دین

• سرای آخرت، و پاداش و حسابرسی عادلانه

• عادلانه بودن نظام هستی

و در عرصه عمل نیز از انسان می‌خواهند با ایمانی که کسب کرده است، تلاش نماید تا:

۷ - عمومی **کتاب** بودن محتوای اصلی دعوت پیامبران، تعالیم آنان در مقام فرعی سعادت

است چرا؟ ۸ - علت ها فرستادن پیامبران مقدر را نام ببرید؟

- با انجام واجبات دین و ترک حرام های آن، خداوند را عبادت و بندگی کند.
- فضایل اخلاقی مانند عفت، راستگویی و امانت داری را کسب نماید و از رذائل اخلاقی، مانند ظلم، نفاق، دروغ و ریا دوری کند.

• جامعه ای دینی بر اساس عدالت بنا نماید. (۷)

همه پیامبران الهی، مردم را به این امور فراخوانده اند. به همین دلیل (محتوای اصلی دعوت پیامبران یکسان است. در واقع همه آنها یک دین آورده اند. با این وجود، تعالیم انبیا در برخی احکام فرعی، متناسب با زمان و سطح آگاهی مردم و نیازهای هر دوره تفاوت هایی با یکدیگر داشته است؛ مثلاً همه پیامبران، امت های خود را به نماز دعوت کرده اند، اما در شکل و تعداد آن تفاوت هایی بوده است؛ البته این قبیل تفاوت ها سبب تفاوت در اصل دین نشده است.)

۹ - یکی از علل فرستادن پیامبران مقدر استوار و پیوستگی در دعوت است توضیح دهید
۱۰ - لازمه ماندگاری یک پیام چیست؟

در پاسخ به سؤال دوم می توان گفت فرستادن پیامبران متعدد به این دلایل بوده است:

۸ الف) **استمرار و پیوستگی در دعوت** (لازمه ماندگاری یک پیام، تبلیغ دائمی و مستمر آن است.)

پیامبران الهی با ايمان استوار و تلاش بی مانند، در طول زمان های مختلف دین الهی را تبلیغ می کردند. آنان سختی ها را تحمل می کردند تا خدا پرستی، عدالت طلبی و کرامت های اخلاقی میان انسان ها جاودان بماند و گسترش یابد و شرک، ظلم و رذائل اخلاقی از بین برود. این تداوم سبب شد تا تعالیم الهی جزء سبک زندگی و آداب و فرهنگ مردم شود و دشمنان دین نتوانند آن را به راحتی کنار بگذارند. (۹)

۸ ب) **رشد تدریجی سطح فکر مردم**: (علت دیگر فرستادن پیامبران متعدد، رشد تدریجی فکر و اندیشه و امور مربوط به آن، مانند دانش و فرهنگ می باشد.)

از این رو، لازم بود تا در هر عصر و دوره ای پیامبران جدیدی مبعوث شوند، تا همان اصول ثابت دین الهی را در خور فهم و اندیشه انسان های دوران خود بیان کنند و متناسب با درک آنان سخن گویند. در حقیقت، هر پیامبری که مبعوث می شد، درباره توحید، معاد، عدالت، عبادت خداوند و مانند آن سخن گفته، اما بیان او در سطح فهم و درک مردم زمان خود بوده است.)

پیامبر اکرم ﷺ می فرماید: **۱۲** **حیث زیرتم سید پیام آن را بسوزید**

ما پیامبران مأمور شده ایم

۱۲) **إنا معاشر الأنبياء أمرنا**

آن نکلیم الناس علی قدر عقولهم **رشد تدریجی سطح فکر مردم** که با مردم به اندازه عقل شان سخن بگویم

۸ ج) **تعریف تعلیمات پیامبر پیشین**: (به علت ابتدایی بودن سطح فرهنگ و زندگی اجتماعی و عدم توسعه کتابت، تعلیمات انبیا به تدریج فراموش می شد، یا به گونه ای تغییر می یافت که با اصل آن متفاوت می شد؛

براین اساس، پیامبران بعدی می آمدند و تعلیمات اصیل و صحیح را بار دیگر برای مردم بیان می کردند.) ۱۳

فیلم (۲): نمونه هایی از تحریفات صورت گرفته در انجیل از زبان یک تازه مسلمان

۱۳ **تعریف تعلیمات پیامبران پیشین می تواند دلیل**

۱- کافی، کلینی، ج ۸، ص ۲۶۸.

۱۱ - یکی از علل فرستادن پیامبران مقدر استوار و پیوستگی در دعوت است توضیح دهید

در پاسخ باید گفت: ادعای بعثت همه پیامبران در این منطقه ادعای درستی نیست؛ زیرا:
 ۱- بنا بر فرمایش خداوند در قرآن کریم، هیچ امتی در گذشته نبوده مگر اینکه برای آن امت
 هشدار دهنده، راهنما و پیامبری فرستاده شده است؛ این آیات به صراحت اعلام می کنند که همه
 اقوام و ملت ها از نعمت نبوت و هدایت الهی برخوردار بوده اند. برخی از این آیات عبارتند از:
 ... وَإِنْ مِنْ أُمَّةٍ إِلَّا خَلَا فِيهَا نَذِيرٌ ...

و هر امتی در گذشته اندازکننده ای داشته است.

وَلَقَدْ بَعَثْنَا فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَسُولًا، أَنْ اعْبُدُوا اللَّهَ وَاجْتَنِبُوا الطَّاغُوتَ ...^۲

ما در هر امتی رسولی برانگیختیم تا خدای یکتا را بپرستید و از طاغوت اجتناب کنید...
 إِنَّمَا أَنْتَ مُنذِرٌ وَلِكُلِّ قَوْمٍ هَادٍ ...

جز این نیست که تو پیام دهنده ای و هر قومی را هدایتگری است.

۲- در قرآن کریم، تصریح شده که نام بسیاری از پیامبران در این کتاب شریف نیامده است.^۳
 یکصد و بیست و چهار هزار پیامبر از سوی خداوند مبعوث شده اند که تنها حدود ۳۰ نفر از
 آنها در قرآن نام برده شده است؛ اگر قرار بود فقط نام پیامبران در قرآن ذکر شود تصور کنید که
 حجم قرآن چقدر می شد! از همین جهت، ما اسامی بسیاری از پیامبران مناطق آسیای شرقی،
 اروپا و آمریکا و آفریقا را در دست نداریم.

چکیده سخن اینکه، نمی توان وجود پیامبران را به منطقه خاورمیانه محدود دانست، بلکه
 همان گونه که بیان شد، هیچ قومی بر روی زمین از هدایت پیامبران محروم نبوده است.

عوامل ختم نبوت^{۱۴} چرا عین زمان ختم نبوت با خداوند است

۱۴) از آنجا که خداوند پیامبران را می فرستد، و اوست که نیاز یا عدم نیاز به پیامبر را در هر زمان
 تشخیص می دهد، تعیین زمان ختم نبوت نیز با خداست. زیرا اوست که دقیقاً می داند عوامل ختم نبوت
 فراهم شده یا نه. مثلاً یکی از عوامل بی نیازی از آمدن پیامبر جدید، حفظ کتاب آسمانی از تحریف و
 وجود آن در میان مردم است. اما تشخیص اینکه در چه زمانی مردم به مرحله ای می رسند که می توانند
 کتاب آسمانی خود را حفظ کنند، در توانایی انسان نیست و فقط خداوند از چنین علمی برخوردار
 است. بنا بر این، با توجه به اعلام ختم نبوت در زمان حضرت محمد ﷺ، در می یابیم که عوامل

۱- سوره فاطر، آیه ۲۲.

۲- سوره نحل، آیه ۳۶.

۳- سوره رعد، آیه ۷.

۴- سوره غافر، آیه ۷۸ و سوره نساء، آیه ۱۶۲.

۱۵- عوامل مهم نبوت را نام ببرید

۱۶- آیات و روایات در قرآن جامع بشری آمادگی

دریافت برنامه کامل زندگی را دارند

۱۷- قرآن کریم چگونه از تحریف دور ماند؟

بی نیازی از پیامبر جدید فراهم بوده است. برخی از این عوامل عبارتند از:

۱۵- **۱- آمادگی جامعه بشری برای دریافت برنامه کامل زندگی:** باین بودن سطح درک انسان ها و

عدم توانایی آنان در گرفتن برنامه کامل زندگی از عوامل تجدید نبوت ها بود. (در عصر نزول قرآن، با اینکه مردم حجاز سطح فرهنگی بایستی داشتند، اما آمادگی فکری و فرهنگی جوامع مختلف به میزانی بود که می توانست کامل ترین برنامه زندگی را دریافت و حفظ کند و به کمک آن، پاسخ نیازهای فردی و اجتماعی خود را به دست آورد. به همین جهت می بینیم که با ورود اسلام به سرزمین های دیگری مانند ایران، عراق، مصر و شام، نهضت علمی و فرهنگی بزرگی آغاز شد و دانشمندان و عالمان فراوانی ظهور کردند.)

۱۵- **۲- حفظ قرآن کریم از تحریف:** با تلاش و کوشش مسلمانان و در پرتو عنایت الهی و با اهتمامی که پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله در جمع آوری و حفظ قرآن داشت، این کتاب دچار تحریف نشد و هیچ کلمه ای بر آن افزوده یا از آن کم نگردید. به همین جهت این کتاب نیازی به «تصحیح» ندارد و جاودانه باقی خواهد ماند. ۱۷

۱۵- **۳- وجود امام معصوم پس از پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله:** تعیین امام معصوم از طرف خداوند سبب

شد که مسئولیت های پیامبر، به جز دریافت وحی ادامه یابد و جامعه کمبودی از جهت رهبری و هدایت نداشته باشد. ۱۸- چه دینی تواند برای مسلم ماندگار باشد

۱۵- **۴- پویایی و روزآمد بودن دین اسلام:** دینی می تواند برای همیشه ماندگار باشد که بتواند به

همه سوال ها و نیازهای انسان ها در همه مکان ها و زمان ها پاسخ دهد. دین اسلام ویژگی هایی دارد که می تواند پاسخ گوی نیازهای بشر در دوره های مختلف باشد. برخی از ویژگی ها عبارتند از:

۱۹) **اول:** توجه به نیازهای متغیر، در عین توجه به نیازهای ثابت (انسان در زندگی فردی و

اجتماعی دو دسته نیاز دارد: نیازهای ثابت مانند نیاز به امنیت، عدالت، داد و ستد با دیگران، ازدواج و تشکیل خانواده، تعلیم و تربیت و حکومت. این نیازها در همه زمان ها برای بشر وجود داشته است و

۱- در مورد عدم تحریف قرآن دلایل زیادی وجود دارد. یکی از دلایلی که شبهه تحریف را از بین می برد این است که همه نسخه های قرآنی که از صدر اسلام و همچنین در دوره های مختلف تاریخی باقی مانده است دقیقاً به همین شکلی است که اکنون وجود دارد. با توجه به این نکته اگر تحریف در قرآن رخ می داد بی تردید باید شاهد تفاوت قرآن های امروزی با نسخه های به جای مانده از قرن های گذشته و به خصوص صدر اسلام باشیم.

امروزه در مجموعه های فرهنگی و موزه های مربوط به نسخ خطی جهان، قرآن هایی موجود است که نگارش آنها به بیش از هزار سال و گاه به عصر پیامبر می رسد، و همه این نسخه ها از آغاز تاکنون بدون هیچ تحریف و کاستی و یا زیادتی است و همگی از لحاظ آیات و محتوا همانند یکدیگر هستند. به نازکی نیز در تحقیقاتی، کارشناسان آلمانی می برده اند قرآنی که در کتابخانه دانشگاه توپینگن آلمان نگهداری می شود، بسیار قدیمی و مربوط به نیمه اول قرن اول هجری است. قرآن یادشده از ۱۵۰ سال پیش در خزانه کتابخانه دانشگاه توپینگن نگهداری می شود، اما تاکنون کسی به قدمت و اهمیت آن بی نبرده بود. نسخه شناسان با استفاده از تکنیک های نوین دریافته اند که قرآن مذکور، در سال های ۶۴۹ تا ۶۷۵ میلادی تحریر شده است. یعنی تنها ۲۰ تا ۲۰ سال پس از وفات حضرت محمد صلی الله علیه و آله. برای کسب اطلاعات بیشتر در این خصوص مراجعه کنید به: www.mehrnews.com/new/2508866; www.corpuscoranicum.de

۲- با مسئولیت های امامان در درس های آینده بیشتر آشنا خواهید شد.

۲- انسان در زندگی فردی و اجتماعی میسر است نیاز دارد با ذکر سوال توفیق دهد

۱۹- دورویی از روی های اسلام که می تواند باعث وی بشر در عصری زمان ها باشد چیست

از بین نمی روند. دین اسلام برای هر کدام از این نیازها قوانین ثابت و مشخصی دارد. دسته دیگر، نیازهای متغیر هستند که از درون همین نیازهای ثابت پدید می آیند؛ یعنی انسانها با گذشت زمان برای پاسخ گویی به نیازهای ثابت خود، از روش ها و شیوه های مختلف و متغیری استفاده می کنند. مثلاً داد و ستد یک نیاز ثابت است؛ اما شیوه و چگونگی داد و ستد ممکن است در هر زمان تغییر کنند. مثلاً یک روز کالا را با کالا عوض می کردند، روز دیگر به جای کالا سکه می گرفتند، بعدها پول اعتباری یعنی اسکناس به بازار آمد و امروزه قراردادهای بانکی، معامله ها را تنظیم می کنند. نیاز به امنیت هم یک نیاز ثابت است، اما چگونگی تأمین امنیت و ابزارها و اسلحه هایی که به این منظور به کار گرفته می شود در مقایسه با دوره های گذشته بسیار متفاوت شده است (۲۰) معارف اسلامی به گونه ای است که متخصصان دین می توانند از درون آن با توجه به نیازهای جدید به وجود آمده، قوانین مورد نیاز جامعه درباره بانکداری، اسکناس، خرید و استفاده از سلاح های جدید به وجود آمده، قوانین مورد نیاز مردم قرار دهند.

۱۹ دوم: وجود قوانین تنظیم کننده (در اسلام دسته ای از قواعد و قوانین وجود دارد که به مقررات اسلامی خاصیت انطباق و تحرک داده است. این قواعد بر همه احکام و مقررات اسلامی تسلط دارند و مانند بازرسان عالی، احکام و مقررات را تحت نظر قرار می دهند و کنترل می کنند. به طور مثال پیامبر اکرم ﷺ فرموده است: لا ضرر و لا ضرار فی الاسلام؛ اسلام با ضرر دیدن و ضرر رساندن مخالف است. این سخن به صورت یک قاعده درآمده و بسیاری از مقررات اسلامی را کنترل می کند. مثلاً روزه ماه رمضان بر هر مکلفی واجب است، اما اگر این روزه برای شخصی ضرر داشته باشد، بر او حرام می شود. بنابراین، بر اساس عواملی که بیان شد، آخرین پیامبر الهی، کامل ترین و شایسته ترین برنامه را برای هدایت تمامی انسان ها، در همه زمان ها به مردم معرفی نمود و دیگر نیازی به آمدن پیامبر جدید نیست.

یکی خط است ز اول تا به آخر بر او خلق جهان گشت مسافر
در این ره، انبیا چون ساربان اند و لیل و رحمتی کاروان اند

۱- به عنوان مثال، در مورد نیاز به امنیت و حفظ کشور در برابر نهاجم دشمن، که یک نیاز ثابت است، یک قاعده ثابت وجود دارد و آن اینکه در قرآن کریم می فرماید: وَ اَعِدُوا لَهُمْ مَا اسْتَطَعْتُمْ مِنْ قُوَّةٍ وَ مِّن رِّبَاطِ الْعَجَلِ تَرْتَبُونَ بِه عَدُوَّ اللّٰهِ وَ عَدُوَّكُمْ ... هر چه در توان دارید از خود فراهم کردن نیرو و قدرت برای تأمین امنیت و به منزلی که دشمن بترسد و جرات حمله پیدا نکند، یک قاعده ثابت است؛ اما مصداق این نیرو در هر زمان متفاوت است همان گونه که در یک دوره زمانی برای مقابله با دشمن به اسب نیاز بوده است، امروزه حکومت اسلامی وظیفه دارد به هر ابزار جدید و مشروعی برای حفظ کشور دست یابد تا کشور را از هر تهدیدی حفظ کند.

۲- من لا یحضره الفقیه، شیخ صدوق، ج ۲، ص ۱۰۳.

و ز ایشان سید ما گشته سالار هم او اول هم او آخر درین کار
 بر او ختم آمده پایان این راه بر او نازل شده «ادعوا الی الله»
 شده او پیش و دل با جمله در پی گرفته دست جان با دامن وی

وظیفه پیروان پیامبران گذشته

۲۲ وقتی خداوند پیامبر جدیدی برای هدایت مردم می فرستد، وظیفه پیروان پیامبر قبل چیست؟ آیا ادامه پیروی از دستورات پیامبر قبلی، مورد قبول خداوند است؟

۲۳ همان طور که بیان شد، خداوند فقط یک دین و یک راه برای هدایت انسان ها فرستاده است که از آن به «اسلام» تعبیر می شود. هر یک از پیامبران، این دین الهی را در خور فهم و اندیشه انسان های دوران خود بیان کرده اند. آمدن پیامبر جدید و آوردن کتاب جدید نشانگر این است که بخشی از تعلیمات پیامبر قبلی، اکنون نمی تواند پاسخ گوی نیازهای مردم باشد.

هر پیامبری که می آمد به آمدن پیامبر بعدی بشارت می داد و بر پیروی از او تأکید می کرد (بنابراین، وجود دو یا چند دین در یک زمان، نشانگر این است که پیروان پیامبر قبلی به آخرین پیامبر ایمان نیاورده اند و این کار به معنای سرپیچی از فرمان خدا و عدم پیروی از دستورات پیامبران گذشته است.) علاوه بر این، امروزه به جز قرآن کریم هیچ کتاب آسمانی دیگری وجود ندارد که بتوان گفت محتوای آن به طور کامل از جانب خداست و انسان ها آن را کم و زیاد نکرده اند و با اطمینان خاطر بتوان از آن پیروی کرد. بنابراین، تنها دینی که می تواند مردم را به رستگاری دنیا و آخرت برساند اسلام است: ۲۴

۲۴) وَمَنْ يَتَّبِعْ غَيْرَ الْإِسْلَامِ دِينًا
 فَلَنْ يُقْبَلَ مِنْهُ
 و هر کس که دینی جز اسلام اختیار کند
 هرگز از او پذیرفته نخواهد شد

وَهُوَ فِي الْآخِرَةِ مِنَ الْخَاسِرِينَ ۲
 در آخرت از زیان کاران خواهد بود. ۲۴

۲۴) برخی تصور می کنند پیامبران مانند فروشندگان کالا هستند که هر کدام برای خود فروشگاههای باز کرده و کالای خود را تبلیغ می کنند و مردم می توانند بین آن کالاها یکی را انتخاب نمایند. در صورتی که پیامبران مانند معلمان یک مدرسه اند که پایه های مختلف تحصیلی را به ترتیب تدریس می کنند و هر کدام مطالب سال قبل را تکمیل می کنند. آنان همه یک برنامه و هدف مشخص را دنبال و همه یکدیگر را تأیید کرده اند. بنابراین، اگر کسی به آخرین پیامبر الهی ایمان بیاورد در واقع به تمام پیامبران سابق نیز ایمان آورده است. ۲۴) ۲۵

۲۵) ایمان نمی تواند از زبان ادیان مختلف انتخاب شود

۱- سوره یوسف، آیه ۱۰۸.

۲- دیوان گلشن راز، شیخ محمود نیشتری.

۳- سوره آل عمران، آیه ۸۵.

۴- سوره بقره، آیه ۱۳۶.

معجزه جاویدان

ستاره‌ای بدرشید و ماه مجلس شد دل رمیده ما را ایس و مونس شد
 بکار من که به مکتب زلفت و خط توشت به غمزه مسکه آموز صد مدرس شد
 قرآن کریم، آخرین کتاب الهی است که بر خاتم پیامبران نازل شده و گواه و دلیل نبوت ایشان
 است.

در این درس به بررسی این موضوع می‌پردازیم تا بدانیم:
 اولاً چرا معجزه جاوید پیامبر خاتم صلی الله علیه و آله از نوع کتاب است؟
 ثانیاً قرآن کریم از چه جهانی معجزه است؟

۱- نشانه‌های پیامبران برای این مردم دریا بند آنان با خداوند در ارتباط هستند چه بوده است؟
 ۲- کارهای خارق العاده چیست؟
 سوالات معجزه را چه می‌نماید: دانشمندان اسلامی به آن عمل کرده‌اند

نصورت کنید که شما در چند هزار سال قبل زندگی می‌کردید و یک روز می‌شنیدید که شخصی به نام موسی خود را پیامبر خدا معرفی کرده است و ادعا می‌کند از جانب خدا برای هدایت انسان‌ها دستوراتی را آورده است. شما چگونه یقین می‌کردید که او در ادعایش صادق است و واقعاً از جانب خدا آمده است؟

۱) هرگاه پیامبری از سوی خداوند مبعوث می‌شد، برای اینکه مردم دریابند که وی با خداوند ارتباط دارد و از طرف او مأمور به پیامبری شده است، کارهای خارق العاده‌ای انجام می‌داد که هیچ‌کس بدون تأیید و اذن خداوند قادر به انجام آنها نبود. قرآن کریم این کارهای خارق العاده را «آیت» یعنی نشانه و علامت نبوت می‌خواند و اندیشمندان اسلامی آن را معجزه می‌نامند زیرا عجز و ناتوانی سایر افراد در این امور آشکار می‌شود. ۱)

البته معجزات پیامبران گذشته، فقط برای مردم آن زمان قابل مشاهده بود و امروز اثری از آنها باقی نمانده است.

به نظر شما معجزه آخرین پیامبر الهی که دینش برای مردم تمامی دوران‌ها تا روز قیامت خواهد بود، چگونه باید باشد؟

۴ معجزه آخرین پیامبر الهی باید به گونه‌ای باشد که:

- ۱- مردم زمان خودش به معجزه بودن آن اعتراف کنند و آن را فوق توان بشری بدانند.
- ۲- آیندگان هم معجزه بودن آن را تأیید کنند. (۵)

از این رو، خداوند معجزه اصلی پیامبر اکرم ﷺ را قرآن کریم قرار داد؛ معجزه‌ای از جنس «کتاب»؛ کتابی که هیچ‌کس توان آوردن مانند آن را ندارد. خداوند به کسانی که در الهی بودن قرآن کریم شک دارند، پیشنهاد کرده است تا کتابی همانند آن را بیاورند و برای اینکه عجز و ناتوانی آنها را نشان دهد، این پیشنهاد را به ده سوره کاهش داده است^۱ و برای اثبات نهایت عجز و ناتوانی آنان، پیشنهاد آوردن حتی یک سوره مانند سوره‌های قرآن را هم به آنها داده است:

۸) أم یقولون افتراء
 آیامی گویند: او به دروغ آن [قرآن] را به خدا نسبت داده است؟

قل فاتوا بسورة مثله
 بگو: اگر می‌توانید یک سوره همانند آن را بیاورید

این دعوت به مبارزه را «تحدی» می‌گویند و خداوند تأکید می‌کند که هیچ‌گاه، هیچ‌کس نمی‌تواند

۱- فرق معجزه با کارهای خارق العاده مرتاضان و ساحران و نردستان هم همین است که کارهای آنان با تعلیم و تمرین قابل یادگیری است، اما کار پیامبران به گونه‌ای است که آنان بدون آموزش قبلی معجزه می‌کنند و هیچ‌گاه مغلوب کار دیگران واقع نمی‌شوند، مثلاً وقتی عصای حضرت موسی ﷺ به ازدها تبدیل می‌شد، بر کارهای ساحران غلبه می‌کرد. همچنین هیچ‌کس نمی‌توانست مانند آن را انجام دهد.

- ۱- سوره اسراء، آیه ۸۸.
- ۲- سوره هود، آیه ۱۳.
- ۳- سوره یونس، آیه ۲۸.
- ۴- سوره اسراء، آیه ۸۸.
- ۵- چرا خداوند معجزه اصلی پیامبر اکرم (ص) را قرآن کریم قرار داد؟
- ۶- خداوند به کسانی که در الهی بودن قرآن شک دارند چه پیشنهادی کرده است؟

- ۷- تحدی چیست؟
- ۸- آیام را ترجمه کنید و بنویسید در مورد چه موضوعی است؟

۹- زیرا ترجمه کنید و پیام آن را بنویسید؟ پیام: درباره محمدی و عجز انسانها
 لذا آوردن کتابی مثل قرآن کریم

در این مبارزه پیروز شود و همانند قرآن را بیاورد:

بگو: اگر تمامی انس و جن جمع شوند

﴿قُلْ لَنْ يَجْتَفِبَ الْإِنْسُ وَالْجِنُّ

تا همانند قرآن را بیاورند،

عَلَىٰ أَنْ يَأْتُوا بِمِثْلِ هَذَا الْقُرْآنِ

نمی توانند همانند آن را بیاورند،

لَا يَأْتُونَ بِمِثْلِهِ

هر چند پشتیبان هم باشند. ﴿۹۰﴾

وَ لَوْ كَانَ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ ظَهِيرًا ۱۰

۱۰- از آن روز که قرآن کریم دعوت به مبارزه را اعلام کرده است، بیش از چهارده قرن می گذرد

این دعوت همچنان ادامه دارد. مخالفان سرسخت اسلام از همان ابتدای نزول قرآن کریم تاکنون

در این باره تلاش بسیاری کرده اند تا عظمت قرآن را زیر سؤال ببرند، اما نتوانسته اند سوره ای حتی

به اندازه سوره «کوثر» بیاورند که اندیشمندان و متخصصان زمان، برابری آن را با سوره ای از قرآن

پیدا نکردند (در حالی که آسان ترین راه برای غیر الهی نشان دادن اسلام و قرآن کریم، آوردن سوره ای مشابه

یکی از سوره های این کتاب الهی است.) ۱۱

آری، از گذشته دور تا امروز، مخالفان قرآن کریم متن هایی ارائه کرده اند که برای افراد غیر متخصص

ممکن است بی عیب جلوه کند، اما تاکنون هیچ یک از این متن ها در مراکز علمی و تخصصی، مورد قبول

واقع نشده است و جملگی به فراموشی سپرده شده اند.

۱۱- آسان ترین راه برای غیر الهی نشان دادن قرآن کریم چیست؟

به نظر شما چرا خداوند معجزه آخرین پیامبر خود را کتاب قرار داده است؟

پاسخ به سوال شما:

برخی می پرسند که آیا پیامبر خاتم ﷺ به غیر از معجزه جاوید خود، که متعلق به همه

عصرها و دوران هاست، معجزات دیگری نیز برای مردم زمان خود داشته اند؟

پاسخ اینکه: بله، پیامبر در کنار معجزه اصلی خود (قرآن) معجزات دیگری نیز داشت. معجزاتی

مانند حرکت کردن و دو نیم شدن درخت به دستور ایشان، شق القمر، ستون حنانه و ...

حضرت علی رضی الله عنه در یکی از سخنان خود می فرمایند:

من با پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله بودم که گروهی از بزرگان قریش آمدند و گفتند: ما از تو چیزی می خواهیم

که اگر بپذیری و انجام دهی، بی می بریم که تو فرستاده خدا هستی و اگر انجام ندهی، بر ما منسختی

می شود که جادوگر و دروغگویی.

۱- سوره اسراء، آیه ۸۸.

۱۰- آیا بشر توانسته است به پیشوا قرآن برای آوردن کتابی مثل قرآن عمل کند؟

پیامبر برسید : چه می خواهید؟ گفتند : به آن درخت بگو از ریشه درآید و در پیش روی تو بایستد. پیامبر گفت : خدا بر هر کاری تواناست. آیا اگر خدا برای شما چنین کند، ایمان می آورید؟ گفتند : آری.

پیامبر فرمود : اکنون آنچه خواسته اید به شما نشان خواهم داد، ولی می دانم که به راه خیر باز نمی گردید.

سپس به درخت اشاره کرد و فرمود : ای درخت، اگر به خدا و روز جزا ایمان داری و می دانی که من پیامبر خدا هستم، به اذن خدا از ریشه درآی و در برابر من بایست. درخت با ریشه هایش از زمین کنده شد و نزد پیامبر آمد و شاخه های بالایی خود را بر رسول الله ﷺ سایبان کرد و یکی از شاخه هایش را نیز بر شانه من نهاد که در طرف راست آن حضرت بودم.

آن گروه به آن نگرستند و از روی تکبر و گردنکنسی گفتند : حال دستور بده نمی از آن، نزد تو بیاید و نیم دیگر جای خودش بماند. پیامبر فرمان داد. نیمی از درخت نزد او آمد. آنها از روی کبر و سرکنشی گفتند : حال دستور بده تا به نیم دیگر خود ملحق شود. پس پیامبر امر فرمود و درخت باز گشت.

من گفتم : لا اله الا الله. ای رسول خدا، من نخستین کسی هستم که به تو ایمان آورده ام و نخستین کسی هستم که گواهی می دهم درخت با فرمان خدا و برای تصدیق نبوت و بزرگداشت دعوت رسالت، آنچه را خواستی، انجام داد.

بزرگان قریش گفتند : این مرد جادوگری دروغ گوست و در جادوگری مهارت خیلی زیادی دارد. سپس گفتند : آیا جز این (مقصودشان من بودم) کسی تو را در کارت تصدیق می کند؟

۱۲ - هر کس از دو جنبه قابل بررسی است

جنبه های اعجاز قرآن کریم

۱۲ هر کس از دو جنبه قابل بررسی است : اول از جنبه لفظی و دوم از جنبه محتوایی؛ قرآن کریم در هر دو جنبه معجزه است :

۱- اعجاز لفظی

۱۳ خداوند برای بیان معارف ژرف و عمیق قرآن، زیباترین و مناسب ترین کلمات و عبارات را انتخاب کرده است تا به بهترین وجه، معنای مورد نظر را برساند و دل های آماده را به سوی حق جذب کند. هر کس با زبان عربی آشنا باشد، به محض خواندن قرآن، در می یابد که آیات آن با سایر سخن ها کاملاً فرق می کند و به شیوه ای خاص بیان شده است. (۱۴)

۱۳ - جنبه های اعجاز قرآن کریم را ما می بینیم

۱۴ - درباره اعجاز لفظی قرآن کریم توضیح دهید

۱۵ - چه مواعی از قرآن ؛ مع سرت سرکان مردم را از شنیدن قرآن منع کنند؟

فیلم (۱) : عکس العمل غیر مسلمانان هنگام شنیدن آیات قرآن

این حقیقت، از همان آغاز نزول مورد توجه همگان و حتی مخالفان قرار گرفته بود (ساختار زیبا و آهنگ موزون و دلنشین کلمه‌ها و جمله‌ها، شیرینی بیان و رسایی تعبیرات با وجود اختصار سبب شده بود که سران مشرکان، مردم را از شنیدن قرآن منع کنند و اگر کسی برای شنیدن قرآن نزد پیامبر می‌رفت، یا از پشت دیوار خانه پیامبر، به قرآن خواندن ایشان گوش فرا می‌داد، او را مجازات می‌کردند).
همین زیبایی لفظی سبب نفوذ خارق‌العاده این کتاب آسمانی در افکار و قلوب در طول تاریخ شده است و بسیاری از مردم به خصوص ادیبان و اندیشمندان تحت تأثیر آن مسلمان شده‌اند.

فیلم (۲) : پس از مشاهده این تلاوت زیبا، احساس درونی خود را بیان کنید.

۱۶ - درباره اعجاز محتوی قرآن توضیح دهید

تکمیلی (۱)

اگر مایلید با نمونه‌هایی از کسانی که با شنیدن تلاوت قرآن تحت تأثیر زیبایی لفظی و آهنگ موزون آن قرار گرفته و مسلمان شده‌اند، آشنا شوید به سایت گروه قرآن و معارف بخش «دانش تکمیلی» مراجعه کنید.

۱۷ - برخی از جنبه‌های اعجاز محتوی قرآن را نام ببرید

۲ - اعجاز محتوایی ۱۸ - منظور از انسجام درونی در عین نزول تدریجی چیست؟

گذشته از اعجاز لفظی، قرآن کریم از نظر محتوا و مطالب آن ویژگی‌هایی دارد که نشان می‌دهد از قلم هیچ اندیشمندی تراوش نکرده است، چه رسد به شخصی که قبل از آن، چیزی نوشته و آموزشی ندیده است. این جنبه از اعجاز برای کسانی که زبان قرآن را نمی‌دانند و فقط از ترجمه‌ها استفاده می‌کنند نیز قابل فهم و ادراک است (۱۶). برخی از این جنبه‌های اعجازی عبارت‌اند از :
الف) انسجام درونی در عین نزول تدریجی (۱۸) : (می‌دانیم که آثار و نوشته‌های اولیه دانشمندان و متفکران با آثار دوران پختگی آنها متفاوت است. از این رو، دانشمندان معمولاً در نوشته‌های گذشته خود تجدید نظر می‌کنند و اگر بتوانند، کتاب‌های گذشته خود را اصلاح می‌نمایند.
با اینکه بیش از شش هزار آیه قرآن کریم در طول ۲۳ سال به تدریج نازل شده و درباره موضوعات متنوع سخن گفته است، نه تنها میان آیات آن، تعارض و ناسازگاری نیست، بلکه آیاتش دقیق و آن اعضای یک بدن با یکدیگر هماهنگی دارند و همدیگر را تأیید می‌کنند.) ۱۸

۱۹- منظور از این که قرآن از عقاید دوران جاهلیت تأثیر گرفته است چیست؟

۲۰- درباره جامعیت و همه جانبه بودن قرآن کریم توضیح دهید

۲۱- امام باقر علیه السلام درباره جامعیت قرآن کریم چه فرموده و معصوم را حدیث

تأثیر قرآن

خداوند در قرآن می فرماید:

أَفَلَا يَتَذَكَّرُونَ الْقُرْآنَ وَ لَوْ كَانَ مِنْ عِنْدِ غَيْرِ اللَّهِ لَوَجَدُوا فِيهِ اخْتِلَافًا كَثِيرًا^۱

با توجه به این آیه بیان کنید چرا خداوند بر این نکته تأکید دارد که اگر قرآن از جانب غیر خدا بود، قطعاً ناسازگاری و اختلافات زیادی در آن یافت می شد؟ زیرا انسان ها با روشنگری ها و انسان در حالت مختلف (روشنگری ها در زمان پستی یا جوانی رحمت می باشد) با هم متفاوت است.

ب) تأثیر ناپذیری از عقاید دوران جاهلیت^{۱۱}: در هر دوره ای از زمان، مجموعه ای از افکار، عقاید و آداب و رسوم که از آن به فرهنگ تعبیر می شود، مردم را کم و بیش تحت تأثیر قرار می دهد. فرهنگ مردم حجاز آمیزه ای از عقاید نادرست و آداب و رسوم خرافی و شرک آلود بود. با وجود این، قرآن کریم نه تنها از این فرهنگ تأثیر نپذیرفت، بلکه به شدت با آداب جاهلی و رسوم خرافی آن مبارزه کرد و به اصلاح جامعه پرداخت و از موضوع هایی همچون عدالت خواهی، علم دوستی، معنویت و حقوق برابر انسان ها سخن گفته است. ۱۶

ج) جامعیت و همه جانبه بودن^۲: با وجود اینکه قرآن کریم چهارده قرن پیش نازل شده، اما در مورد همه مسائل مهم و حیاتی که انسان در هدایت به سوی کمال بدان نیاز دارد، سخن گفته و چیزی را فروگذار نکرده است. این کتاب فقط از امور معنوی، با آخرت و رابطه انسان با خدا سخن نمی گوید؛ بلکه از زندگی مادی و دنیوی انسان، مسئولیت های اجتماعی و رابطه وی با انسان های دیگر سخن می گوید و برنامه ای جامع و همه جانبه را در اختیارش قرار می دهد. ۲۰

۲۱) امام باقر علیه السلام می فرماید: «خداوند آنچه را که امت تا روز قیامت به آن احتیاج دارد، در کتابش [قرآن] آورده است.»

البته روشن است که منظور از آنچه مورد نیاز است، نیازهای مربوط به برنامه زندگی و هدایت انسان هاست؛ یعنی همان نیازهایی که پیامبران به خاطر آنها فرستاده شده اند. ۲۱

فیلم (۳): بعد از مشاهده فیلم بگویند علت اصلی اسلام آوردن جوان استرالیایی چه بوده است؟

د) ذکر نکات علمی بی سابقه^{۲۲} در جامعه ای که علم و دانش جایگاهی نداشت و خبری از رشته هایی مانند فیزیک، زیست شناسی، گیاه شناسی و ستاره شناسی نبود، قرآن کریم به برخی نکات علمی اشاره

۱- سوره نساء، آیه ۸۲.

۲- «إِنَّ اللَّهَ يُبَازِغُ وَ يُعَلِّقُ لِمَنْ يَدْعُ نِسْئًا فَنُحَاجُّ إِلَيْهِ الْآئِمَّةَ إِلَى يَوْمِ الْبَيِّنَاتِ إِلَّا أَنْزَلَهُ فِي كِتَابِهِ» (اصول کافی، کلینی، ج ۱، ص ۲۶۱)

۲۲- درباره ذکر نکات علمی بی سابقه در قرآن توضیح دهید و وجود

این نکات علمی تا چه حد است؟

۲۲- یکی از نکات علمی که قرآن به آن اشاره کرده، بحث نیروی جاذبه است (توضیح دهید)

می‌کند که در تمام دنیای آن روزی سابقه بود و بعدها به مرور زمان توسط دانشمندان کشف گردید.^۱ اشاره به این قبیل نکات علمی، گویای آن است که قرآن کریم بسیار فراتر از علم آن روز جامعه سخن گفته و ذکر این قبیل نکات علمی فقط از کسی ساخته است که آگاه به همه علوم باشد؛ یعنی خداوند تعالی.^۲ به چند نمونه از نکات علمی قرآن کریم توجه کنید:

۲۳) ۱- نیروی جاذبه: در قرن هجدهم میلادی دانشمندان دریافتند که نیرویی عامل حفظ نظم و نگهداری ستارگان و سیارات در مدار خود است؛ نیرویی که آن را «نیروی جاذبه» نام نهادند. اما قرن قبل از آن، قرآن کریم از وجود این نیرو خبر داد و آن را عامل درهم نرفتن ستارگان در یکدیگر معرفی کرد و فرمود:

«خداوند، آسمان‌ها را با ستون‌هایی که برای شما دیدنی نیستند، برپا داشته است.»^۳

۲۴- نظریه انبساط جهان چگونه در قرآن کریم بازتاب یافته است

۲۴) ۲- انبساط جهان: نظریه انبساط جهان، یکی از مهم‌ترین کشفیات نجومی انسان در قرن بیستم است. بر طبق این نظریه، کهکشان‌ها با سرعت فوق‌العاده‌ای در حال حرکت و فاصله گرفتن از یکدیگر به در نتیجه آن، جهان هستی مدام در حال گسترش و انبساط است. مطلبی که خداوند در قرآن کریم به آن اشاره کرده است:

وَالسَّمَاءَ بَنَيْنَاهَا بِأَيْدٍ وَإِنَّا لَمُوسِعُونَ^۴

و آسمان را با قدرت خود برافراشتیم و همواره آن را وسعت می‌بخشیم.

دانش تکمیلی (۲)

یکی دیگر از نمونه‌های اعجاز محتوایی قرآن، خبر دادن قرآن از حوادث آینده به مسلمانان صدر اسلام بود. اگر علاقه‌مندید می‌توانید برای آشنایی با نمونه‌هایی از این اخبار، به سایت گروه قرآن و معارف، بخش «دانش تکمیلی» مراجعه کنید.

۱- البته، قرآن کتاب هدایت است. نه کتابی درباره علوم. به همین جهت اگر گاهی به یک نکته علمی می‌پردازد، برای نشان دادن عظمت و دانستن انسان‌ها به تفکر در جهان است. از این روست که این نکات علمی را به صورت کوتاه و در حد اشاره مطرح می‌کند.
۲- سوره رعد، آیه ۲.
۳- سوره ذاریات، آیه ۴۷.

مسئولیت‌های پیامبر ﷺ

پیامبر اکرم ﷺ، به‌عنوان آخرین پیام‌رسان الهی، به مدت بیست‌وسه سال مردم را به آخرین و کامل‌ترین برنامه هدایت فراخواند و برای رستگاری آنان و نجاتشان از گمراهی، تلاش بسیاری کرد و با استقامت و صبری بی‌مانند، وظیفه سنگین رسالت را به پایان رساند. در این درس، به این سؤال می‌پردازیم که:

خداوند متعال چه مسئولیت‌ها و وظایفی را بر عهده آن حضرت گذاشته بود؟

- ۱- ۲ مسئولیت مهم پیامبر (ص) را نام ببرید
- ۲- یکی از مسئولیت‌های پیامبر (ص) دریافت و ابلاغ وحی بود آن حضرت این مسئولیت را چگونه انجام می‌داد؟

تعلیمات قرآن کریم و سیره رسول خدا ﷺ نشان می‌دهد که ایشان به عنوان فرستاده خداوند، سه مسئولیت مهم را عهده دار بود: ۳- عبدالله بن مسعود درباره سبب حفظ قرآن چه گفته است؟

۱- دریافت و ابلاغ وحی

۲ (رسول خدا ﷺ آیات قرآن کریم را به طور کامل از فرشته وحی دریافت می‌کرد و بدون ذره‌ای کم یا زیاد به مردم می‌رساند.

پیامبر اکرم ﷺ این مسئولیت را به طور کامل انجام داد و همه آیات قرآن را برای مردم خواند. همچنین نویسندگانی را مأمور نوشتن قرآن نمود. عده زیادی نیز با اشتیاق، آیات قرآن را فرا می‌گرفتند و در سینه خود حفظ و به آن عمل می‌کردند) یکی از یاران پیامبر، به نام عبدالله بن مسعود می‌گوید: ۳) «ما ده آیه از قرآن را از پیامبر فرا می‌گرفتیم و بعد از اینکه در معنای آن تفکر می‌کردیم و به آن عمل می‌نمودیم، بار دیگر برای یاد گرفتن آیات بعدی، نزد پیامبر می‌رفتیم» (۱)

۴ نویسندگان قرآن را «کاتبان وحی» و آنان که قرآن را به خاطر سپرده و حفظ می‌کردند، «حافظان وحی» می‌نامیدند. اولین و برترین کاتب و حافظ قرآن کریم، حضرت علی (ع) بود.

دانش تکمیلی (۱)

اگر دوست دارید اطلاعات بیشتری در مورد شیوه تنظیم آیات توسط پیامبر ﷺ کسب کنید، به سایت گروه قرآن و معارف، بخش «دانش تکمیلی» مراجعه کنید.

- ۱- یکی از مسئولیت‌های پیامبر (ص) تبیین و تنظیم آیات قرآن است در این باره توضیح دهید
- ۲- تبیین و تبیین تعالیم قرآن (مرجعیت دینی)

۴ پیامبر اکرم ﷺ، علاوه بر رساندن وحی به مردم، وظیفه تبیین آیات قرآن کریم را نیز بر عهده داشت تا مردم بتوانند به معارف بلند این کتاب آسمانی دست یابند و جزئیات احکام و قوانین را بفهمند و شیوه عمل کردن به آن را بیاموزند. از این رو، گفتار و رفتار پیامبر ﷺ اولین و معتبرترین مرجع علمی برای فهم عمیق آیات الهی است و مسلمانان با مراجعه به گفتار و رفتار آن حضرت، به معنای واقعی بسیاری از معارف قرآن پی می‌برند و شیوه انجام دستورات قرآن را می‌آموزند. ما هم اکنون، نماز، روزه، حج و بسیاری دیگر از وظایف خود را که کلیات آنها در قرآن کریم آمده است، مطابق گفتار و رفتار رسول خدا ﷺ انجام می‌دهیم. به راستی که ایشان اولین و بزرگ‌ترین معلم قرآن بوده است.

۳- اجرای قوانین الهی با تشکیل حکومت اسلامی (ولایت ظاهری)

۵ (مسئولیت دیگر پیامبر اکرم ﷺ ولایت بر جامعه است. ولایت به معنای سرپرستی و رهبری است.

۱- جامع البیان، طبری، ج ۱، ص ۲۷. ۵- درباره تشکیل حکومت اسلامی توسط پیامبر (ص) توضیح دهید

معنی ولایت را بنویسید؟

۶- بر اساس روایتی از امام باقر (ع)، اسلام بر چند پایه استوار است و کدام آن، از همه

مهم تر است؟

ایشان به محض اینکه مردم مدینه اسلام را پذیرفتند، به این شهر هجرت کرد و به کمک مردم آن شهر (انصار) و کسانی که از مکه آمده بودند (مهاجران)، حکومتی را که بر مبنای قوانین اسلام اداره می‌شد،

پی‌ریزی نمود. (۵)

۶ (روایات متعددی از معصومین علیهم‌السلام نقل شده که اسلام را بر « پنج پایه » استوار دانسته و از میان آنها « ولایت » را مهم‌ترین پایه شمرده است. از جمله آنها این حدیث امام باقر علیه‌السلام است :

بُنِيَ الْإِسْلَامُ عَلَى خَمْسٍ	اسلام بر پنج پایه استوار است
عَلَى الصَّلَاةِ وَالزَّكَاةِ	بر نماز و زکات
وَالصَّوْمِ وَالْحَجِّ وَالْوَلَايَةِ	و روزه و حج و ولایت
وَلَمْ يُنَادِ بِشَيْءٍ	و به چیز دیگری دعوت ننشده
كَمَا نُوَدِّي بِالْوَلَايَةِ	آن گونه که [مردم] به ولایت دعوت شده‌اند.

→
۶

دانش تکمیلی (۲)

برای آشنایی با نمونه‌هایی از اقدامات پیامبر در تشکیل حکومت اسلامی به سایت گروه قرآن و معارف، بخش «دانش تکمیلی» مراجعه کنید.

۷- دو دلیل برای این امر (چرا جامعه اسلامی نیازمند حکومت اسلامی است) بنویسید

ضرورت تشکیل حکومت اسلامی
ممکن است این سؤال مطرح شود که چرا جامعه اسلامی نیازمند حکومت اسلامی است؟ و چرا ولایت و حکومت، یکی از مهم‌ترین دستورات اسلامی شمرده شده است؟

در پاسخ به این سؤال، دلایل زیادی ذکر شده که به دو مورد آن اشاره می‌کنیم:

الف) ضرورت اجرای احکام اجتماعی اسلام: (اسلام یک دین کاملاً اجتماعی است؛ یعنی علاوه بر توجه به فرد، به زندگی اجتماعی نیز توجه کامل دارد و تا آنجا که مقدور بوده، به برخی احکام فردی، همچون عبادت نیز جنبه اجتماعی داده است؛ مثلاً نماز جماعت را از نماز فرادئی برتر دانسته و برای آن ثواب بیشتری قرار داده است.

اصولاً یکی از اهداف ارسال پیامبران آن بود که مردم، جامعه‌ای بر پایه عدل بنا کنند و روابط مردمی و زندگی اجتماعی خود را بر اساس قوانین عادلانه بنا نهند. این هدف بزرگ بدون وجود یک نظام حکومتی سالم، میسر نیست. آیا می‌شود که خداوند هدفی را برای ارسال پیامبر خود تعیین کند، ولی ابزار و شیوه رسیدن به آن را نادیده بگیرد؟ همچنین قرآن کریم احکام اجتماعی متعددی دارد؛

۱- بحار الانوار، مجلس، ج ۶۸، باب ۲۷، روایت ۱

۸- درباره ضرورت اجرای احکام اجتماعی اسلام به عنوان دین تکمیلی صحبت
اسلامی توضیح دهید

۹- درباره ضرورت پذیرش ولایت الهی دنی حاکمیت طاغوت توضیح دهید (یاغ طولانی است دست نیند)

۱۰- ولی دسپریت حقیقی انسانها کیست و اصاعت از صم کنی واجب است

مانند خمس، زکات، حقوق و مسئولیت های خانواده و جامعه، امر به معروف، نهی از منکر، مبارزه با ظلم و جهاد با تجاوزگران و ستمکاران. روشن است که اجرای این قوانین، بدون تشکیل حکومت امکان پذیر نیست. ۸-

ب) ضرورت پذیرش ولایت الهی و نفی حاکمیت طاغوت (ولایت و سرپرست حقیقی انسانها خداست و به همین جهت، فرمانبرداری و اطاعت از دستورهایی او و کسانی که خودش معین کرده، ضروری و واجب است. اجرای هر قانون و پیروی از هر کس، هنگامی صحیح است که به گونه ای به قانون الهی و فرمان او بازگردد. ۱۱- طاغوت کیست و اصاعت از صاعوت چه صمی دارد

۱۲) کسانی که به مردم فرمان می دهند و قانون گذاری می کنند، در حالی که فرمان و قانون نشان نشست گرفته از فرمان الهی نیست، «طاغوت» نامیده می شوند. پذیرش حکومت «طاغوت» و انجام دستورهایی وی بر مسلمانان حرام است بنا بر این، لازم است در جامعه، حکومتی وجود داشته باشد که «طاغوتی» نباشد: یعنی مورد پذیرش خداوند باشد و دستورات الهی را که در قرآن و روایات آمده است، به اجرا در آورد.

تفسیر قرآن

در آیات زیر تفکر کنید و مشخص کنید که دلایل مطرح شده در بحث ضرورت حکومت اسلامی، (دلایل الف و ب) با کدام یک از آیات زیر مرتبط است.

۱- ألم تَرَى إِلَى الَّذِينَ يَزْعُمُونَ أَنَّهُمْ آمَنُوا بِمَا نُزِّلَ إِلَيْكَ وَمَا نُزِّلَ مِنْ قَبْلِكَ يُرِيدُونَ أَنْ يَتَخَفَكُمُ إِلَى الطَّاغُوتِ وَقَدْ أُمِرُوا أَنْ يَكْفُرُوا بِهِ وَيُرِيدُ الشَّيْطَانُ أَنْ يُضِلَّهُمْ ضَلَالًا بَعِيدًا

آیا ندیده ای کسانی که گمان می کنند به آنچه بر تو نازل شده و به آنچه پیش از تو نازل شده ایمان دارند، اما می خواهند داوری به نزد طاغوت برند، حال آنکه به آنان دستور داده شده که به آن کفر بورزند و شیطان می خواهد آنان را به گمراهی دور و درازی بکشاند.

۲- لَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلَنَا بِالْبَيِّنَاتِ وَأَنْزَلْنَا مَعَهُمُ الْكِتَابَ وَالْمِيزَانَ لِيَقُومَ النَّاسُ بِالْقِسْطِ

به راستی که پیامبرانمان را همراه با دلایل روشن فرستادیم و همراه آنان کتاب آسمانی و میزان نازل کردیم تا مردم به اقامه عدل و داد برخیزند.

آیه	دلیل
آیه ۶۰ سوره نساء	اگر سگده در زمینان صاعوت را پذیرند و امر خود را به طاغوت و انرا بکنند
آیه ۲۵ سوره حدید	اگر به عدل در داد میزان خداوند است و بدون حکومت اسلامی امتنان ندارد

۱- سوره نساء، آیه ۶۰. ۲- سوره حدید، آیه ۲۵.

امام خمینی علیه السلام رهبر کبیر انقلاب اسلامی، بزرگ ترین شخصیت عصر حاضر است که به تبیین ضرورت حکومت اسلامی پرداخته و با بیان روشنگرانه خود، توجه مردم را بدان جلب کرده است. در سخنانی که از ایشان نقل می شود، بیندیشید و ببینید که با کدام یک از دلایل تشکیل حکومت ارتباط دارد؟

سخنان امام خمینی <small>علیه السلام</small>	دلیل
به این دلیل که هر نظام سیاسی غیر اسلامی، نظامی شرک آمیز است، چون حاکمش «طاغوت» است، ما موظفیم آثار شرک را از جامعه مسلمانان و از حیات آنان دور کنیم و از بین ببریم.	زیرا هر نظامی که غیر اسلامی باشد نظامی شرک آمیز است چون حاکمش طاغوت است (پذیرش ولایت الهی و نفی حاکمیت طاغوت)
مذهب اسلام هم زمان با اینکه به انسان می گوید که خدا را عبادت کن و چگونه عبادت کن، به او می گوید چگونه زندگی کن و روابط خود را با سایر انسان ها چگونه باید تنظیم کنی و حتی جامعه اسلامی با سایر جوامع چگونه روابطی باید برقرار نماید. هیچ حرکتی و عملی از فرد و جامعه نیست، مگر اینکه مذهب اسلام برای آن حکمی مقرر داشته است.	اسلام علاوه بر توجه به عبادت ها، فردی توجه به نوع زندگی انسان در دنیا او با دیگران هم دارد - (ضرورت اجرای احکام اجتماعی اسلام)

۱۱ - بیا بر این عهد و ولایتی دارد توضح دهید

همان طور که دیدیم، رسول خدا از طرف خداوند، مسئول تشکیل حکومت و اجرای قوانین اسلام است؛ یعنی ولایت و سرپرستی جامعه را برعهده دارد و این، همان ولایت ظاهری است. اما آن حضرت ولایت معنوی را نیز عهده دار است. ولایت معنوی همان سرپرستی و رهبری معنوی انسان هاست که مرتبه ای برتر و بالاتر از ولایت ظاهری شمرده می شود. این ولایت چیست و چگونه انجام می پذیرد؟

۱۲ رسول خدا صلی الله علیه و آله با انجام وظایف عبودیت و بندگی و در مسیر قرب الهی به مرتبه ای از کمال نائل شد که می توانست عالم غیب و ماورای طبیعت را مشاهده کند و به اذن الهی در عالم خلقت تصرف نماید. مردم را در صورتی که صلاح آنها در آن باشد، برآورده سازد. ایشان با استفاده از این قدرت و ولایت، دل های آماده را نیز هدایت می کند. البته این هدایت، یک

۱- ولایت فقیه، امام خمینی، ص ۴۰

۲- صحیفه امام خمینی، ج ۴، صص ۱۶۷ و ۱۶۸.

۱۳ میزان بهره‌مندی انسانها از ولایت معنوی پیامبر (ص) به چه معنایی بستگی دارد

۱۴ - نوع کامل هدایت معنوی پیامبر در مورد چه کسی روی راد ۶

کار ظاهری، یعنی از طریق آموزش معمولی و عمومی نیست؛ بلکه از طریق امداد غیبی و الهامات و مانند آن، صورت می‌گیرد. میزان بهره‌مندی انسان‌ها از این هدایت به درجه ایمان و عمل آنان بستگی دارد. هر قدر درجه ایمان و عمل انسان‌ها بالاتر باشد، استعداد و لیاقت دریافت هدایت‌های معنوی را بیشتر کسب می‌کنند.

۱۴ نمونه‌ای کامل از این نوع هدایت را می‌توانیم در رفتار رسول خدا ﷺ با حضرت علی رضی الله عنه ببینیم. آن حضرت از همان دوران کودکی که تحت تربیت رسول خدا ﷺ قرار گرفت، با استعداد بی‌نظیر خود، مراتب کمال را در ایمان و عمل به سرعت پیمود. به همین جهت، علاوه بر تربیت از روش‌های معمولی، از هدایت‌های معنوی رسول خدا ﷺ نیز بهره می‌برد. آن حضرت فرموده است: «روزی رسول خدا ﷺ هزار باب از علم را به رویم گشود که از هر کدام، هزار باب دیگر گشوده می‌شد». روشن است که آموزش این علوم از طریق آموختن معمولی نبود، بلکه به صورت الهام بر روح

و جان حضرت علی رضی الله عنه بوده است. **۱۴** عصمت پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله

۱۵ پیامبر زمانی می‌تواند مسئولیت خود را به درستی انجام دهد که تحت تأثیر هواهای نفسانی قرار نگیرد و مرتکب گناه و خطا نگردد. مردم نیز زمانی گفته‌ها و هدایت‌های وی را می‌پذیرند که مطمئن باشند که او هیچ‌گاه مرتکب گناه و اشتباه نمی‌شود. اگر آنان احتمال دهند که پیامبرشان گناه می‌کند و دچار خطا می‌شود، به او اعتماد نمی‌کنند و از وی پیروی نخواهند کرد. به عبارت دیگر، بدون وجود عصمت، مسئولیت پیامبری به نتیجه نخواهد رسید؛ زیرا:

۱۶ اگر پیامبری در دریافت وحی و ابلاغ آن به مردم معصوم نباشد، دین الهی به درستی به مردم نمی‌رسد و امکان هدایت از مردم سلب می‌شود.

اگر پیامبری در تعلیم و تبیین دین و وحی الهی معصوم نباشد، امکان انحراف در تعالیم الهی پیدا می‌شود و اعتماد مردم به دین از دست می‌رود.

اگر پیامبری در اجرای احکام الهی معصوم نباشد، امکان دارد کارهایی که مخالف دستورهای خداست، انجام دهد و مردم نیز از او سرمشق بگیرند و مانند او عمل کنند و به گمراهی

دچار شوند. (۱۶)

سؤال ۱۷ ←
حال، می‌توان پرسید (چه کسی تشخیص می‌دهد که کدام فرد توانایی مقاومت در مقابل وسوسه گناه را دارد) (روشن است که این کار از انسان‌ها ساخته نیست و فقط خداوند است که از آشکار و نهان

۱- بحار الانوار، مجلسی، ج ۲۲، ص ۴۷۰، باب اول.

۲- بسیاری از ابعاد ولایت معنوی رسول خدا و ائمه اطهار علیهم السلام در زیارت جامعه کبیره آمده است.

۱۶ - ۳ دلیل بنویسید که اگر پیامبر عصمت نداشته باشد مسئولیت او به نتیجه نمی‌رسد؟

۱۸- آیه زیر را ترجمه کنید و پیام آن را بنویسید؟ (پیام ↓) خداوندی دادند کدام بند از عصمت
بوجود در آیت و او را به پیامبری برمیگزینند

افراد اطلاع دارد و می تواند توانایی فرد در دوری از گناه را تشخیص دهد. بنابراین، وقتی خداوند کسی را به پیامبری برمیگزیند، معلوم می شود که وی می تواند مسئولیت خود را به درستی انجام دهد. ^{۱۷}
خدای متعال در این باره می فرماید:

۱۸) اللَّهُ أَعْلَمُ حَيْثُ يَجْعَلُ رِسَالَتَهُ؛ خدا بهتر می داند رسالتش را کجا قرار دهد. (پیام ↑)

سوال ۱۸: حال پیامبر (معصومیت پیامبران به چه صورت است. آیا یک مانع بیرونی مانند فرشته، پیامبران را از گناه و خطا حفظ می کند یا آنان با اختیار خود به سمت گناه و خطا نمی روند؟)

۱۹ در پاسخ می گوئیم: پیامبران با اینکه مانند ما انسان ها غریزه و اختیار دارند، در مقام عمل به دستورات الهی دچار گناه نمی شوند؛ زیرا کسی گناه می کند که هوی و هوس بر او غلبه کند. اما کسی که حقیقت گناه و معصیت را مشاهده می کند و می داند که با انجام آن از لطف و رحمت خداوند دور می شود، محبت به خدا را با هیچ چیز عوض نمی کند. ^{۱۹}
البته ما انسان ها نیز در مورد بعضی از گناهان معصوم هستیم و حتی تصور آنها نیز برای ما ناراحت کننده و آزاردهنده است، اما پیامبران در مورد همه گناهان عصمت دارند.

پاسخ سؤالات

برخی می پرسند اگر پیامبر و امامان معصوم اند، پس چرا این قدر به درگاه خداوند استغفار می کردند؟

پاسخ اینکه: استغفار پیامبران و امامان به درگاه خداوند از چند جهت بوده است:

۱- استغفار و توبه مراتب و درجاتی متناسب با توبه کنندگان دارد. توبه گنهکاران برای رفع گناه است و توبه و استغفار اولیای الهی برای دفع گناه. چنان که گاهی لباسی آلوده می شود و برای پاک و تمیز کردن، آن را می شویند (رفع) و گاهی لباس چنان شفاف و تمیز است که با دقت مراقبند تا آلوده نشود (دفع).

اولیای خدا با اشک و آه از خداوند می خواهند که آنان را در عرصه مبارزه با شیطان پیروز گرداند تا قلب آنان آلوده به گناه نشود. آنان به خوبی می دانند که اگر یک لحظه لطف خداوند از آنان گرفته شود، در دام نفس اماره و شیطان گرفتار می شوند.

۲- اولیای الهی وقتی به خود و اعمال خویش می نگرند با تمام عظمت و بزرگی که آن اعمال دارند، آنها را در برابر عظمت بی نهایت الهی بسیار کوچک می بینند؛ مانند کسی که مهم ترین دارایی اش مقداری آب گل آلود باشد و آن را برای سلطان و پادشاهی هدیه ببرد و چون عظمت

۲۰- رسول خدا (ص) در ۲۳ سال چه مجاهدت‌هایی کرد.

۲۱- دشمنان اسلام چه نقش‌هایی صلاحی کرده‌اند آن‌ها را آن چیست؟

بارگاه پادشاه را می‌بیند، از آنچه آورده، سخت شرمسار و سرافکنده می‌گردد. پیامبران و امامان به دلیل تواضع و فروتنی‌ای که در برابر خداوند دارند، اعمال خود را در برابر آن همه لطف و محبت خداوند به بندگانش بسیار ناچیز می‌دانند. به همین دلیل، از ناچیز بودن اعمال خود شرم‌منده‌اند و از خداوند عذر می‌خواهند.

۳- باید به این نکته توجه داشت که مسئولیت پیامبر و ائمه ایجاب می‌کرد تا آنان با افراد مختلفی سروکار داشته باشند؛ از صالحان و نیکان گرفته تا انسان‌های آلوده به گناه و تبه‌کار. معاشرت زیاد پیامبران با مردم باعث می‌شد آنان احساس کنند که غباری بر قلبشان نشسته است که با استغفار به دنبال زدودن آن بودند. چنان‌که پیامبر فرمود:

إِنَّهُ لَيُغَانُ عَلَى قَلْبِي وَإِنِّي لَأَسْتَغْفِرُ اللَّهَ فِي كُلِّ يَوْمٍ سَبْعِينَ مَرَّةً؛ «گاهی بر دلم غبار می‌نشیند و من هر روز هفتاد بار از خدا آمرزش می‌خواهم»^۱.

البته این غباری که پیامبر می‌فرمایند بر قلب ایشان نشسته است با غباری که به دلیل گناهان بر قلب ما می‌نشیند تفاوت دارد؛ به‌طور مثال اگر سالن بزرگی را با نور کمی روشن کنیم جز آتشیای بزرگ را نخواهیم دید، ولی اگر همین سالن را با نور زیاد روشن کنیم حتی یک دانه ارزن هم دیده خواهد شد. پس می‌توان گفت، چون نور ایمان افراد عادی کم است، بنابراین، تنها گناهان بزرگ خود را می‌بینند ولی پیامبران و امامان معصوم علیهم‌السلام که از نور ایمان بسیار بالایی برخوردارند اگر از هر لحظه عمرشان در حد اعلی بهره‌مند نشوند، استغفار می‌کنند.

قدرشناسی از پیامبر اکرم صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم

۲۰ رسول خدا صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم در مدت ۲۳ سال تلاش و با تحمل رنج‌های فراوان که نظیر آن در تاریخ یافت نمی‌شود، توانست بزرگ‌ترین و ماندگارترین پیام الهی را به مردم برساند و جامعه‌ای با ایمان به خدا و به دور از شرک بنا کند. بنای چنین جامعه‌ای در سرزمینی بیگانه از ارزش‌های انسانی، خود معجزه‌ای بزرگ بود که فقط با مجاهدت پیامبر اکرم صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم میسر بود) اکنون جا دارد که ما مسلمانان قدردان تلاش‌ها و مجاهدت‌های پیامبر باشیم و با اتحاد و همدلی با یکدیگر نگذاریم دشمنان اسلام زحمات و تلاش‌های آن حضرت را بی‌اثر کنند.

با کمال تأسف مشاهده می‌کنیم که در یکی دو قرن اخیر دشمنان اسلام با یک نقشه دقیق و برنامه‌ریزی شده، همبستگی مسلمانان را به دشمنی با یکدیگر تبدیل کرده و اختلافات معمولی اقوام و مذاهب اسلامی را بزرگ جلوه دادند. یکی از نتایج زیان‌بار این اختلاف‌ها، تجزیه کشورهای بزرگ اسلامی به کشورهای

۱- من لا یحضره الفقیه، صدوق، ج ۴، ص ۳۸۵.

کوچک در سده اخیر بود تا قدرت‌های استعمارگر به راحتی بتوانند بر آنها سلطه پیدا کنند و ذخایر آنان را به تاراج ببرند. این سیاست اکنون نیز از سوی این قدرت‌های استعماری در کشورهای منطقه در حال اجراست.

متن زیر را بخوانید و به سوالات پاسخ دهید.
هیلاری کلینتون، وزیر خارجه سابق آمریکا، در کتاب خاطرات خود با عنوان «گزینه‌های دشوار» که در سال ۲۰۱۴ به چاپ رسید می‌گوید:

«... من به ۱۱۲ کشور جهان سفر کرده بودم و با برخی از دوستان، این توافق حاصل شد تا به محض اعلام تأسیس داعش، ما و اروپا هرچه سریع‌تر آن را به رسمیت بشناسیم که ناگهان همه چیز در مقابل ما بدون هشدار قبلی، فرو ریخت.

مصر، قلب جهان عرب و جهان اسلام است و ما تلاش داشتیم تا از طریق اخوان المسلمین و داعش این کشور را تحت کنترل درآوریم و آن را تقسیم کنیم و پس از آن به کشورهای حوزه خلیج فارس برویم. کویت اولین کشوری بود که از طریق دوستان ما در آنجا آماده بود و سپس عربستان و بعد از آن امارات، بحرین و عمان مد نظر ما بودند و پس از آن منطقه عربی کاملاً تقسیم می‌شد و به صورت کامل آن را تحت کنترل در می‌آوردیم. ما منابع نفتی و گذرگاه‌های آبی را تحت تصرف خود در می‌آوردیم»^۱.

- ۱- با توجه به متن بالا چند نمونه از اقدامات آمریکا برای سلطه بر جهان اسلام را بیان کنید.
- ۲- چرا آمریکا به دنبال تجزیه کشورهای اسلامی است؟

۲۲ با توجه به همین مسئله، سال‌هاست که علما و دانشمندان دلسوز در جهان اسلام، به خصوص در ایران، روشنگری‌های فراوانی کردند تا بار دیگر، مسلمانان را علیه دشمنان اسلام متحد کنند و مانع درگیری‌های میان آنان شوند. یکی از این علما، امام خمینی علیه السلام بود. ایشان در هر فرصتی، مسلمانان را به «وحدت» دعوت می‌کرد و از اختلافات بازمی‌داشت. ایشان در یکی از پیام‌های خود به مسلمانان، می‌فرماید:

۱- برگرفته از کتاب «گزینه‌های دشوار»، هیلاری کلینتون، ترجمه علی اکبر عبدالرشیدی، انتشارات اطلاعات.

۲۳) «ای مسلمانان جهان که به حقیقت اسلام ایمان دارید، به پا خیزید و در زیر پرچم توحید و در سایه تعلیمات اسلام مجتمع شوید و دست خیانت ابرقدرت‌ها را از ممالک خود و خزائن سرشار آن کوتاه کنید. دست از اختلافات و هواهای نفسانی بردارید که شما دارای همه چیز هستید. بر فرهنگ اسلامی تکیه کنید و با غرب و غرب‌زدگی مبارزه نمایید و روی پای خودتان بایستید.» (۱)

۲۴ - ۳ مورد از اقدامات مؤثر در جهت تقویت وحدت مسلمانان رانوسید

برای اینکه ما مسلمانان بتوانیم وحدت میان خود را تقویت کنیم و از قدرت حدود دو میلیارد مسلمان و امکانات بی نظیر سرزمین‌های اسلامی برای پیشرفت خود استفاده کنیم، نیازمند اجرای برنامه‌های دقیقی هستیم که نقشه‌های تفرقه افکن استعمارگران و عوامل آنان را در سرزمین‌های اسلامی خنثی کند و دل‌های مسلمانان را به یکدیگر نزدیک کند. در اینجا به برخی از این اقدامات اشاره می‌کنیم و می‌کوشیم آنها را در جامعه خود گسترش دهیم:

۲۴) ۱- از اهانت و توهین به مقدسات سایر مسلمانان خودداری کنیم. برای این منظور شایسته است اعتقادات خود را با دانش و استدلال، ارتقا ببخشیم تا بتوانیم با دیگر مسلمانان بر اساس معرفت و استدلال سخن بگوییم و اعتقادات خود را به نحو صحیح و بدون دعوا و ناسزاگویی بیان کنیم.

۲- از مظلومان در تمام نقاط جهان، با روش‌های درست دفاع کنیم و برای رهایی آنان از ظلم بکوشیم، و به این سخن رسول خدا ﷺ به خوبی عمل کنیم که فرمود:

۲۵) «هر کس فریاد دادخواهی مظلومی را که از مسلمانان یاری می‌طلبد بشنود، اما به یاری آن مظلوم برنخیزد، مسلمان نیست.» (۱)

۲- کسانی را که به ظاهر خود را مسلمان می‌نامند ولی با دشمنان اسلام دوستی می‌ورزند، بشناسیم و فریب برنامه‌های آنان را نخوریم. روش این گروه‌ها چنین است که دشمنان اسلام مانند صهیونیست‌ها را دوست و برخی مسلمانان را دشمن معرفی می‌کنند، به طوری که مردم عادی به تدریج با دشمنان واقعی اسلام دوستی کنند و با گروهی از مسلمانان، دشمنی بورزند.

۲۴ ۱۲

فیلم (۱): دوله یک قبیله!

۱- صحیفه امام خمینی (ره)، ج ۱۴، ص ۸۲.
 ۲- من شیخ زجلاً بادی باللّٰسلیمین فلم یجبهه فلیس یسلیم (اصول کافی، ج ۲، ص ۱۶۴).

۲۵) پیامبر (ص) درباره دفاع از مظلومان چه فرموده است؟
 ۲۶) روشی که در میان مسلمانان هستند اما دوست دشمنان اسلام

حامیان وحدت
 آیت الله سید محمد حسین طباطبایی بروجردی، معروف به آیت الله بروجردی رحمته الله علیه، یکی از بزرگ ترین مراجع تقلید در دوره معاصر بود. ایشان بین سال های ۱۳۲۵ تا ۱۳۴۰ ه. ش ریاست حوزه علمیه قم را بر عهده داشت و اکثریت شیعیان جهان برای دریافت احکام دینی به کتاب های ایشان مراجعه می کردند. ایشان به خوبی دریافته بود که یکی از عوامل عقب ماندگی مسلمانان، اختلاف و جدایی میان آنان است و متوجه بود که استعمارگران با برنامه های سزی به دنبال ایجاد اختلاف میان مسلمانان اند. از این رو، در سال ۱۳۲۷ ه. ش، با حمایت های ایشان و با کمک برخی از علمای سرشناس دانشگاه الازهر مصر، مرکزی به نام «دارالتقرب بین المذاهب الاسلامیه» تأسیس شد و ایشان با فرستادن نمایندگانی به «دانشگاه الازهر» که بزرگ ترین دانشگاه مذهبی مصر و کشورهای عربی بود، زمینه های ارتباط را فراهم کرد.

در آن دوره، ریاست دانشگاه الازهر بر عهده «شیخ محمود شلتوت» بود. وی از پیشنهادات آیت الله بروجردی استقبال کرد. این شخص که از بزرگ ترین دانشمندان اهل سنت شمرده می شد و ریاست بزرگ ترین دانشگاه مذهبی مصر را بر عهده داشت، به شدت مخالف گروه های تکفیری بود و در مقابل آنها می ایستاد.

پس از پیروزی انقلاب اسلامی، «دارالتقرب» با جدیت بیشتر به کار خود ادامه داد و برنامه های مختلفی را به اجرا درآورد. یکی از این برنامه ها، برگزاری «هفته وحدت» و دیگری «کنفرانس سالانه وحدت اسلامی» است که دانشمندان جهان اسلام گرد هم جمع می شوند و درباره مسائل دنیای اسلام گفت و گو می کنند.

فیلم (۲): نگاهی به فعالیت های وحدت آفرین آیت الله بروجردی و شیخ شلتوت

حج، زکات، صدقه، امری ای حدودی، ایوب، معروف و نهی از منکر، چهار رکن

- ۱- نمونه هایی از احکام اجتماعی اسلام را که اجرای آنها نیازمند تشکیل حکومت است، بیان کنید.
- ۲- به نظر شما کدام یک از احکام و دستورات دین اسلام نیاز بیشتری به تشکیل حکومت الهی دارد؟
 - (الف) نماز و روزه واجب
 - (ب) حج
 - (ج) امر به معروف و نهی از منکر
 - (د) حجاب و پوشش
 - (و) نفی سلطه بیگانگان
- ۳- با توجه به حدیث امام باقر رحمته الله علیه بیان کنید که چرا ولایت از نماز و روزه و سایر عبادات مهم تر است؟
 - ۱- به گروه های تندرو و افراطی گفته می شود که سایر مسلمانان را منتهم به کفر و شرک می کنند؛ مانند وهابیت و داعش.

امامت، تداوم رسالت

درس پنجم

از آنجا که قرآن کریم، آخرین کتاب آسمانی و رسول خدا ﷺ خاتم پیامبران است، این سؤالان مطرح می‌شود که:

طرح و برنامه خداوند برای جامعه اسلامی، پس از رسول خدا ﷺ چیست؟
این جامعه در چه مسیری و چگونه باید حرکت کند؟
بعد از پیامبر اسلام ﷺ رهبری مسلمانان بر عهده چه کسانی باید قرار بگیرد؟
جراثمه اطهار علیهم السلام نیز همچون پیامبر اکرم ﷺ معصوم از گناه هستند؟

- ۱- در میان مسئولیت‌های ۳ پیامبر (ص) کدام مسئولیت با هم نبوت پایان می‌پذیرد
- ۲- درباره «دو مسئولیت» (تعلیم و تبیین دین) دلایل صدایی پس از پیامبر (ص) چند فرض مطرح است

برای رسیدن به پاسخ سؤالاتی که در ابتدای درس طرح شد، قبل از هر چیز لازم است مشخص شود که در میان مسئولیت‌های پیامبر کدام یک با رحلت ایشان پایان می‌پذیرد و کدام یک باید ادامه یابد؟

۱- (در میان مسئولیت‌های سه گانه رسول خدا ﷺ، مسئولیت اول، یعنی دریافت و ابلاغ وحی به مردم، با ختم نبوت پایان می‌پذیرد و کتاب قرآن، آخرین کتاب آسمانی است و نیازی به آوردن کتاب جدیدی نیست) اما دو مسئولیت دیگر، یعنی «تعلیم و تبیین دین» (مرجعیت دینی) و «ولایت ظاهری»، پس از ایشان چه سرنوشتی پیدا می‌کنند؟

۳- آیا می‌توان گفت که قرآن پیامبر (ص) درباره «دو مسئولیت» پیامبر (ص) در این زمینه سه فرض مطرح است:

۱- قرآن کریم و پیامبر اکرم ﷺ در این باره سکوت کرده‌اند؛

۲- همچون مسئولیت اول، پایان این دو مسئولیت را نیز اعلام نموده‌اند؛

۳- جانشین را تعیین نموده و دو مسئولیت «تعلیم و تبیین دین» و «ولایت ظاهری» را بر عهده وی قرار داده‌اند. ۲- ۳- چرا می‌توان پذیرفت که دو مسئولیت «پیامبر (ص)» و «عقد مسئولیت دریافت و ابلاغ وحی»

۳- (●) بظان فرض اول روشن است؛ زیرا قرآن کریم، هدایتگر مردم در همه امور زندگی است؛ و ممکن نیست نسبت به این دو مسئولیت مهم که به شدت در سرنوشت جامعه اسلامی تأثیرگذار است بی تفاوت باشد. همچنین پیامبر اکرم ﷺ آگاه‌ترین مردم نسبت به اهمیت و جایگاه این مسئولیت‌هاست و نمی‌تواند از کنار چنین مسئله مهمی با سکوت و بی‌توجهی بگذرد. در حقیقت، بی‌توجهی به این مسئله بزرگ، خود دلیلی بر نقص دین اسلام است؛ و این در حالی است که دین اسلام کامل‌ترین دین الهی است. (۳-)

۴- (●) فرض دوم نیز صحیح نیست؛ زیرا نیاز جامعه به حکومت و تعلیم و تبیین دین، پس از رسول خدا ﷺ نه تنها از بین نرفت، بلکه افزایش هم یافت؛ زیرا گسترش اسلام در نقاط دیگر، ظهور مکاتب و فرقه‌های مختلف، پیدایش مسائل و مشکلات جدید اجتماعی، اقتصادی، سیاسی و فرهنگی را به دنبال داشت و نیاز به امام و رهبری که در میان انبوه افکار و عقاید، حقیقت را به مردم نشان دهد و جامعه را آن‌گونه که پیامبر اداره می‌کرد، اداره نماید، افزون‌تر می‌شد.

علاوه بر اینکه اصولاً حکومت و اداره جامعه و تعلیم و تبیین دین، امری تمام‌شدنی و پایان‌پذیر نیست و همواره جامعه نیازمند حاکم و معلمی است که بتواند راه رسول خدا ﷺ را ادامه دهد و احکام اسلام را اجرا نماید. (۴-)

● بنابراین، تنها فرض سوم، منطقی و قابل قبول است؛ یعنی رسول اکرم ﷺ به فرمان خداوند، با تعیین جانشین، به تداوم تعلیم و تبیین دین و دوام حکومت پس از خود به شکل «امامت» فرمان داده و مانع تعطیلی این دو مسئولیت شده است.

فیلم (۱): آیا پیامبر اکرم ﷺ که درباره جزئی‌ترین مستحبات سخن گفته، تکلیف جامعه پس از خودش را مشخص نکرده است؟

در این کتاب
 بیان
 بی‌شائبه
 رحلت
 پیغمبر
 صلی الله علیه و آله
 و آله
 و سلم
 آمده است

۵- چه کسی امام اقصین می کند و چگونه می توان ادراک شد؟
۶- سخن سوره زکریا و روایاتی که در آنها امام علی (ع) بعنوان امام بعد از پیامبر ص (ع) معرفی شده است را بررسی کنید

تعیین امام
اکنون که نیاز به امام پس از رسول خدا ﷺ روشن شد، این سؤال پیش می آید که چه کسی امام را معین و معرفی می کند و چگونه می توان او را شناخت؟

۵) از آنجا که امام همه مسئولیت های پیامبر اکرم ﷺ جز دریافت و ابلاغ وحی را دارد، بنابراین باید همان صفات و ویژگی های پیامبر را نیز داشته باشد تا مردم به وی اطمینان کنند و راهنمایی های او را بپذیرند. از جمله این ویژگی ها «عصمت» است. البته تشخیص عصمت برای انسان ها ممکن نیست. یعنی انسان ها نمی توانند تشخیص دهند که چه کسی معصوم است و مرتکب هیچ گناهی نمی شود. بنابراین، همان طور که پیامبر از طرف خدا معرفی و معین می شود، تنها خداوند است که می تواند فرد شایسته مقام امامت را معرفی کند و به مردم بشناساند. → ۵

با تدریس در آیات و روایات مطمئن و مسلم نقل شده از پیامبر و مطالعه تاریخ اسلام درمی یابیم که خداوند، امیرالمؤمنین علی بن ابی طالب (ع) را به جانشینی رسول خدا ﷺ و امامت بعد از ایشان منصوب فرموده و نیز امامان معصوم (ع) پس از ایشان را معرفی کرده است. در اینجا به برخی از آیات و روایات مربوط به این مسئله می پردازیم.

۶) **۱- نزول آیه انذار** : حدود سه سال از بعثت گذشته بود که این فرمان از جانب خداوند برای پیامبر آمد :

﴿وَأَنْذِرْ عَشِيرَتَكَ الْأَقْرَبِينَ﴾ **خویشان نزدیکت را انذار کن.**

برای انجام این دستور، رسول خدا ﷺ چهل نفر از بزرگان بنی هاشم را دعوت کرد و درباره اسلام با آنان سخن گفت و آنان را به دین اسلام فراخواند و از آنان برای ترویج و تبلیغ اسلام، کمک خواست؛

همه مهمانان سکوت کردند و جوابی ندادند. در میان سکوت آنان، علی بن ابی طالب (ع) که در آن زمان، نوجوانی بیش نبود، برخاست و گفت :

«من بار و باور تو خواهم بود، ای رسول خدا».

درخواست پیامبر ﷺ، سه بار مطرح شد و هر بار، همه سکوت کردند و تنها علی (ع) قاطعانه اعلام آمادگی و وفاداری کرد. پس از آن، پیامبر ﷺ دست آن حضرت را در دست گرفت، بیعت ایشان را پذیرفت و به مهمانان فرمود :

«همانا این، برادر من، وصی من و جانشین من در میان شما خواهد بود».

۱- سوره شعراء، آیه ۲۱۴.

۲- تاریخ طبری، ج ۲، ص ۶۳-۶۴؛ کنز العمال، منقح هندی، ج ۶، ص ۳۹۷ برای مطالعه کامل داستان، به کتاب اعلام بر خورسند» از سید علی اکبر حسینی، ج ۱، ص ۱۷۱ مراجعه کنید.

۷- این آیه را ترجمه سید این سید می گویند به امامت علی (ع) بعد از پیامبر ص (ع) در آیه انذار

۸- آیه دلالت محیوم بر امامت ائمه مومنان دلالت دارد توضیح دهید
آیه دلالت و ترجمه آن را بنویسید؟

تفکر

به نظر شما تعیین جانشین توسط پیامبر ﷺ آن هم در شرایطی که ایشان هنوز موفقیتی کسب نکرده بود و حتی خوشانش نیز دعوت او را نپذیرفته بودند، چه پیام‌هایی در برداشت؟
بیا توجه به اجتهاد، موضوع خاندانیت و امامت، پیامبر ﷺ بر مبنای مبرم با نزهت با کارشکنان و تنگ‌بینان
خاندانیت و مردم معرفی می‌کنند پس از خود که پیش‌دستی نموده و امام مومنان را برتری می‌دهد.

۲۶- نزول آیه ولایت: (در یکی از روزها، نزدیک ظهر، فرشته وحی از جانب خداوند آیه‌ای بر پیامبر نازل کرد که در آن ویژگی‌های ولی و سرپرست مسلمانان مشخص شده بود:

﴿ إِنَّمَا وَلِيُّكُمُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ
وَالَّذِينَ آمَنُوا
الَّذِينَ يُقِيمُونَ الصَّلَاةَ
وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَهُمْ رَاكِعُونَ ﴾
همانا ولی شما فقط خداوند و رسول او
و کسانی اند که ایمان آورده‌اند.
همان ایمان آورندگان که نماز را برپا می‌دارند
و در حال رکوع زکات می‌دهند.

با نزول این آیه، رسول خدا ﷺ دریافت که چنین واقعه‌ای رخ داده و کسی در رکوع صدقه داده است و خداوند قصد معرفی او را دارد؛ با شتاب و در حالی که آیه را می‌خواند و مردم را از آن آگاه می‌کرد، به مسجد آمد و پرسید:

چه کسی در حال رکوع صدقه داده است؟
فقیری که انگشتری در دست داشت، به حضرت علی رضی الله عنه که در حال نماز بود، اشاره کرد و گفت:
این مرد در حال رکوع، انگشتر خود را به من بخشید.
مردم که از محتوای آیه با خبر شده بودند، تکبیر گفتند و رسول خدا ﷺ نیز، ستایش و سپاس خداوند را به جا آورد.

نزول این آیه در چنین شرایطی و اعلام ولایت حضرت علی رضی الله عنه از جانب رسول خدا ﷺ، برای آن بود که مردم با چشم ببینند و از زبان پیامبر بشنوند تا امکان مخفی کردن آن نباشد.

دانش تکمیلی

با توجه به اینکه امام علی رضی الله عنه در نماز حضور قلب داشتند، چگونه متوجه درخواست فقیر شدند؟
برای مشاهده پاسخ این سؤال به سایت گروه قرآن و معارف بخش «دانش تکمیلی» مراجعه کنید.

۱- سوره مائده، آیه ۵۵.
۲- بیشتر مفسران و مورخان اهل سنت و شیعه، از جمله طبری، رازی، طبری، قنبری، خوارزمی، ابن حجر و ابن کثیر، این آیه را درباره امام علی رضی الله عنه دانسته‌اند. برای کسب اطلاعات بیشتر، به کتاب الفقیه از علامه امینی، ج ۲، ص ۱۵۶ مراجعه کنید.

۲ - حدیث جابر: در یکی از روزها، در مدینه، جبرئیل بر پیامبر نازل شد و آیه ۵۹ سوره نساء را برایشان خواند که قسمتی از آن چنین است:

یا ایها الذین آمنوا
أطیعوا الله
و اطیعوا الرسول و اولی الامر منکم ...

و از رسول و ولی امرتان اطاعت کنید.
معمولاً وقتی آیه‌ای نازل می‌شد و حکم کلی موضوعی را بیان می‌فرمود، یاران رسول خدا نزد ایشان می‌آمدند و جزئیات حکم را می‌پرسیدند. مثلاً وقتی که آیات نماز نازل شده، یاران ایشان می‌خواستند چگونه نماز خواندن را بدانند از این رو، پیامبر اکرم به مسجد آمد و به آنان فرمود: «این گونه که من نماز می‌خوانم، شما هم بخوانید». آن‌گاه نماز خواندن را به آنان تعلیم داد و وقتی این آیه هم نازل شد، جابر بن عبدالله انصاری نزد رسول خدا آمد و گفت: «یا رسول الله، ما خدا و رسول او را شناخته‌ایم. لازم است «اولی الامر» را نیز بشناسیم.» رسول خدا فرمود:

«ای جابر، آنان جانشینان من و امامان بعد از من اند. نخستین آنان علی بن ابی طالب است و سپس به ترتیب، حسن بن علی، حسین بن علی، علی بن الحسین، محمد بن علی؛ و تو در هنگام بیری او را خواهی دید و هر وقت او را دیدی، سلام مرا به او برسان. پس از محمد بن علی به ترتیب، جعفر بن محمد، موسی بن جعفر، علی بن موسی، محمد بن علی، علی بن محمد، حسن بن علی و پس از ایشان فرزندش می‌باشند که هم نام و هم کنیه من است. اوست که از نظر مردم پنهان می‌شود و غیبت او طولانی می‌گردد تا آنجا که فقط افرادی که ایمان راسخ دارند، بر عقیده به او باقی می‌مانند.»
فیلم (۲) - سرودهای در مدح اهل بیت

ارتباط میان آیه و حدیث

- ۱- با تفکر در آیه ۵۹ سوره نساء و حدیث جابر، پیام‌های زیر را تکمیل کنید.
- ۱- مسلمانان باید از... خدا... و... اولی الامر... اطاعت کنند.
- ۲- از آنجا که این سه اطاعت در کنار هم قرار گرفته‌اند؛ سرپیچی از هر مورد... حرام... است.

۱- صحیح بخاری، محمد بن اسماعیل البخاری، جزء ۸، ص ۹.
 ۲- در فرهنگ و آداب و رسوم عرب برای افراد علاوه بر اسم، لقب و کنیه می‌گذارند و برای احترام شخص را با کنیه و یا لقب صدا می‌زنند. کنیه پیامبر «ابوالقاسم» و لقب ایشان «امین» است.
 ۳- کفایة الاثر، خزاز رازی، چاپ قدیم، ص ۸: بنایح المودع، سلیمان بن ابراهیم القندوزی، ص ۴۹۴ و اثبات الهداء، شیخ حر عینی، ج ۲، ص ۱۲۲.

۳- از آنجا که مصداق... **ابن ابی اسیر**... در آیه مشخص نشده، برای آگاهی مردم و استنباه نکردن آنها لازم است که رسول خدا ﷺ... **ابن ابی اسیر** را به پیغمبر بر زمین معرفی نماید

۴- بنا بر سخن پیامبر اکرم ﷺ کسانی که مصداق... **ابن ابی اسیر** هستند، عبارت اند از:

۱- **عبد بن ابی اسیر** ۲- **عبد بن اسیر** ۳- **عبد بن اسیر** ۴- **عبد بن اسیر** ۵- **عبد بن اسیر** ۶- **عبد بن اسیر** ۷- **عبد بن اسیر** ۸- **عبد بن اسیر** ۹- **عبد بن اسیر** ۱۰- **عبد بن اسیر**

۴- **حدیث ثقلین**: پیامبر اکرم ﷺ به طور مکرر، از جمله در روزهای آخر عمر خود، می فرمود:

﴿إِنِّي تَارِكٌ فِيكُمْ الثَّقَلَيْنِ﴾

کتاب الله و عترتی اهل بیتی

ما إن تمسکتم بهما

لن تضلوا أبداً

و إنهما لن يفترقا

حتى يردا علي الحوض^۱

من در میان شما دو چیز گران بها می گذارم:

کتاب خدا و عترتم، اهل بیتم را.

اگر به این دو تمسک جویند

هرگز گمراه نمی شوید

و این دو هیچ گاه از هم جدا نمی شوند

تا اینکه کنار حوض کوثر بر من وارد شوند.

تفکر در حدیث

۱۱- با تفکر در این حدیث چه پیام هایی را می توان استخراج کرد؟

۱- همان طور که قرآن و پیامبر از هم جدا نمی شوند، قرآن و اهل بیت ﷺ نیز همواره با هم اند.

۲- همان طور که قرآن همیشگی است، وجود معصوم نیز در کنار آن همیشگی است.

۳- در صورتی مسلمانان گمراه نمی شوند که در تمام زندگی از قرآن و عترت جدا شوند

۴- نمی توان برای هدایت و سعادت اخروی، فقط از یکی از دو یادگار پیامبر ﷺ پیروی کرد؛

بلکه باید در پیروی از هر دو هم سوز کرد.

۱۲- درباره حدیث منزلت و ارتباط آن با امامت امیرالمؤمنین توضیح دهید...

۵- **حدیث منزلت** (وقتی خداوند حضرت موسی ﷺ را مأمور مبارزه با فرعون کرد، آن حضرت

از خداوند خواست که برادرش هارون را مشاور، پشتیبان و شریک در امر هدایت مردم قرار دهد.

خداوند نیز درخواست حضرت موسی ﷺ را پذیرفت^۱ و او را مشاور و وزیر وی قرار داد.

پیامبر اکرم ﷺ نیز یارها به حضرت علی ﷺ فرمود:

۱- صحیح مسلم، مسلم بن حجاج نیشابوری، ج ۴، ص ۱۸۷۳، روایت شماره ۰۲۴۰۸ این حدیث متواتر است و آن قدر از اهل سنت و تشیع نقل شده است که جای تردید ندارد. برای کسب اطلاعات بیشتر به کتاب امام شناسی، علامه حسینی تهرانی، ج ۱۳، مراجعه کنید.

۲- سوره طه، آیات ۲۹ تا ۳۵.

۱۳- آخرین حج پیامبر (ص) چه نام دارد؟
 ۱۴- حدیث غدیر مکتوبه بر ولایت امیرالمؤمنان در توضیح دهد؟

تو برای من
 به مانند هارون برای موسی هستی!
 جز اینکه بعد از من پیامبری نیست. ۱۱

أنت مِنِّي
 بِمَنْزِلَةِ هَارُونَ مِنْ مُوسَى
 إِلَّا أَنَّهُ لَا نَبِيَّ بَعْدِي

۶- حدیث غدیر^{۱۳}: (پیامبر گرامی اسلام در سال دهم هجرت عازم مکه شد تا فریضه حج را به جا آورد. این حج که در آخرین سال زندگی ایشان برگزار شده به «حجّة البلاغ»^{۱۴} و «حجّة الوداع» مشهور است) در این حج، هزاران نفر شرکت کرده بودند، تاروش انجام دادن اعمال حج را از رسول خدا ﷺ فراگیرند و حج را با ایشان به جا آورند.^{۱۵} پس از برگزاری حج و در مسیر بازگشت به مدینه، در روز هجدهم ماه ذی الحجة، در محلی به نام غدیر خم این آیه نازل شد:

يا أَيُّهَا الرَّسُولُ
 بَلِّغْ مَا أُنزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ
 وَإِنْ لَمْ تَفْعَلْ
 فَمَا بَلَّغْتَ رِسَالَتَهُ
 وَاللَّهُ يَعْصِمُكَ مِنَ النَّاسِ
 إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْكَافِرِينَ

ای رسول،
 آنچه از سوی پروردگارت بر تو نازل شده بپرسن
 و اگر جنین نکنی،
 رسالتش را ادا نکرده ای
 و خداوند تو را از مردمان حفظ می کند؛
 خداوند، کافران را هدایت نمی کند.

تفسیر در قرآن

در آیه بالا، تدبیر کنید و به سؤال های زیر پاسخ دهید.

- ۱- خداوند چه فرمانی به پیامبر می دهد؟ دستوری دهد یا توصیه ای؟ راز خدا در این آیه چیست؟
- ۲- اهمیت این فرمان چقدر است؟ به قدری اهمیت دارد که سخن آن بر سر زبانها نیفتد و در این آیه رسالت است.
- ۳- چرا خداوند به پیامبر اکرم وعده می دهد که او را حفظ خواهد کرد؟ زیرا این کلمه امر مهمی است که در تبلیغ آن آسمان خطر بر جان پیامبر یا زمین بیایم نیست که خداوند وعده می دهد برادران حفظ خواهد کرد.

بعد از نزول این آیه، پیامبر اکرم ﷺ دستور داد همه توقف کنند تا بازماندگان برسند و آنان که پیش رفته اند، برگردند. ظهر شده بود؛ ابتدا نماز را به جا آوردند و سپس، پیامبر در یک سخنرانی مهم و مفصل با مردم سخن گفت و آنان را برای دریافت آن پیام بزرگ آماده کرد. آن حضرت در قسمتی از سخنرانی از مردم پرسید:

۱- علامه حسینی نهرانی رحمته الله علیه در جلد دهم امام شناسی می گوید که این حدیث مورد اتفاق علمای اسلام از اهل سنت و تشیع است همچنین: منابع المودة، سلیمان بن ابراهیم القنوذی، باب ۶، ص ۵۰.
 ۲- واقعه غدیر هفتاد روز قبل از وفات پیامبر اتفاق افتاد.
 ۳- الکامل فی التاریخ، ابن اثیر، ج ۲، ص ۳۰۳ و التفسیر، علامه امینی، ج ۱، ص ۳۱.
 ۴- سوره مائده، آیه ۶۷.

۱۵ - چرا انتم مخصوص باید مصون از عطا و استبداد باشید

۱۶ - چرا امامان را باید خداوند معرفی کند

أَيُّهَا النَّاسُ

ای مردم،

مَنْ أَوْلَى النَّاسِ بِالْمُؤْمِنِينَ مِنْ أَنْفُسِهِمْ

چه کسی به مؤمنان از خودشان سزاوارتر است؟

گفتند: خدا و پیامبرش بر ما ولایت و سرپرستی دارند.

سپس فرمود:

مَنْ كُنْتُ مَوْلَاَهُ

هر کس که من ولئی و سرپرست اویم،

فَهَذَا عَلِيٌّ مَوْلَاَهُ

علی نیز ولئی و سرپرست اوست.

و این جمله را سه بار تکرار کرد.

در پایان سخنرانی نیز از حاضران خواست که مطالب گفته شده را به غایبان برسانند. پس از آن،

مردم برای عرض تبریک و شادباش به سوی امام آمدند و با وی بیعت کردند. ^۲ ﴿۳۳﴾

فیلم (۳): حضرت علی علیه السلام در سخن بزرگان اهل سنت

تکرار حدیث

درباره واقعه بزرگ غدیر بیندیشید و به سؤال های زیر پاسخ دهید:

(الف) چرا مراسم غدیر هم زمان با بزرگ ترین اجتماع مسلمانان برگزار شد؟

(ب) چرا خداوند انجام ندادن این مأموریت را مساوی با عدم انجام رسالت اعلام کرد؟

(ج) تبریک و تهنیت مردم به حضرت علی علیه السلام پس از پایان مراسم، نشانه چیست؟

(د) چرا کلمه «مولی» در حدیث غدیر به معنای سرپرست است، نه دوست؟

۱۷ - درباره چگونه نازل آیه تطهیر از زبان همسر رسول خدا صلی الله علیه و آله ^{دهد}

عصمت ائمه اطهار علیهم السلام

۱۵ از آنجا که امام علی علیه السلام و دیگر امامان علیهم السلام دو مسئولیت رهبری و مرجعیت دینی مسلمانان را پس

از رسول خدا صلی الله علیه و آله بر عهده دارند، ضروری است که آنان نیز مصون از گناه و خطا باشند. ^۱ (خان که

توضیح داده شد، ضرورت داشتن این ویژگی، یکی از دلایل معرفی امام از جانب خداست. در آیاتی از

قرآن کریم و سخنان رسول خدا صلی الله علیه و آله به این مسئله اشاره شده است. ^۲ یکی از آنها نزول آیه تطهیر است.

۱۶ (أمّ سلمه، همسر رسول خدا صلی الله علیه و آله می گوید: روزی ایشان در خانه استراحت می کرد که دختر

بزرگوارش فاطمه زهرا علیها السلام وارد شد و سلام کرد. پیامبر صلی الله علیه و آله پاسخ داد و ایشان را به کنار خود

۱- یعنی، چه کسی بر آنها ولایت و سرپرستی دارد و باید به فرمان هایش عمل کنند؟

۲- واقعه غدیر را اندیشمندان با مدارک زیاد در کتاب های خود آورده اند که نام ۲۵۰ نفر از آنها در کتاب «الغدیر» آمده است. الغدیر کتابی است که علامه امینی آن را نگاشته است.

۱۸- آیه تطهیر ابوسید و یومئذ یبایعهم و یبایعهم انما یوضح دهنه

۱۹- از تفکر در آیه تطهیر چه منظری در دست می یابیم؟

دعوت کرد. پس از وی حضرت علی علیه السلام، امام حسن علیه السلام و امام حسین علیه السلام آمدند. رسول خدا صلی الله علیه و آله آنان را نیز در کنار خود جای داد. آن گاه برای آنان این گونه دعا کرد:
«خدا یا! اینان اهل بیت من اند؛ آنان را از هر بلبدی و ناپاکی حفظ کن!»
در همین زمان فرشته وحی آمد و آیه تطهیر را قرائت کرد.

همانا خدا اراده کرده که دور گرداند

از شما اهل بیت بلبدی و ناپاکی را

و شما را کاملاً پاک و طاهر قرار دهد.

۱۷ (→ ۱۸)

﴿ إِنَّمَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيُذْهِبَ

عَنْكُمْ الرِّجْسَ أَهْلَ الْبَيْتِ

وَيُطَهِّرَكُمْ تَطْهِيرًا ۱۸

پیام: این آیه در سوره احزاب است
با تفکر در این آیه درمی یابیم که:

۱۹) ۱- این آیه، تعداد خاصی از خانواده پیامبر را در بر می گیرد که مقام عصمت دارند؛ یعنی در اینجا افراد خاصی از اهل بیت مورد نظر است و شامل سایر بستگان پیامبر نمی شود.

۲- چون این تعداد خاص معصوم اند، سخن و عمل آنان، مطابق با دین و بیان کننده دستورات الهی است.

۳- پیامبر برای آنکه مردم از عصمت امامان چه آنگاه می گذرد

۲۰- پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله برای آگاهی مردم از این موضوع، مدت ها هر روز صبح، هنگام رفتن به مسجد از در خانه حضرت فاطمه علیها السلام می گذشت و اهل خانه را «اهل بیت» صدا می زد و آیه تطهیر را می خواند.

۲۱) تذکر: از آنجا که در زمان نزول این آیه از میان اهل بیت فقط امام علی، حضرت فاطمه، امام حسن و امام حسین علیهم السلام حضور داشتند، در این واقعه تنها نام این چهار بزرگوار ذکر شده است. در سخنان دیگر پیامبر صلی الله علیه و آله، امامان بعدی هم جزء اهل بیت شمرده شده اند. ۲۱

نتیجه گیری

۲۲) با بررسی این آیات و احادیثی که گفته شد، روشن می شود:

الف) پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله با هدایت و راهنمایی خداوند، حضرت علی علیه السلام و یازده فرزند ایشان را به جانشینی خود معرفی کرده است و آنان عهده دار مسئولیت امامت اند.

ب) لازمه این مرتبه از جانشینی، علم کامل و عصمت از گناه و اشتباه است؛ همان گونه که رسول خدا صلی الله علیه و آله این دو ویژگی را دارا بود.

ج) حضرت فاطمه زهرا علیها السلام جزء اهل بیت است و اگرچه عهده دار امامت نبوده، اما علم و عصمت کامل دارد و پیروی از کلام و رفتار وی بر همه مسلمانان واجب و سرچشمه هدایت و رستگاری است.

۱- اصول کافی، کلینی، ج ۱، ص ۲۸۶.

۲- مقصود از بلبدی و ناپاکی در این آیه، گناه و آلودگی اخلاقی است.

۳- سوره احزاب، آیه ۳۳.

۴- کتابهای بزرگ اهل سنت، مانند صحیح مسلم، سنن ترمذی، صحیح بخاری، مسند احمد بن حنبل، سنن بیهقی، الدر المنثور...

و اُسْدُ الْقَابِ این نیز، آیه تطهیر را در حق همین پنج تن نقل کرده اند (غایة المرام، هاشم بن سلیمان بحرانی، ص ۲۸۱).

۲۱- آیه آیه تطهیر مخصوص ۵ تن آل عباسی است

۲۲- از آیات و احادیث در باره عصمت امامان چه می یابیم؟

چرا مراسم غدیر هم‌زمان با بزرگ‌ترین اجتماع مسلمانان برگزار شد؟

هم‌زمانی واقعهٔ با غدیر با حج می‌تواند در جهت اطلاع‌رسانی باشد تا این انتصاب به اطلاع مردم در سرزمین‌های مختلف برسد.

الف

چرا خداوند انجام ندادن این مأموریت را مساوی با عدم انجام رسالت اعلام کرد؟

ادامهٔ کار پیامبر(ص) بستگی کامل به امامت و رهبری حضرت علی(ع) داشت و اگر این واقعه اتفاق نمی‌افتاد و مردم حضرت علی(ع) را به عنوان جانشین پس از پیامبر نمی‌شناختند، اصل دین مورد تهدید قرار می‌گرفت.

ب

تبریک و تهنیت مردم به حضرت علی(ع) پس از پایان مراسم نشانهٔ چیست؟

گفتن تبریک و تهنیت، نشانهٔ آن است که آن مردم می‌دانستند به منصب امامت برگزیده شده و با گفتن تبریک، رضایت و وفاداری خود را اعلام کرده‌اند.

ج

چرا کلمهٔ «مولی» در حدیث غدیر به معنای سرپرست است، نه دوست؟

به سه جهت نمی‌توان «مولی» را به معنای دوست گرفت :

1. یکی از آن جهت که پیامبر(ص) قبل از آن از مردم سؤال کرد: «مَنْ أَوْلَى النَّاسِ بِالْمُؤْمِنِينَ مِنْ أَنْفُسِهِمْ - چه کسی به مؤمناناز خودشان سزاوارتر است؟» وقتی که مردم گفتند: خدا و پیامبر، پس از آن پیامبر فرمود: «مَنْ كُنْتُ مَوْلَاهُ فَهَذَا عَلِيٌّ مَوْلَاهُ - هرکس که من ولی و سرپرست اویم، علی نیز ولی و سرپرست اوست.» این «مولا» باید متناسب با جملهٔ قبل باشد که خدا و رسول را از خود مؤمنان سزاوارتر در تصرف معرفی می‌کند.

د

2. جهت دوم این است که اگر «مولا» به معنای دوست باشد، اعلام آن نمی‌تواند متناسب با آیه‌ای باشد که قبل از واقعه نازل شد و به پیامبر اکرم(ص) فرمود اگر این مأموریت را انجام ندهی، رسالت خود را به انجام نرسانده‌ای.

3. جهت سوم نیز این است که با طراحی و انجام این واقعهٔ بزرگ و تاریخی و بیان خطبه‌ای بسیار طولانی، متناسب با اعلام دوستی حضرت علی(ع) نیست. بلکه متناسب با اعلام رهبری و جانشینی است.

پیشوایان اسوه

درس هشتم

در درس های گذشته دانستیم که یکی از مسئولیت های مشترک میان پیامبر و امامان، ولایت ظاهری می باشد. در این درس به این سؤال می پردازیم که سیره و روش پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و جانشین ایشان امیرالمومنین علی علیه السلام در حکومت داری چگونه بوده است؟

۱- آییه را ترجمه کنید و پیام آن را بنویسید

۲-۴ مورد از سهم‌ترین سناخص های انبوی پیامبر اکرم اسلام را نام ببرید؟

۳- پیامبر (ص) برای برقراری عدالت چگونه رفتار می کرد؟

پیامبر اکرم ﷺ پس از سیزده سال تلاش برای هدایت مردم مکه، با دعوت مردم مدینه، به این شهر هجرت کرد و به فرمان خداوند، حکومت اسلامی را بنا نهاد. این حکومت، به تدریج گسترش یافت و در مدت ده سال، سراسر شبه جزیره عربستان را فرا گرفت. آن حضرت، در مدت این ده سال، به گونه‌ای زندگی کرد که در همه زمینه‌های فردی و اجتماعی، از جمله در جایگاه رهبری، از سوی خداوند به عنوان الگو و اسوه انسان‌ها معرفی شد:

لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ	قطعاً برای شما در رسول خدا
أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ	سر مشق نیکویی است
لِئِنْ كَانِ يَرْجُو اللَّهَ	این آیه را برابر با عنوان
وَالْيَوْمِ الْآخِرِ	اگر کسی که به خداوند
وَذَكَرَ اللَّهَ كَثِيرًا	و روز رستاخیز امید دارد
	و خدا را بسیار یاد می کند.

حضرت علی رضی الله عنه نیز وقتی حکومت را به دست گرفت، اعلام کرد من بر اساس دستورات قرآن و سنت رسول خدا ﷺ حکومت می کنم و بر همین اساس اصلاحات مهمی را در جامعه آغاز کرد. در ابتدا نگاهی کوتاه به سیره پیامبر اکرم ﷺ در رهبری جامعه می کنیم:

۱- تلاش برای برقراری عدالت و برابری

یکی از اهداف مهم حکومت الهی رسول خدا ﷺ اجرای عدالت بود و ایشان در این مورد با قاطعیت عمل کرد و کوشید تا جامعه‌ای عادلانه بنا کند که در آن از تبعیض خبری نباشد و همه در برابر قانون الهی یکسان باشند. این اقدام پیامبر اکرم ﷺ در شرایطی انجام می گرفت که در جامعه آن روز حجاز و سایر کشورها، تبعیض و تفاوت طبقاتی، یک قانون پذیرفته شده بود و کسی با آن مخالفت نمی کرد. آن حضرت، درآمد بیت المال را میان مسلمانان به تساوی تقسیم می کرد و فرقی میان عرب و غیرعرب نمی گذاشت. با همه بردباری و ملایمتی که در برابر پایمال شدن حق شخصی خود داشت، در برابر نادیده گرفته شدن حقوق افراد جامعه می ایستاد و کوتاه نمی آمد و متجاوزان حقوق مردم را در هر موقعیت و مقامی که بودند، مجازات می کرد.

در زمان‌های گذشته، قبایل جایگاه مخصوصی داشتند و برخی قبایل برتر از برخی دیگر شمرده می شدند. روزی فردی از یکی از قبایل صاحب نام مدینه، دزدی کرد و جرم او ثابت شد. رؤسای قبیله فکر می کردند که رسول خدا ﷺ به دلیل جایگاهی که قبیله این فرد دارد وی را

۱- سوره احزاب، آیه ۲۱

مجازات نخواهد کرد؛ اما با کمال تعجب دیدند که پیامبر می خواهد حکم را اجرا کند. واسطه های مختلفی نزد رسول خدا فرستادند، تا ایشان را از اجرای حکم منصرف کنند. حتی برخی نزدیکان رسول خدا ﷺ را واسطه قرار دادند، اما ایشان نپذیرفت و به آنان فرمود:

«اقوام و ملل بیشین بدین سبب، دچار سقوط شدند که در اجرای عدالت، تبعیض روا می داشتند؛ اگر شخصی قدرتمند و صاحب نفوذ از ایشان دزدی می کرد رهایش می کردند و اگر فردی ضعیف دزدی می کرد وی را مجازات می کردند.»^۱ () →

رسول خدا ﷺ، برای اولین بار در جامعه آن روز، برای همه افراد در برابر قانون را اعلام کرد و عرب و غیرعرب و سیاه و سفید را برابر دانست و در مقابل تعصبات قومی و قبیله ای ایستاد.

بیشتر بدانیم

ملاک برتری: نژاد یا ...؟

روزی تعدادی از مردم مکه دور هم جمع شده بودند که مسلمانان نیز در میان آنان بودند. هر کدام با تعصبی خاص، قبیله خود را معرفی می کرد و بدان افتخار می نمود. در این میان، شخصی روبه سلمان کرد و گفت: سلمان! بگو بدانم تو کیستی؟ پدر تو کیست؟ و اصل وریشه ات چیست؟
سلمان گفت: اسم من سلمان و پدرم بنده خداست، من قبل از اسلام گمراه بودم و خداوند به برکت محمد ﷺ هدایتم کرد، نیازمند بودم و خداوند به برکت محمد ﷺ بی نیازم نمود، برده بودم و خداوند به برکت محمد ﷺ مرا از قید بردگی آزاد ساخت، این نسب من است.

در همان حال رسول خدا ﷺ وارد آن جمع شد، با شنیدن گفت و گوهای آنان، فرمود: ای جماعت قریش! این را بدانید که، شرافت انسان به دینداری اوست و مروت و انسانیت او به خصلت های اخلاقی وی، و اصالت انسان به عقل و اندیشه اوست.

سپس پیامبر ﷺ سلمان را مخاطب قرار داد و فرمود: سلمان! این را بدان که، هیچ کدام از اینان بر تو فضیلت و برتری نخواهند داشت، مگر اینکه از تو پرهیزگارتر و با تقواتر باشند، اما اگر تو تقوی داشته باشی، پس تو افضل و برتر خواهی بود.^۲

۲- محبت و مدارا با مردم

رفتار رسول خدا ﷺ با مردم به قدری محبت آمیز بود که مردم، ایشان را پدر مهربان خود می دانستند و در سختی ها به ایشان پناه می بردند. معمولاً اطرافیان یک رهبر برای اینکه خود را به او نزدیک کنند، عیب دیگران را نزد او بازگو می کنند اما رسول خدا ﷺ به یاران خود می فرمود:

۱- الطبقات الکبری، ابن سعد، ج ۴، ص ۵۸.

۲- روضه کافی، کلینی، ص ۱۸۲؛ بحار الانوار، مجلسی، ج ۲۲، ص ۳۸۲.

۶- برخی از خصوصیات رفتاری پیامبر (ص) با مردم را بنویسید

۷- توصیفی درباره سخت‌کوشی و دلسوزی پیامبر برای هدایت مردم بنویسید

«بندی‌های یکدیگر را بیش از بازگو نکنید؛ زیرا دوست دارم با دلی پاک و خالی از کدورت با شما

معانرت کنم.» (۱) →

هرکس به خانه آن حضرت می‌رفت، به او احترام می‌گذاشت تا آنجا که گاهی ردای خود را زیر پای او پهن می‌کرد یا بر جای خود می‌نشاند. هرگز در مقابل یارانش پای خود را دراز نمی‌کرد و سعی می‌کرد تا وقتی که آنها نشسته‌اند، در کنارشان باشد. اگر درباره آخرت حرف می‌زدند با آنان همراهی می‌کرد؛ اگر درباره خوردنی و آشامیدنی و سایر امور روزمره سخن می‌گفتند، از روی لطف و مهربانی با آنان هم‌سخن می‌شد. گاهی در حضور پیامبر، شعر می‌خواندند، یا از گذشته خود می‌گفتند، در همه این موارد، آنان را منع نمی‌کرد، مگر این که کار حرامی مانند غیبت کردن از آنان سر می‌زد؛ در این موارد بود که آنان را از ادامه بحث باز می‌داشت. (۲) →

۳- سخت‌کوشی و دلسوزی در هدایت مردم

✓ پیامبر ﷺ چنان علاقه‌مند به نجات مردم از گمراهی بود که سختی‌ها و آزارهای این راه، هرگز سبب دوری او از مردم نگردید و آن قدر برای هدایت‌شان شبانه‌روز تلاش کرد که خداوند در این باره خطاب به مسلمانان فرمود:

→ ۷

«**ربیع شما برای او سخت و دشوار است و بر [هدایت] شما حریص (به شدت علاقه‌مند) است**» (۱)
با همه این دلسوزی‌ها و زحمت‌ها، دشمنی سران قریش با ایشان روز به روز بیشتر می‌شد. می‌گفتند او ساحر و جادوگر است،^۲ می‌گفتند دیوانه است، بر سر و رویش خاکستر می‌پاشیدند، طعنه و نیش زبانی به او می‌زدند. با وجود اینها، آن قدر با مهربانی و صبر و تحمل، به هدایت مردم ادامه می‌داد، که گاه نزدیک بود از شدت غصه و اندوه فراوان از پا در آید که خداوند به او فرمود:

لَعَلَّكَ بِاِخِعْ نَفْسِكَ اَلَا يَكُونُوا مُؤْمِنِينَ^۱

از اینکه برخی ایمان نمی‌آورند شاید که جانت را [از شدت اندوه] از دست بدهی.

امام علی رضی الله عنه که در بیشتر این صحنه‌ها در کنار رسول خدا صلی الله علیه و آله بود، درباره تلاش بی‌پایان پیامبر می‌فرمود: «پیامبر یک طبیب سبّار بود، [برخلاف سایر طبیبان] او خود به سراغ مردم می‌رفت، داروها و مرهم‌هایش را خودش آماده می‌کرد و ابزارهای طبابت را با خود می‌برد تا بر هر جا که نیاز باشد، مرهم بگذارد؛ بر دل‌های کور، گوش‌های کر، زبان‌های گنگ، او با داروهای خویش بیماران غفلت‌زده و سرگشته را درمان می‌کرد.» (۳) →

آن حضرت، تلاش می‌کرد حتی کسانی را که با ایشان می‌جنگیدند هدایت کند و به سوی حق دعوت

۱- مستند احمدین حنبلی، چاپ الرسالة، ج ۶، ص ۳۰۲-۳۰۱

۲- سوره مدثر، آیه ۲۴

۳- سوره توبه، آیه ۱۲۸

۴- نهج البلاغه، خطبه ۱۰۸

۵- سوره شعرا، آیه ۳

۸ - امام علی (ع) درباره تلاش بی‌پایان پیامبر (ص) چه فرموده است

۹- پیامبر (ص) درباره رعایت اخلاق در صدقه‌های فرود

۱۰- سیره‌ی رسول خدا درباره مبارزه با فقر و محرومیت چگونه بود

نماید. متکبران و برخی از بزرگان قبایل که تعالیم اسلام را به ضرر خود می‌دیدند، جنگ‌هایی را علیه آن حضرت به راه می‌انداختند. پیامبر ﷺ نیز به ناچار مسلمانان را برای مقابله با آنان بسیج می‌کرد. اما به آنان سفارش می‌کرد: «اگر کافری در جنگ کشته شد او را مثلث نکشید، کودکان و پیران و زنان را نکشید، حیوانات حلال گوشت را نکشید مگر اینکه برای تغذیه به آن احتیاج داشته باشید. هرگز آب مشرکان را زهرآلود نکنید و مزارع و نخلستان‌ها را نسوزانید».^۱

و در جای دیگری می‌فرمود اگر در بحبوحه جنگ، یکی از مشرکان خواست تا در مورد حقیقت اسلام مطالبی بداند، او در پناه اسلام است تا کلام خدا را بشنود، اگر اسلام را پذیرفت، او هم برادر دینی شماست و اگر قبول نکرد، او را به جایی که احساس امنیت می‌کند، برسانید و پس از آن از خدا برای غلبه بر او یاری بجوید.^۲ (۹)

۴- مبارزه با فقر و محرومیت

۱۰ (رسول خدا ﷺ هم با فقر مبارزه می‌کرد و به دنبال بنای جامعه‌ای آباد و دور از محرومیت بود و هم با کوچک شمردن فقیران و بینوایان به مخالفت برمی‌خاست. از این رو، مردم را به کار و فعالیت تشویق می‌کرد، از بیکاری بدش می‌آمد و کسانی را که فقط عبادت می‌کردند و کار نمی‌کردند، مذمت می‌کرد. در عین حال، به فقیران بسیار احترام می‌گذاشت و اجازه نمی‌داد که به خاطر فقر مورد بی‌توجهی قرار گیرند و فراموش شوند. برخی از آنها دوست صمیمی ایشان به‌شمار می‌رفتند. ثروت را ملاک برتری نمی‌شمرد. به آسانی با فقیرترین و محروم‌ترین مردم می‌نشست و صمیمانه با آنها گفت‌وگو می‌کرد. آنان نیز رسول خدا ﷺ را همدل و همراز خود می‌یافتند.) آن حضرت به یاران خود می‌فرمود:

«به من ایمان نیاورده است کسی که شب را با شکم سیر بخوابد و همسایه‌اش گرسنه باشد».^۳

بیشتر بدانیم

رسول خدا ﷺ و یارانش در مجلسی نشسته بودند. تهیدستی که لباس کهنه‌ای به تن داشت وارد شد و در جای خالی کنار مردی ثروتمند نشست. مرد ثروتمند چهره در هم کشید و خودش را جمع و جور کرد و به کناری کشید.

پیامبر که رفتار او را دید، فرمود: ترسیدی از فقر او چیزی به تو برسد؟

۱- نکته‌نکه کردن.

۲- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج ۱۵، ص ۵۸.

۳- اصول کافی، کلینی، ج ۵، ص ۲۷.

۴- اصول کافی، ج ۲، ص ۲۷.

۱۱- امام علی (ع) چه زمانی به دنیا آمد و معنای نام علی چیست؟

۱۲- امام علی (ع) درباره همراهی خود با پیامبر (ص) چه فرموده است؟

آن مرد گفت: نه، یا رسول الله.

فرمود: ترسیدی از ثروت تو چیزی به او برسد؟

گفت: نه یا رسول الله

پیامبر فرمود: ترسیدی لباس هایت در اثر تماس با او آلوده شود؟

گفت: نه، یا رسول الله.

فرمود: پس چرا خودت را جمع و جور کردی و از او فاصله گرفتی؟

آن مرد گفت: یا رسول الله اعتراف می‌کنم که مرتکب خطا شدم و به جبران خطایم حاضرم نصف ثروتم

را به این برادر مسلمان ببخشم.

مرد فقیر گفت: یا رسول الله، من حاضر نیستم بپذیرم.

حضار با تعجب پرسیدند: چرا؟!

مرد فقیر پاسخ داد: می‌ترسم بر اثر ثروت، من هم گرفتار غرور و خودخواهی شوم و روزی با برادر

مسلمان خود این‌گونه رفتار کنم.^۱

جان و جانشین پیامبر

۱۱) امیرمؤمنان، علی (ع)، ده سال قبل از بعثت پیامبر (ص) در خانه کعبه به دنیا آمد.^۲ پدرش حضرت ابوطالب (ع) به پیشنهاد پیامبر، نام ایشان را «علی» گذاشت. علی به معنای «والا» و «بلندمرتبه» است. سه یا چهار سال بیشتر نداشت که به خانه پیامبر آمد و چندین سال نزد ایشان زندگی کرد. خودش درباره این دوران می‌فرماید:

۱۲) «در حالی که کودک بودم، همواره در کنار پیامبر بودم و پیامبر مرا در کنار خود می‌نهاد ... نه هرگز

دروغی در گفتار من دید و نه رفتاری ناشایست از من مشاهده کرد ...

من همچون بچه از شیر گرفته شده که به دنبال مادرش می‌رود، از آن بزرگوار پیروی می‌کردم و او

هر روز پرچمی از خوی‌های نیکوی خود را برای من می‌افراشت و مرا به پیروی کردن از آن فرمان

می‌داد ...

... هنگامی که وحی بر پیامبر (ص) فرود آمد، آوای اندوهگین شیطان را شنیدم. گفتم: ای پیامبر

خفا، این فریاد اندوهناک چیست؟ پاسخ داد: این شیطان است که از پرستش خود ناامید شده است.

می‌گمان آنچه را من می‌شنوم تو هم می‌شنوی و آنچه را من می‌بینم تو هم می‌بینی، جز اینکه تو پیامبر

۱- اصول کافی، ج ۲، ص ۲۶۲.

۲- ماجرای تولد حضرت علی (ع) در خانه کعبه علاوه بر کتاب‌های شیعی در کتاب‌های بزرگان اهل سنت نیز بارها نقل شده است. به عنوان نمونه می‌توان به این موارد اشاره کرد: المستدرک علی الصحیحین، حاکم نیشابوری، ج ۳، ص ۵۵۰؛ تذکره الخواص، ابن جوزی، ص ۹۰؛ مروج الذهب، مسعودی، ج ۲، ص ۲۷۳.

۱۳ - در حدیثی که جابر بن عبد الله انصاری نقل کرده پیامبر در راه آمد (ع) صح فرموده ان

۱۴ - معاذ بن سنیبه صحبت دستب چه خبری با او نیستی، بلکه وزیر هستی و تو هر آینه بر راه خیر می باشی.» (۱)

جابر بن عبد الله انصاری، از یاران خوب رسول خدا ﷺ می گوید: در کنار خانه خدا و در حضور رسول خدا ﷺ بودیم که علی علیه السلام وارد شد. رسول خدا ﷺ فرمود: برادرم به سویتان آمد. سپس رو به سمت کعبه کرد و دست بر آن گذاشت و فرمود: «سوگند به خدایی که جانم در دست قدرت اوست، این مرد و شیعیان و پیروان او، رستگارانند و در روز قیامت، اهل نجات اند.»^۲

سپس فرمود: «این مرد اولین ایمان آورنده به خدا، وفادارترین شما در پیمان با خدا، راسخ ترین شما در انجام فرمان خدا، صادق ترین شما در داوری بین مردم، بهترین شما در رعایت مساوات و ارجمندترین شما نزد خداست.» (۲) (۱۳)

در همین هنگام، آیه زیر بر پیامبر خدا ﷺ نازل شد و پیامبر آن را قرائت کرد:
إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا
وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ
أُولَئِكَ هُمْ خَيْرُ الْبَرِيَّةِ
کسانی که ایمان آوردند
و کارهای شایسته انجام دادند،
اینان بهترین مخلوقات اند.

همان گونه که مشاهده کردید (۱۴) رسول خدا ﷺ، در سخنان خود از کلمه «شیعه» که ترجمه آن «پیرو» می شود، استفاده کرده و پیروی از امام علی علیه السلام را سبب رستگاری دانسته است. بنابراین، شیعه، مسلمانی است که به فرمان خدا و پیامبر ﷺ، امیرالمؤمنین علی علیه السلام را جانشین پیامبر می داند و از او پیروی می کند. (۱۴)

بیشتر بدانیم

خوب است بدانیم که لفظ شیعه، واژه ای است قرآنی. مثلاً در قرآن کریم، حضرت ابراهیم علیه السلام شیعه و پیرو حضرت نوح علیه السلام معرفی شده و درباره ایشان آمده است: «إِنَّ مِنْ شِيعَتِهِ لَإِبْرَاهِيمَ»؛ پس حضرت ابراهیم علیه السلام از آن جهت که راه حضرت نوح را ادامه داده، شیعه و پیرو حضرت نوح علیه السلام است.

۱- این سخن پیامبر اکرم ﷺ مربوط به روز اول بعثت است. از این کلام درمی یابیم خداوند که آگاه به همه امور است از شایستگی امام علی علیه السلام نیز خبر دارد و به پیامبر امر فرموده که ایشان را وزیر خود قرار دهد.
۲- بخشی از خطبه فاصحه.
۳- وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ إِنَّ هَذَا وَشِيعَتَهُ لَهُمُ الْفَائِزُونَ. الدر المنثور، سیوطی، ذیل آیه «أُولَئِكَ هُمْ خَيْرُ الْبَرِيَّةِ».
۴- البرهان فی تفسیر القرآن، سید هانم بحرانی، ج ۵، ص ۷۲۰.
۵- سوره بینه، آیه ۷.
۶- سوره صافات، آیه ۸۳.

تفکر در حدیث

در این دو حدیث بیندیشید و به سؤال‌های زیر پاسخ دهید :

۱- رسول خدا ﷺ : عَلِيُّ مَعَ الْقُرْآنِ وَالْقُرْآنُ مَعَ عَلِيٍّ

۲- رسول خدا ﷺ : عَلِيُّ مَعَ الْحَقِّ وَالْحَقُّ مَعَ عَلِيٍّ

۱- میان حدیث اول و حدیث ثقلین چه رابطه‌ای وجود دارد؟

۲- حدیث دوم چگونه با بحث عصمت، عدالت و علم امام ارتباط دارد؟

پاسخ به سؤالات

برخی می‌پرسند چرا با وجود همه تلاش‌هایی که پیامبر ﷺ در معرفی امیر مؤمنان و بیان فضائل ایشان در زمان‌ها و مکان‌های متعدد داشت، اما پس از وفات پیامبر ﷺ بسیاری از مردم، به خصوص رؤسای قبایل و بزرگان قوم کمتر به این حقیقت توجه کردند؟

پاسخ کوتاه آنکه : یکی از علت‌های این بی‌توجهی، افکار و اندیشه‌های باقی‌مانده از دوران جاهلیت قبل از اسلام بود، که به این آسانی از ذهن و فکر مردم خارج نمی‌شد. در جاهلیت، بزرگان قبایل بدون آنکه دارای فضیلت خاصی باشند صرفاً به این دلیل که رئیس قوم بودند، قدرت ویژه‌ای داشتند و مردم آنان را بزرگ می‌شمردند و فضیلت‌هایی مانند علم، عدالت‌خواهی، جوانمردی، صداقت، پاکی و کرامت نفس، ارزش و جایگاهی نداشت. آنان حتی میان فرمان و دستور پیامبر و فرمان بزرگان قوم تفاوت چندانی قائل نبودند و در لحظات حساس و سرنوشت‌ساز، به جای فرمان خدا و پیامبر، به سوی فرمان بزرگان قوم خود متمایل می‌شدند. از این رو، رسول خدا ﷺ پیوسته فضائل امام علی (ع) را به آن مردم یادآوری می‌کرد شاید بزرگان قبایل و افراد هر قبیله به جای ارزش‌های جاهلی به رفتار و کردار امیر مؤمنان بیشتر توجه کنند و به مقابله با ایشان برخیزند.

۱۵) بزرگان علم و دانش، مسلمان و غیرمسلمان، پس از بررسی شخصیت امیر المؤمنین علی (ع) با شگفتی مشاهده کرده‌اند که فضایی در آن امام است که به سختی در یک فرد، جمع می‌شود. آن امام در میدان جنگ شجاع‌ترین؛ در محراب عبادت، عابدترین؛ در مقام قضاوت، دقیق‌ترین؛ در کلاس درس، عالم‌ترین؛ در بلاغت و زیبایی سخن، بلیغ‌ترین و در عرصه حکمرانی، عادل‌ترین است. ^۲ ۱۱۶

۱- امالی، طوسی، ج ۱، ص ۱۰۲۸، المستدرک، حاکم نیشابوری، ج ۳، ص ۱۲۴.
۲- امالی، صدوق، ص ۸۹، المستدرک، حاکم نیشابوری، ج ۳، ص ۱۳۵.
۳- جاذبه و دافعه علی (ع)، استاد مطهری، ص ۱۰ از مقدمه.

۱۴ - دو مورد از فضیلت‌های ویژه امام علی (ع)، انام ببرد؟

۱۷ - درباره عدالت بی مانند، امام علی (ع) توضیح دهید

را که یک رهبر جامعه باید داشته باشد، دارا بود. در اینجا به دو مورد از فضائل و ویژگی‌های آن حضرت اشاره‌ای کوتاه می‌کنیم:

۱۶ - ۱- عدالت بی مانند

امام علی علیه السلام پس از ۲۵ سال کنار گذاشته شدن از حق خلافت، آن گاه که با درخواست عمومی مردم و اصرار آنها بر قبول خلافت حجت را بر خود تمام دید به صحنه آمد ایشان از همان آغاز با الگو قرار دادن سیره و روش پیامبر صلی الله علیه و آله مبارزه با تبعیض و نابرابری و برقراری عدالت را، سرلوحه کار خود قرار داد. آن حضرت در همان روزهای آغازین حکومتش به مسجد رفت و این گونه برای مردم سخنرانی کرد: «... ای مردم، گروهی بیش از حق خود از بیت‌المال و اموال عمومی برداشته‌اند و جیب خود را انباشته‌اند و ملک و باغ خریده‌اند... اینان در حقیقت ننگ دنیا و عذاب آخرت را خریده‌اند؛ اما بدانید که من حق مردم مظلوم را از اینان بازمی‌ستانم و از این پس سهم همه مسلمانان را از بیت‌المال به طور مساوی خواهم داد»^۱.

فردای آن روز، پس از پرداخت هزینه‌های عمومی کشور از بیت‌المال، باقی‌مانده آن را میان مردم به طور مساوی تقسیم کرد. محرومان خوشحال شدند؛ اما عده‌ای که دوره‌های قبل دریافت‌های ویژه و کلان داشتند، اعتراض کردند.^۲

ایشان در سخنرانی فرمودند: «سوگند به خدا، اگر همه دنیا را [با تمام وسعتش] به من بدهند تا به اندازه گرفتن پوست جو از دهان موری، خدا را نافرمانی کنم، نخواهم کرد»^۳.

۱۶ - ۲- علم بی کران

همان طور که گفتیم، یکی از ابعاد شگفت‌انگیز شخصیت امیرالمؤمنین علیه السلام، علم و معرفت وی بود. ایشان در جهان‌شناسی، انسان‌شناسی، دین‌شناسی، حکومت و کشورداری، نظام اجتماعی و اقتصادی، اخلاق و فضیلت و سایر موضوعات مورد نیاز هدایت و سعادت انسان، سخن گفته و ما را راهنمایی کرده است.^۴

۱۸ - چرا علم و معرفت امام علی (ع) شگفت‌انگیز است

۱- ادامه سخنرانی چنین است: «عده‌ای در مقام اعتراض می‌گویند علی بن ابی‌طالب ما را از حق مان محروم کرد! هرکس در گذشته از اصحاب رسول خدا صلی الله علیه و آله بوده یا به اسلام خدمتی کرده، پاداشش با خداست [این سوابق درخشان سبب نخواهد شد که میان آنان و دیگر مسلمانان تبعیض قائل شویم و به آنها امتیاز بیشتر بدهیم]... هرکس امروز دعوت خدا و رسولش را بپذیرد و حقایقیت ما را تصدیق کند و در دین ما داخل شود و به سوی قیله ما نماز بخواند، یک مسلمان است و با سایر مسلمانان برابر است. بیت‌المال هم که مال همه مسلمانان است، به طور مساوی بین همه تقسیم خواهد شد و از این لحاظ هیچ‌کس را بر دیگری امتیازی نیست. آری، هرکس که متقی‌تر باشد، نزد خدا گرامی‌تر است و برهیزکاران در قیامت بهترین پاداش را خواهند داشت؛ اما خدا دنیا را پاداش برهیزکاران قرار نداده است. اجر و پاداش اخروی برای آنها بسی نیکوتر است... (شرح نهج البلاغه ابن ابی‌الحدید، ج ۷، ص ۳۷؛ بحار الانوار، مجلسی، ج ۲۲، ص ۲۲۷).
۲- یکی از معترضین می‌گفت: «چگونه همه ما را در یک مرتبه قرار داده و امتیازات را به کلی نادیده گرفته‌ای؟ به من و این مرد که نامدی پیش غلام من بود به یک اندازه از بیت‌المال داده‌ای. آیا این انصاف است؟»
۳- نهج البلاغه، خطبه ۲۲۴.

۱۶- نام کتاب امام علی (ع) و صحبت وی بر آن شرح نوشته اند

۲۰- ابن ابی الحدید درباره صحبت امام علی (ع) چه گفته است

۱۶) کتاب «نهج البلاغه»^۱ که بخشی از سخنرانی‌ها، نامه‌ها و بند و اندرزهای ایشان را در خود جای داده، حکایتگر این دانش بی‌مانند است. دانشمندان بزرگ جهان اسلام از زمان تدوین این کتاب تاکنون، در موضوعاتی که ذکر شد، همواره از این کتاب بهره‌مند شده‌اند.

برخی دیگر از دانشمندان هم برای استفاده بیشتر مردم از این کتاب، بر آن شرح‌ها نوشته‌اند تا مردم به نکان دقیق و عمیق این کتاب بیشتر پی ببرند.^۲

۱۹) ابن ابی الحدید که از دانشمندان بزرگ اهل سنت است، شرح مفصلی بر نهج البلاغه نوشته که امروزه در چندین جلد، چاپ شده است. در مقدمه کتاب خود می‌گوید: «به حق، سخن علی را از سخن خالق (قرآن) فروتر و از سخن مخلوق (دیگر انسان‌ها) برتر خوانده‌اند...»^۳

وی در شرحی که بر خطبه ۲۲۱ نهج البلاغه نوشته است، می‌گوید: «قسم می‌خورم به کسی که همه امت‌ها به او قسم می‌خورند، که پنجاه سال است این خطبه را مطالعه می‌کنم و در این پنجاه سال، بیش از هزار مرتبه آن را خوانده‌ام، و تاکنون هیچ بار آن را نخوانده‌ام مگر آنکه در جان من شگفتی و بیداری عمیقی ایجاد کرده است. چقدر خطبا و موعظه‌کنندگان درباره مرگ و آخرت خطبه خوانده‌اند! و من چقدر خطبه‌های آنان را خوانده و در آن تأمل کرده‌ام! اما تاکنون هیچ کدام از آنها تأثیر این خطبه را در جان من ایجاد نکرده است...»^۴

۲۱- حدیث زیر را ترجمه کنید و پیام آن را بنویسید
امیرالمؤمنین (ع) جز نزد پیامبر اکرم (ص) نزد کسی دیگر شاگردی نکرده بود. در حقیقت، دانش ایشان متصل به دانش پیامبر بود و دانش پیامبر نیز از وحی الهی سرچشمه می‌گرفت. پیامبر اکرم (ص) در همین باره فرمود:

أَنَا مَدِينَةُ الْعِلْمِ
وَعَلَى بَابِهَا
فَتَنُّ أَرَادَ الْعِلْمَ
فَلْيَأْتِيَهَا مِنْ بَابِهَا

پیام: علم بزرگان امام (ع)
و اتصال دانش او، علی (ع)
به دانش پیامبر

من شهر علم هستیم
و علی در آن است.

هر کس می‌خواهد به این علم برسد،
باید از در آن وارد شود. (۲۱)

حدیث

این حدیث شریف، در بردارنده پیام‌های متعددی است. با تفکر در آن، سه پیام آن را به دست آورید.

۱- نهج البلاغه توسط سید رضی در قرن چهارم هجری قمری، تدوین شد. وی کتاب‌های حدیثی و تاریخی زمان خود را که سخنان امیرالمؤمنین در آنها بود، گرد آورد و گزیده‌ای از آن سخنان را در یک کتاب قرار داد و آن را «نهج البلاغه» نامید. سایر سخنان امیرالمؤمنین که حجمی بیش از نهج البلاغه دارد و در سایر کتاب‌های تاریخی و حدیثی موجود بوده، در سال‌های اخیر در مجموعه‌ای به نام «موسوعه امیرالمؤمنین» گرد آمده و در اختیار پژوهشگران قرار گرفته است.

۲- در میان شرح‌های فارسی، می‌توان شرح استاد محمدتقی جعفری و شرح آیت‌الله مکارم شیرازی را نام برد.

۳- مقدمه شرح ابن ابی الحدید بر نهج البلاغه.

۴- شرح ابن ابی الحدید، ج ۱۱، صص ۱۵۲-۱۵۳.

هدنبراه التزئیل، حاکم حسکائی، ج ۱، ص ۸۱ و امام‌شناسی، سید محمد حسین حسینی تهران، ج ۱۱، ص ۶۱.

تدریس در قرآن

۱- بازگشت به جاهلیت

۲- خیرین منظر بازگشت به دوران جاهلی برای فهم دوران هاست و در موردی که
بزرگ و معیار درستی نداشته باشیم همیشه در گمراهی ماست -

۳- کسانی که در سیرت که پیام اکرم (ص) ترمیم کرده باقی میمانند و با جاهلیت
مبارزه کنند و ثابت قدم باشند گوشتار تزلزل در اعتقاد و اعمال
نخواهند

درس هفتم

وضعیت فرهنگی، اجتماعی و سیاسی مسلمانان،
پس از رحلت رسول خدا ﷺ

دانستیم که مسئولیت ولایت و حکومت رسول خدا ﷺ، پس از ایشان نیز ادامه می یابد و
بر اساس تدبیر حکیمانه خداوند، امیرالمؤمنین (علیه السلام) و امامان معصوم از نسل ایشان جانشینی
رسول خدا ﷺ را بر عهده گرفتند و از جانب خدا به ولایت و رهبری جامعه برگزیده شدند.
البته پس از رحلت رسول خدا ﷺ حوادثی پیش آمد که باعث دور افتادن مردم از رهبری
و هدایت امامان معصوم (علیهم السلام) شد. این مسئله، شرایط و اوضاع اجتماعی خاصی را در جامعه آن
روز پدید آورد.

اکنون می خواهیم اوضاع فرهنگی، اجتماعی و سیاسی مسلمانان پس از رسول خدا ﷺ و
نحوه برخورد مسلمانان با امامان (علیهم السلام) را بررسی کنیم.

- ۱- حوائج پس از رحلت رسول خدا رخ داد موجب چه چیزی شد و چه آثاری داشت؟
- ۲- عبادت پیامبر چه مدتی حکومت در دست امامان بود و امام چگونه عمل کردند؟

تفسیر قرآن

در آیه نریفه زیر بیندیشید و به سؤالات پاسخ دهید :

پایخ در صفحه قبل

وَمَا مُحَمَّدٌ إِلَّا رَسُولٌ
 قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهِ الرُّسُلُ
 أَفَأَنْ مَاتَ أَوْ قُتِلَ
 انْقَلَبْتُمْ عَلَى أَعْقَابِكُمْ
 وَمَنْ يَنْقَلِبْ عَلَى عَقْبَيْهِ
 فَلَنْ يَضُرَّ اللَّهَ شَيْئًا
 وَسَيَجْزِي اللَّهُ الشَّاكِرِينَ^۱

و محمد نیست، مگر رسولی
 که پیش از او رسولان دیگری بودند.
 پس اگر او بمیرد یا کشته شود،
 آیا شما به گذشته [و آیین پیشین خود] بازمی گردید؟
 و هر کس به گذشته بازگردد،
 به خدا هیچ گزند و زبانی نرساند
 و خداوند به زودی سپاسگزاران را پاداش می دهد.

معنی قبل

- ۱- خداوند چه هشداری به مردم زمان پیامبر می دهد؟
- ۲- آیا خطر بازگشت به ارزش های دوران جاهلیت فقط اختصاص به زمان پیامبر دارد؟
- ۳- به نظر شما، سپاسگزاران واقعی نعمت رسالت، چه کسانی اند؟

خلاصه ای از رخداد های عصر امامان علیهم السلام

پس از رحلت رسول خدا صلی الله علیه و آله حوادثی رخ داد که رهبری امت را از مسیری که پیامبر صلی الله علیه و آله برنامه ریزی کرده و بدان فرمان داده بود، خارج کرد و در نتیجه، نظام حکومت اسلامی که بر مبنای «امامت» طراحی شده بود، تحقق نیافت و امامان معصوم علیهم السلام با وجود حضور در جامعه، فاقد قدرت و امکانات لازم برای اجرای همه جانبه مسئولیت های خود شدند (در یک دوره کوتاه چهار سال و نه ماهه، اداره حکومت به امام علی علیه السلام رسید و آن حضرت، در همین دوره کوتاه و با وجود مشکلات و جنگ هایی که با عهدشکنان و دشمنان داخلی داشتند، عالی ترین نمونه حکومت را عرضه کرد.)^۲

اما طولی نکشید که حکومت به دست بنی امیه افتاد (آنان کسانی بودند که سرسختانه با پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله مبارزه می کردند و فقط هنگامی تسلیم شدند که پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله شهر مکه را فتح کرد و آنان راهی جز تسلیم و اطاعت نداشتند. ابوسفیان که رهبری مشرکان را بر عهده داشت، حدود دو سال قبل از رحلت پیامبر صلی الله علیه و آله به ناچار تسلیم شد و به ظاهر، اعلام مسلمانی کرد. پسر او، معاویه، که جنگ صفین را علیه امیر المؤمنین علیه السلام به راه انداخت، در سال چهارم هجری با بهره گیری از ضعف و سستی یاران امام حسن علیه السلام، حکومت مسلمانان را به دست گرفت و خلافت رسول خدا صلی الله علیه و آله را به سلطنت تبدیل کرد.)^۳

معنی بعد

(معاویه، برخلاف تعهدی که به مسلمانان داده بود، یزید را جانشین خود قرار داد؛ یزید هر کار زشت

۱- سوره آل عمران، آیه ۱۴۴. ۳- بنی امیه چه کار می کردند و چگونه مسلمانان سده بودند و چگونه حکومت بر مسلمانان را گرفتند؟

و ناپسندی را انجام می داد؛ احکام خداوند، مانند نماز را به بازی و سُخره می گرفت، آشکارا شراب می خورد، سگ بازی و میمون بازی، می کرد و با همان سگ و میمون، وارد مجالس می شد و آنها را کنار دست خود می نشاند. وی، نوه گرامی پیامبر ﷺ، امام حسین ﷺ و فرزندان و یارانش را با وضع هولناکی به شهادت رساند و خانواده ایشان را که از نوادگان پیامبر ﷺ بودند، به عنوان اسیر، در شهرها گرداند.

فیلم (۱) : روزی که یزید به سوگ بوزینه اش نشست!

با همفکری دوستان خود بگویند چه عواملی باعث شد که بعد از گذشت پنجاه سال از وفات پیامبر، نوه ایشان یعنی امام حسین ﷺ این گونه توسط امت پیامبر به شهادت برسد؟

امیر المؤمنین علی ﷺ، در سخنانی های متعدد، بارها مسلمانان را نسبت به ضعف و سستی شان در مبارزه با حکومت بنی امیه بیم می داد و می فرمود **(سوگند به خداوندی که جانم به دست ندرت اوست، آن مردم [سامیان] بر شما پیروز خواهند شد؛ نه از آن جهت که آنان به حق نزدیک ترند، بلکه به این جهت که آنان در راه باطلی که زمامدارشان می رود شتابان فرمان او را می برند و شما در حق من بی اعتنایی و کندی می کنید. این مطلب، قلب انسان را به درد می آورد که آنها در مسیر باطل خود بین چنین متحذرنند، و شما در راه حق این گونه متفرق و پراکنده اید.** ۵ →

آن حضرت آینده سربچی از دستورات امام و اختلاف و تفرقه میان مسلمانان را که موجب سوار شدن بنی امیه بر تخت سلطنت بود؛ می دید و آنان را از چنین روزی بیم می داد :

«به خدا سوگند، بنی امیه چنان به ستمگری و حکومت ادامه دهند که حرامی باقی نماند جز آنکه حلال شمارند ... تا آنکه در حکومتشان دو دسته بگریند : دسته ای بر دین خود که آن را از دست داده اند و دسته ای برای دنیای خود که به آن نرسیده اند.» ۲

۶ (پس از سقوط بنی امیه، حکومت به دست بنی عباس افتاد. آنان با اینکه خود را از عموزادگان پیامبر ﷺ می دانستند و به نام اهل بیت، قدرت را از بنی امیه گرفته بودند، روش سلطنتی بنی امیه را ادامه دادند و در ظلم و ستم به اهل بیت پیامبر ﷺ از چیزی فروگذار نکردند، به گونه ای که اگر تحول معنوی و فرهنگی

۱- برخی از این سخنانی ها در کتاب «نهج البلاغه» آمده است. از جمله در خطبه های ۹۸، ۱۴۷، ۱۵۱، ۱۵۲، ۱۵۶، ۱۵۸ و ۱۶۶.
۲- نهج البلاغه، خطبه ۲۷.
۳- نهج البلاغه، قسمتی از خطبه ۹۸ (حفظ کردن عین سخنان امیر المؤمنین ضروری نیست).

۶- پس از بنی امیه چک های صورت بر مسلمانان را به دست می دهند، سید حکومت آنان چگونه بود

۷ - هم‌زمان چالش‌های عصر امامان چه بود نام سید دینی را توضیح دهید
 ۸ - نوشتن احادیث پیامبر (حفظ کردن آن) چه نتایج و اشیای داشت
 ایجاد شده در عصر پیامبر ﷺ و دو میراث گران قدر آن حضرت - قرآن کریم و ائمه اطهار علیهم السلام - نبود،
 جز نامی از اسلام باقی نمی‌ماند. ۱) (۲)

مشکلات فرهنگی، اجتماعی و سیاسی پس از رسول خدا ﷺ
 مهم‌ترین چالش‌های عصر ائمه علیهم السلام که نتیجه دوری از راه و رسم ترسیم شده از سوی پیامبر و
 جانشینان ایشان بود، عبارت بودند از:

۱- **منوعیت نوشتن احادیث پیامبر اکرم ﷺ**

پس از رحلت رسول خدا ﷺ، سفارش آن حضرت به نوشتن سخنانش نادیده گرفته شد و هرگونه
 نوشتن احادیث آن حضرت ممنوع شد. به همین جهت، کسانی که به این احادیث علاقه مند بودند، فقط
 می‌توانستند آنها را به حافظه بسپارند و از این طریق به دیگران منتقل کنند. این کار، نتایج نامطلوبی
 داشت؛ از جمله اینکه:

۸ الف) احتمال خطا در نقل احادیث افزایش یافت و امکان کم و زیاد شدن عبارت‌ها یا فراموش شدن
 اصل حدیث فراهم شد.

ب) شرایط مناسب برای جاعلان حدیث پیش آمد و آنان بر اساس غرض‌های شخصی به جعل یا
 تحریف حدیث پرداختند، یا به نفع حاکمان ستمگر از نقل برخی احادیث خودداری کردند.

ج) بسیاری از مردم و محققان از یک منبع مهم هدایت بی‌بهره ماندند و به ناچار، سلیقه شخصی را
 در احکام دینی دخالت دادند و گرفتار اشتباهات بزرگ شدند. (۳)

۹) با اینکه سال‌ها بعد، منع نوشتن حدیث پیامبر ﷺ برداشته شد و حدیث‌نویسی رواج یافت، اما به
 دلیل عدم حضور اصحاب پیامبر ﷺ در میان مردم، به دلیل فوت یا شهادت، احادیث زیادی جعل یا

تحریف شد، به طوری که احادیث صحیح از غلط به سادگی قابل تشخیص نبودند. (۴)

نکته مهم ۵) البته این اوضاع نابسامان حدیث، تا حدود زیادی برای پیروان ائمه پیش نیامد؛ زیرا ائمه علیهم السلام
 احادیث پیامبر را حفظ کرده بودند و شیعیان، این احادیث را از طریق این بزرگواران که انسان‌هایی معصوم و
 به دور از خطا بودند و سخنانشان مانند سخنان رسول خدا ﷺ معتبر و مورد اطمینان بود، به دست آوردند. (۵)

دانش تکمیلی

اگر می‌خواهید اطلاعات بیشتری درباره علت ممنوعیت نگارش احادیث پیامبر ﷺ و زمان پایان
 یافتن این ممنوعیت کسب کنید، به بخش «دانش تکمیلی» سایت گروه قرآن و معارف مراجعه کنید.

۱- برای مطالعه بیشتر به کتاب‌های فروغ ابدیت و فروغ امامت از آیت الله جعفر سبحانی و نقش ائمه در احیای دین از علامه عسکری مراجعه کنید
 ۲- تدریس‌الراوی، سیوطی، ج ۲، ص ۶۶.
 ۳- چرا بعد از برانته شدن منوعیت نوشتن احادیث، نتایج منفی از حدیث‌نویسی
 ۴- آیا اوضاع ناب‌مان حدیث برای پیروان ائمه هم بود؟
 ۵- ...

۱۱- فریاد چگونه در معارف اسلامی تحریف ای رسد

۲- تحریف در معارف اسلامی و جعل احادیث

۱۱) برخی از عالمان وابسته به بنی امیه و بنی عباس و گروهی از علمای اهل کتاب (یهودی و مسیحی) مانند کعب الاحبار که ظاهراً مسلمان شده بودند، از موقعیت و شرایط برکناری امام معصوم استفاده کردند و به تفسیر و تعلیم آیات قرآن و معارف اسلامی، مطابق با افکار خود و موافق با منافع قدرتمندان پرداختند. برخی از آنها در مساجد می نشستند و داستان های خرافی درباره پیامبران برای مردم نقل می کردند. این مطالب به کتاب های تاریخی و تفسیری راه یافت و سبب گمراهی بسیاری از مسلمانان شد. (۱۱)

فیلم (۲): نمونه ای از یک تحریف

بیشتر بدانیم

نمونه ای از احادیث مجعول

کعب الاحبار از علمای یهودی تازه مسلمان بود که در زمان خلیفه سوم به مقام قضاوت رسید. او پس از آن به دربار معاویه و امویان راه یافت و توجیه گر ثروت اندوزی و غارتگری آنان شد. به عنوان نمونه، روزی یکی از همین حاکمان که گنجینه های بزرگ طلا فراهم کرده بود، از او پرسید: «اگر کسی زکات واجب طلا و نقره خود را داده باشد، آیا واجب است کار دیگری هم انجام دهد؟» وی گفت: «حتی اگر تک تک آجرها [ی خانه اش] هم از طلا و نقره باشد، هیچ چیز دیگری بر او واجب نیست». ابوزر، صحابی بزرگ پیامبر ﷺ که در آن مجلس حاضر بود و می دید که چگونه فردی بیگانه با ارزش های اسلام، به نام اسلام از ثروت اندوزان دفاع می کند، از شدت خشم و بدون ترس از حاکم، فریاد برآورد:

«ای کافر! تو را با احکام مسلمانان چه کار؟ آیا سخن خداوند راست تر از سخن تو نیست که می فرماید: آنان که زر و سیم می اندوزند و آن را در راه خدا انفاق نمی کنند، به عذابی دردناک بشارتشان ده!»^۱

همین کعب الاحبار، به دستور معاویه احادیثی جعل کرد که نشان دهد سرزمین شام که محل حکومت معاویه بود، از سرزمین مکه و مدینه نزد خداوند برتر است؛ مثلاً نقل می کرد: «محبوب ترین سرزمین ها در بهشت زمین، نزد خداوند، شام است».^۲

همچنین نقل می کرد که «خداوند نه دهم خیر و برکت خود را در شام قرار داده و یک جزء باقی مانده را در تمام نقاط زمین تقسیم کرده است».^۳

۱- سوره توبه، آیه ۳۴.

۲- مستدرک الوسائل، میرزای نوری، ج ۷، ص ۳۶.

۳- تاریخ مدینه دمشق، ابن عساکر، ج ۱، ص ۱۱۰، چاپ دمشق.

۴- همان، ص ۱۲۷.

۱۲- ارائه آنگوهای نامناسب یکی از حایسهای عصر ایمان است در این باره توضیح دهید

۳- ارائه الگوهای نامناسب

۱۲) عموم مردم در اعتقادات و عمل خود، دنباله‌روی شخصیت‌های برجسته جامعه هستند و آنها را اسوه فرار می‌دهند. در زمانی که رسول خدا ﷺ اسوه مردم بود، انسان‌های آزاده، با ایمان و شجاعی چون امام علی علیه السلام، مقداد، عمار، ابوذر و سلمان تربیت شدند، اما هرچه که جامعه از زمان پیامبر صلی الله علیه و آله فاصله می‌گرفت، حاکمان وقت تلاش می‌کردند که شخصیت‌های اصیل اسلامی، به خصوص اهل بیت پیامبر صلی الله علیه و آله را در اتزوا قرار دهند و افرادی را که در اندیشه و عمل و اخلاق از معیارهای اسلامی دور بودند، به جایگاه برجسته برسانند و آنها را راهنمای مردم معرفی کنند. (۱۲)

پیشتر بدانیم

از جمله افرادی که در حکومت بنی امیه به عنوان الگو به مردم معرفی می‌شدند، کعب الاحبار و ابوهریره بودند. این دو پس از پیامبر صلی الله علیه و آله، به خصوص در دوره بنی امیه به عنوان شخصیت‌های مطرح در نقل حدیث معرفی شدند.

معاویه درباره کعب الاحبار می‌گفت: «بدانید که کعب الاحبار یکی از دانشمندان است».^۱ ابوهریره هم به شدت طرفدار معاویه بود. از این رو، به ثروت و مقام بالایی رسید و معاویه او را امام جماعت و حاکم مدینه کرد. در مقابل، ابوهریره نیز روایاتی در مدح معاویه بیان می‌کرد؛ روایاتی که در تضاد با آیات قرآن و سیره پیامبر بود، به عنوان نمونه وی می‌گوید:

«از پیامبر شنیدم که می‌گفت خداوند امانت وحی را به سه نفر سپرد: «من، جبرئیل و معاویه».^۲

ساخت این گونه روایات سبب شد که امام علی علیه السلام او را به دلیل دروغ‌گویی نسبت به رسول خدا صلی الله علیه و آله نکوهش کند.^۳

۱۳- پس از رسول خدا جاهلیت جدید ظهور و وارد زندگی می‌شد و منظور از جاهلیت جدید چیست؟

۴- تبدیل حکومت عدل نبوی به سلطنت

۱۳) پس از گذشت مدتی از رحلت رسول خدا صلی الله علیه و آله، جاهلیت با شکلی جدید وارد زندگی اجتماعی مسلمانان شد. شخصیت‌های بانقوا، جهادگر و مورد احترام و اعتماد پیامبر صلی الله علیه و آله منزوی شدند و طالبان قدرت و ثروت جایگاه و منزلت یافتند (۱۳)

۱۴) حاکمان بنی امیه و بنی عباس نیز، به تدریج مسیر حکومت را عوض کردند و برای خود و اطرافیان‌شان کاخ‌های بزرگ و مجلل ساختند و خزائن خود را از جواهرات گران‌قیمت انباشته کردند. این تغییر مسیر، جامعه مؤمن و فداکار عصر پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله را به جامعه‌ای راحت‌طلب، تسلیم و

۱- الطبقات الکبری، ابن سعد، ج ۲، ص ۲۵۸. ۱۴ - حاکمان بنی امیه چگونه حکومت عدل را به سلطنت تبدیل کردند و این کار چه تأثیر بر جامعه مسلمان داشت؟
۲- البدایه و النهایه، ابن کثیر، ج ۸، ص ۱۲۰.
۳- شرح نهج البلاغه، ابن ابی الحدید، ج ۲، ص ۶۸.

تدوین
عمیق

۱- منع نوشتن احادیث پیامبر از رحلت رسول خدا، نیاز حاکمان و صاحبان قدرت به
توجیه کارهای خود

بی توجه به سیره و روش پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله تبدیل کرد. این تغییر فرهنگ، سبب شد که ائمه اطهار علیهم السلام با مشکلات زیادی روبه رو شوند و نتوانند مردمان آن دوره را با خود همراه کنند. (۱۴)

حکایت ۳ به نظر شما آگاهی از اوضاع اجتماعی و فرهنگی عصر ائمه علیهم السلام چه فوایدی برای زندگی امروز ما دارد؟

پیشتر یاد آیم

معاویه، پس از فتح شام در زمان خلیفه دوم به فرمانروایی شام گماشته شد و مردم شام اسلام را زایل
آموختند. او در مدت ۲۳ سال نبوت پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله ۲۱ سال آن را به مبارزه با اسلام و دشمنی با پیام
سبری کرد و در جنگ های متعدد علیه مسلمانان، به همراه پدرش ابوسفیان و مادرش هند جگرخوار، جرم
فرماندهان جنگ بود. بعد از رسیدن به قدرت در شام، اولین حاکمی در اسلام بود که برای خود کاخ ساخت
و بر تخت نشست و تاج بر سر نهاد. گویند هزینه کاخ او به اندازه ۱۸ مرکب بار طلا بوده است. ظرف های که
معاویه از طلا و نقره بود، لباس های حریر می پوشید و بر اسبی که زین آن طلاکاری شده بود، می نشست
خانواده اش نیز لباس های زربافت می پوشیدند. در یکی از سفرهایش به مدینه، ۱۵ مرکب با رواندازهای
ارغوانی رنگ در بی اش روان بودند که بر هر یک کنیزی نشسته بود. وقتی اشراف و سران مدینه نزد او
آمدند، به هر یک از آنها ۱۰ تا ۱۰۰ دست از جامه های مخصوص خود را بخشید.

او همواره شراب می نوشید و شترهای ویژه ای برای حمل شراب داشت. یکی از سرگرمی های او دعوت
از زنان آوازخوان و شنیدن آوازهای آنان بود. هنگامی که خبر شهادت امیر مؤمنان علی علیه السلام را شنید، بر تخت
تکیه زده بود، با شنیدن این خبر به سرعت نشست و گفت: کنیز! آواز بخوان که امروز چشمم روشن شد.

تفاوت و تمایز

- ۱- چه مسائلی زمینه را برای ورود جعل و تحریف به احادیث پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله آماده کرد؟
- ۲- تفاوت های اساسی حکومت بنی امیه و بنی عباس با رهبری پیامبر صلی الله علیه و آله چه بود؟

نتیجه گیری

با مطالعه یکی از کتاب های زیر عواملی که سبب حاکمیت کسانی چون معاویه و بنی امیه
مسلمانان شد را استخراج کنید و در کلاس گزارش دهید.

- الف) حماسه حسینی، استاد شهید مرتضی مطهری
- ب) تاریخ سیاسی ائمه علیهم السلام، جواد محدثی

۱- احسن التقاسیم فی معرفة الاقالیم، محمد بن احمد مقدسی، ص ۱۶۰: مروج الذهب، سعودی، ج ۲، صص ۳۱-۱۵
صص ۳۲۳ تا ۳۲۶: القدر، علامه امینی، ج ۱۰، ص ۲۵۸.

۱- چه مسائلی زمینه را برای ورود جعل و تحریف به احادیث پیامبر اکرم (ص) آماده کرد؟ منع نوشتن احادیث پس از رحلت پیامبر- نیاز حاکمان و صاحبان قدرت به توجیه موقعیت خود و اقدامات مخالف اسلام

۲- تفاوت های اساسی حکومت بنی امیه و بنی عباس با رهبری پیامبر (ص) چه بود؟ ۱- عادلانه بودن حکومت رسول خدا (ص) و تکیه ی بر ظلم و جور در حکومت های بنی امیه و بنی عباس ۲- گسترش اندیشه های اصیل اسلامی توسط رسول خدا (ص) و میدان دادن به اندیشه های غیر اصیل و تحریف شده در آن حکومت ها ۳- عمل دقیق به دستورات و احکام الهی توسط رسول خدا (ص) و زیر پا گذاشتن احکام الهی توسط آن حکومت ها ۴- مشی ساده ی حکومت داری رسول خدا (ص) و مشی اشرافی آن حکومت ها

احیای ارزش‌های راستین

درس هشتم

در درس قبل با شرایط اجتماعی، فرهنگی و سیاسی عصر ائمه اطهار علیهم‌السلام آشنا شدیم.

در این درس می‌خواهیم بدانیم که:

امامان بزرگوار ما علیهم‌السلام در آن شرایط سخت چگونه مسئولیت‌های مربوط به مرجعیت دینی و

ولایت ظاهری را به انجام رساندند؟

اقدامات ایشان چه تأثیری در جامعه اسلامی داشت؟

- ۱- خطبه‌ای از پیش سنی‌ها و امیرمؤمنان دربارهٔ بندهٔ مسلمانان را بنویسد؟
- ۲- امیرمؤمنان راه صلح نهایی بزرگ تورات اسلام و مسلمانان را در چه هفت روزی در حدیث

امیرالمؤمنین علی علیه السلام وقتی رفتار مسلمانان روزگار خود را مشاهده می‌کرد، با روشن بینی و درک عمیقی که از نتیجه رفتارها و وقایع داشت، سرنوشت و آیندهٔ نابسامان جامعهٔ اسلامی را پیش بینی می‌کرد و در زمان‌های مختلف و در سخنرانی‌های متعدد، مسلمانان را نسبت به غایت رفتارشان بیم می‌داد.

آن امام در یکی از سخنرانی‌ها، خطاب به مردم فرمود:

«به زودی پس از من، زمانی فرا می‌رسد که در آن زمان، چیزی پوشیده‌تر از حق و آشکارتر از باطل در هیچ‌جا از دروغ بر خدا و پیامبرش نباشد. نزد مردم آن زمان، کالایی کم‌بهارتر از قرآن نیست، وقتی که بخواهد به درستی خوانده شود و کالایی رایج‌تر و فراوان‌تر از آن نیست، آنگاه که بخواهند به صورت وارونه و به نفع دیباطلیان معنایش کنند. در آن ایام، در شهرها، چیزی ناشناخته‌تر از معروف و خیر و شناخته‌شده‌تر از منکر و گناه نیست.»

امام پس از بیان اوضاع و احوال پس از خود و آگاه کردن مردم و هشدار به آنها فرمود:

«در آن شرایط، در صورتی می‌توانید راه رستگاری را تشخیص دهید که ابتدا پشت کنندگان به صراط مستقیم را شناسایی کنید و وقتی می‌توانید به عهد خود با قرآن وفادار بمانید که پیمان‌شکنان را تشخیص دهید؛ و آن‌گاه می‌توانید پیرو قرآن باشید که فراموش کنندگان قرآن را بشناسید.»

آن‌گاه امیرمؤمنان، راه حل نهایی را بیان می‌کند و می‌فرماید:

«پس همهٔ اینها را از اهلش طلب کنید. آنان‌اند که نظر دادن و حکم کردنشان، نشان‌دهندهٔ دانش آنهاست، آنان هرگز با دین مخالفت نمی‌کنند و در دین اختلاف ندارند.»

۲۲

تفکر در حدیث

۱- با تأمل در سخنان امیرالمؤمنین علی علیه السلام، سه مورد از نشانه‌های بازگشت مسلمانان به دورهٔ جاهلیت را بیان کنید.

الف) ... قرآن زمان کالایی کم‌بهارتر از قرآن نیست. کالایی کم‌بهارتر از قرآن نیست...

ب) ... کالایی رایج‌تر و فراوان‌تر از آن نیست. چیزی ناشناخته‌تر از معروف و خیر و شناخته‌شده‌تر از منکر و گناه نیست...

ج) ... در آن ایام، در شهرها، چیزی ناشناخته‌تر از معروف و خیر و شناخته‌شده‌تر از منکر و گناه نیست...

۲- برای نجات از گمراهی و تشخیص راه حق، امیرالمؤمنین علیه السلام چه پیشنهادی به مردم می‌دهد؟

... یا هر یک از اینها را از اهلش طلب کنید. آنان‌اند که نظر دادن و حکم کردنشان، نشان‌دهندهٔ دانش آنهاست...

۳- فکر می‌کنید مصداق پیشنهاد امام علی علیه السلام چه کسانی‌اند؟

ایمان را بستن دین

۱- برخی از این سخنرانی‌ها در نهج البلاغه، از جمله در خطبه‌های ۹۸، ۱۴۷، ۱۵۱، ۱۵۴، ۱۵۶، ۱۵۸ و ۱۶۷ آمده است.

۲- نهج البلاغه، قسمت‌هایی از خطبه ۱۴۷.

۳- حفظ کردن عین سخنان امیرالمؤمنین علی علیه السلام ضروری نیست. فقط می‌توان سؤالاتی مشابه با فعالیت «تفکر در حدیث»، از این سخنان طراحی کرد.

اینها را از اهلش طلب کنید

۴ به سنت عدم توجه سلمان به هشدارهای امیرمؤمنان چه اتفاق‌هایی رخ داد و نتایج آن چه بود؟
 ۵ - اما امامان راستین در سبزه‌ای از بی‌اعتدالیت و عدالت و انصاف و تقوا و غیره که در درس قبل خواندیم، به علت عدم توجه مسلمانان به هشدارهای امیرالمؤمنین علی (ع)
 آنچه آن امام پیش‌بینی می‌کرد، به وقوع پیوست؛ بنی‌امیه بر مردم حاکم شدند و دنیای اسلام را تا حد زیادی
 به دوران جاهلیت بازگرداندند (با وجود این شرایط سخت و بحرانی، ائمه اطهار (ع) از پائین‌ترین و بدترین
 شکل‌های گوناگون با این حاکمان مبارزه کردند و در مقابل تفسیرهای غلط از اسلام و تحریف دین، آموزه‌های
 قرآن و سخنان واقعی پیامبر را در اختیار جامعه قرار دادند) تلاش و مجاهدت امامان را می‌توان در قالب
 مسئولیت‌های دوگانه مقام امامت بررسی کرد:

۵- امامان در راستای مرجعیت دینی چه اقداماتی انجام دادند تا مردم را به مرجعیت دینی برگردانند؟

الف) اقدامات مربوط به مرجعیت دینی

۱- **تعلیم و تفسیر قرآن کریم**: (در حالی که حاکمان زمان به افراد فاقد صلاحیت میدان می‌دادند تا قرآن را مطابق با اندیشه‌های باطل خود تفسیر کنند، امامان بزرگوار در هر فرصتی که به دست می‌آوردند، معارف این کتاب آسمانی را بیان می‌کردند و رهنمودهای آن را آشکار می‌ساختند. در نتیجه این اقدام، مشتاقان معارف قرآنی توانستند از این کتاب الهی بهره ببرند.)

۲- **تعلیم و تفسیر قرآن یکی از اقدامات امام در راستای مرجعیت دینی بود** (موضوع بعدی بیشتر بدانیم)

نمونه‌های فراوانی از تفسیرهای ناروای افراد فاقد صلاحیت و اقدامات روشنگرانه ائمه اطهار (ع) در تاریخ نقل شده است که به یک مورد، اشاره می‌کنیم:

در زمان برخی از ائمه اطهار (ع) گروهی پیدا شدند که گمان می‌کردند خداوند جسم دارد. آنان برای انبیا اندیشه خود از بعضی عبارات قرآن نظیر «بَدُ اللَّهُ فَوْقَ أَيْدِيهِمْ: دست خداوند بالای دست‌هایشان است» کمک می‌گرفتند.

امامان بزرگوار توضیح می‌دادند که آیات قرآن را با آیه‌های دیگر باید تفسیر کرد. قرآن کریم می‌فرماید: «لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ: هیچ چیزی مانند او [خدا] نیست»؛ پس، نمی‌توان دستی مانند دست انسان‌ها برای خدا تصور کرد. در عربی «بد» علاوه بر دست، به معنای «قدرت» هم به کار می‌رود. بنابراین، تفسیر آیه این است که قدرت خداوند از همه قدرت‌ها برتر است.

۷- **حفظ سخنان پیامبر (ص) یکی از اقدامات امامان در راستای مرجعیت دینی بود** (موضوع بعدی)

۲- **حفظ سخنان و سیره پیامبر (ص)** (در درس قبل دیدیم که بعد از رحلت رسول خدا (ص) نوشتن سخنان ایشان ممنوع شد و این ممنوعیت آثار زیان‌باری برای مسلمانان داشت. البته امیرالمؤمنین (ع) و حضرت فاطمه (ع) به این ممنوعیت توجه نکردند و سخنان پیامبر را به فرزندان و یاران خود آموختند و از آنان خواستند که این آموخته‌ها را به نسل‌های بعد منتقل کنند.)

۱- سوره فتح، آیه ۱۰.
 ۲- سوره شوری، آیه ۱۱.

۸- پیام حدیث به حدیث زنجیره طلایی مؤمن است متن حدیث را بنویسید

۹- مقصود امام رضا (ع) از این کلمه (من کی از پیشرو ابعاد آن بیستم) چیست؟

حدیث زنجیره طلایی یا چراغ این حدیث سلسله الذهب یا زنجیره طلایی گفته می شود

۸ هنگامی که امام رضا (ع) به اجبار مأمون، از مدینه به مرو، پایتخت حکومت این خلیفه عباسی می رفت، در مسیر حرکت خود به نیشابور رسید. هزاران نفر از مردم به استقبال ایشان آمده بودند و گروه زیادی از آنان، قلم هایشان را آماده کرده بودند تا هر چه امام می گوید، بنویسند و برای خود و آیندگان نگه دارند. وقتی امام در جمع مردم قرار گرفت، به امام (ع) اصرار کردند تا برایشان سخن بگوید. امام به آنان فرمود:

«من از پدرم، امام کاظم (ع) شنیدم و ایشان از پدرش، امام صادق (ع) و ایشان از پدرش، امام باقر (ع) و ایشان از پدرش، امام سجاد (ع) و ایشان از پدرش، امام حسین (ع) و ایشان از پدرش، امام علی (ع) و ایشان از رسول خدا (ص) شنیدم که فرمود: خداوند می فرماید:

كَلِمَةُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ حِصْنِي فَمَنْ دَخَلَ حِصْنِي آمِنَ مِنْ عَذَابِي؛

کلمه لا اله الا الله قلعه محکم من است، هر کس به این قلعه محکم من وارد شود، از عذاب من در امان است».

پس از اندکی درنگ، امام (ع) فرمود:

بشروطها و أنا من شروطها؛ اما به شرط های آن، و من از جمله شرط های آن هستم. (۱) →

۹ (مقصود امام (ع) این بود که توحید تنها یک لفظ و شعار نیست، بلکه باید در زندگی اجتماعی ظاهر

شود و تجلی توحید در زندگی اجتماعی با ولایت امام که همان ولایت خداست، میسر می شود. (۲)

۱۰ (شیوه بیان امام (ع) در نقل این حدیث نشان می دهد که چگونه احادیث رسول خدا (ص)، از

امامی به امام دیگر منتقل می شده است. این حدیث، به جهت توالی و پشت سرهم آمدن اسامی

امامان در آن، به حدیث سلسله الذهب (یعنی زنجیره طلایی) مشهور است. (۱۰)

۲- تبیین معارف اسلامی متناسب با نیازهای نو (با گسترش سرزمین های اسلامی، سؤال های

مختلفی در زمینه های احکام، اخلاق، افکار و نظام کشورداری پدید آمد. ائمه اطهار (ع) با اینکه با

حاکمان زمان خود مخالف بودند، اما به دور از اتزوا و گوشه گیری و با حضور سازنده و فعال، با تکیه

بر علم الهی خود، درباره همه این مسائل اظهار نظر می کردند و مسلمانان را از معارف خود بهره مند

می ساختند) (مره این حضور سازنده، فراهم آمدن کتاب های بزرگ در حدیث و سیره ائمه اطهار (ع) در

کتاب سیره پیامبر (ص) و قرآن کریم است. در میان این کتاب ها می توان از کتاب «نهج البلاغه» و کتاب

«صحیفه سجادیه» از امام سجاد (ع)، نام برد. (۱۲)

۱۲- آمالی، شیخ صدوق، ص ۲۳۵. چرا که حیوة امامان راستین معارف اسلامی را بنا

۱۲- امره حضور سازنده امامان باعث فراهم آمدن کتاب های

شد، است

نیز در نورانی

سبب با نیازها

اولین قانون بازنشستگی

حکومت اسلامی در زمان امیرالمؤمنین علیه السلام توسعه پیدا کرده بود و این مسئله موجب پدید آمدن شغل‌های زیادی در جامعه شده بود؛ در نتیجه روابط اقتصادی تغییر زیادی کرده و جامعه نیازمند قوانین جدیدی بود که متناسب با شرایط جدید باشد.

به عنوان نمونه، روزی امیرالمؤمنین علی علیه السلام در حال گذر از کوچه پس کوچه‌های کوفه بود که نگاهش به پیرمردی افتاد که در گوشه‌ای نشسته و دست نیاز به سوی مردم بلند کرده است.

امام پرسید: این مرد کیست و چرا گدایی می‌کند؟ حاضران با بی‌اعتنایی گفتند: مسیحی است! امام علیه السلام فرمود: «تا وقتی توانایی داشت، از او کار کشیدید و اکنون که پیر شده و قدرت کار کردن ندارد او را به حال خود وا گذاشته‌اید؟! برعهده حکومت است که تازنده است، هزینه او را برعهده بگیرد. بروید از بیت‌المال به او مستمری بدهید.»

بدین ترتیب، برای اولین بار، امیرالمؤمنین علیه السلام «قانون بازنشستگی» را به عنوان یک وظیفه اسلامی پیشنهاد کرد و خودش هم به اجرا درآورد.

به هر ترتیب، تلاش ائمه علیهم السلام سبب شد که حقیقت اسلام برای جویندگان حقیقت پوشیده نماند و کسانی که طالب حقیقت‌اند بتوانند در میان انبوه تحریفات به تعلیمات اصیل اسلام دست یابند و راه حق را از باطل تشخیص دهند.

→

در درس قبل با شرایط و مشکلات اجتماعی عصر ائمه علیهم السلام آشنا شدیم. اکنون توضیح دهید که

اقدام این بزرگواران، پاسخ‌گوی کدام یک از مشکلات آن دوره بوده است؟

۱۳ امامان بزرگوار به چه دلیل با حاکمان زمان خود مبارزه می‌کردند
(ب) مجاهده در راستای ولایت ظاهری

امامان بزرگوار، به دو علت با حاکمان زمان خود مبارزه می‌کردند:

۱۳ (اول، آنکه رهبری و اداره جامعه از جانب خداوند به آنان سپرده شده و لازم بود برای انجام دادن این وظیفه به پا خیزند و در صورت وجود شرایط و امکانات، حاکمان غاصب را برکنار کنند تا با تشکیل حکومتی بر مبنای اسلام راستین، قوانین دین را به اجرا درآورند و عدالت را برقرار سازند.

دوم، آنکه این حاکمان غاصب، قوانین اسلام را زیر پا می‌گذاشتند و به مردم ستم می‌کردند؛ امامان

۱- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج ۱۵، ص ۶۶.

۹- چرا حاکمان بنی عباس نسبت به امام دهم دوازدهم سمت برتری می کردند

۱۰- پیامبر اکرم در باره امام دوازدهم چه اخباری فرموده بود

همان طور که در تاریخ نقل شده است (سخت گیری حاکمان بنی عباس نسبت به امام دهم و یازدهم تا حدی شدت یافته بود که آن بزرگواران را در محاصره کامل قرار داده بودند؛ زیرا آنان از اخباری که از پیامبر اکرم و سایر امامان رسیده بود، مطلع بودند.)^۹

۱۰ (پیامبر اکرم درباره دوازده جانشین خود با مردم سخن گفته بود و امام مهدی را به عنوان آخرین امام و قیام کننده علیه ظلم و برپا کننده عدل در جهان معرفی کرده بود. امیرالمؤمنین علی و سایر امامان نیز از آن حضرت و مأموریتی که از جانب خدا دارد، یاد کرده بودند. به همین دلیل، حاکمان بنی عباس در صدد بودند مهدی موعود را به محض تولد به قتل برسانند.)^{۱۰}

۱۱ (از این رو، خداوند آخرین ذخیره و حجت خود را از نظرها پنهان کرد تا امامت در شکلی جدید و از پس پرده غیبت ادامه یابد و تا فراهم آمدن شرایط برای تشکیل حکومت جهانی از نظرها پنهان باشد. این غیبت آن قدر ادامه می یابد که نه تنها مسلمانان، بلکه جامعه انسانی شایستگی درک ظهور و بهره مندی کامل از وجود آخرین حجت الهی را پیدا کند.)^{۱۱}

۱۲ (امام علی می فرماید: «زمین از حجت خدا (امام) خالی نمی ماند. اما خداوند، به علت ستمگری انسان ها و زیاده روی شان در گناه، آنان را از وجود حجت در میان شان بی بهره می سازد.»)^{۱۲}
- رستی بنی عباس در صدد بودند که حضرت مهدی را با تملیق سرکشان خداوند بجهت امامت را از امامت و این غیبت تا بی ادبانه آرند

تذکره در قرآن

خداوند در قرآن کریم، علت از دست دادن نعمت ها را این گونه بیان کرده است:

ذَلِكَ بِأَنَّ اللَّهَ لَمْ يَكُ مُغَيِّرًا نِعْمَةً أَنْعَمَهَا عَلَىٰ قَوْمٍ، حَتَّىٰ يَتَّعِبُوا مَا بَنَفْسِهِمْ وَأَنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ
«خداوند نعمتی را که به قومی ارزانی کرده است، تغییر نمی دهد مگر آنکه آنها، خود وضع خود را تغییر دهند. همانا که خداوند شنوا و داناست.»

با تفکر در این آیه، عبارات های زیر را کامل کنید:

۱- اگر مردم نعمتی را که خدا به آنها داده است درست استفاده نکنند،
خداوند آن نعمت را از آنان می گیرد

۲- زمینه ساز هلاکت یا عزت و سربلندی یک جامعه

خود آن جامعه است. گویند در نعمت را بداند سر بلندی بسوزد و اگر نادیده نگردد زمین ساز هدایت او خواهد بود.

۱۲ - امام علی (ع) در باره خالی نبودن زمین از حجت خداوند می فرماید

۱- الفیة، محمد بن ابراهیم نعمانی، مترجم فهری زنجانی، ص ۱۵۹.
۲- سورة انفال، آیه ۵۲.

۱- حضرت مهدی (عج) در چه زمانی متولد شد؟

۲- امام حسن مگر چه اقداماتی برای حفظ حضرت مهدی انجام دادند؟

۳- امامت امام مهدی از چه زمانی شروع شد؟

حضرت مهدی علیه السلام دوازدهمین امام ما، در سیصد و پنجاه و نهمین سال ۲۵۵ هـ.ق. در «سامرا» متولد شد و تا سال ۲۶۰ هـ.ق. در کنار پدر بزرگوارش زندگی می کرد (امام حسن عسکری علیه السلام در این مدت، ایشان را از گزند حاکمان عباسی که تصمیم بر قتل وی داشتند، حفظ نمود و با آنکه در محاصره نیروها و جاسوسان حاکمان بود، ایشان را به بعضی از یاران نزدیک و مورد اعتماد خود نشان می داد و به عنوان امام بعد از خود معرفی می کرد) ۲ → ۴- حضرت مهدی مع غیبت داشته است.

پس از شهادت امام حسن عسکری علیه السلام در سال ۲۶۰ هـ.ق. امامت امام مهدی علیه السلام آغاز شد (آن حضرت از ابتدای امامت خود که تاکنون ادامه دارد) دو غیبت داشته است. اول، غیبتی که تا سال ۳۲۹ هـ.ق. طول کشید و «غیبت صغری» نامیده می شود (امام در این دوره (با اینکه زندگی مخفی داشت، اما از طریق چهار نفر از یاران صمیمی و مورد اعتماد، بیوسته با پیروان خود در ارتباط بود و آنان را رهبری می کرد. این چهار شخصیت بزرگوار به «نواب اربعه» و «نواب خاص» معروف اند.) ۵

۶- (شش روز مانده به درگذشت آخرین نایب، امام عصر علیه السلام برای ایشان نامه ای نوشت و فرمود به فرمان خداوند، پس از وی جانشینی نیست و مرحله دوم غیبت آغاز می شود. به دلیل طولانی بودن این دوره از غیبت، آن را «غیبت کبری» می نامند.) ۷- حضرت مهدی در غیبت صغری چگونه با مردم ارتباط داشت؟
۸- غیبت کبری چه زمانی آغاز شد و چرا به این دوره غیبت کبری گفته می شود؟

غیبت امام مهدی علیه السلام

۷) خداوند نعمت هدایت را با وجود امامان تمام و کامل گردانیده و راه رسیدن به رستگاری را برای انسان ها هموار ساخته است. پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله، خود و امام علی علیه السلام را پدران امت معرفی فرموده است و روشن است که دلسوزی پدر برای فرزندان خود قابل توصیف نیست. اما فرزندان ناسپاس، قدر پدران مهربان خود را شناختند و چنان در مسیر گمراهی پیش رفتند که یازده تن از رهبران آسمانی خود را شهید کردند. ۸) (درست است که حاکمان بنی امیه و بنی عباس، ظالمانه و غاصبانه حکومت را به دست گرفته بودند، و عاملان اصلی به شهادت رساندن امامان بودند، اما بیشتر مردم تسلیم این حاکمان شده بودند و با آنان مبارزه نمی کردند و وظیفه امر به معروف و نهی از منکر را انجام نمی دادند. اگر مردم آن دوره با این حاکمان ظالم، مبارزه می کردند، خلافت در اختیار امامان قرار می گرفت و آن بزرگواران، بیش از پیش مردم را به سوی توحید و عدل فرامی خواندند و جامعه بشری در مسیر صحیح کمال پیش می رفت.) ۸

۷- خداوند نعمت هدایت را چگونه تمام و کامل گردانید؟

۱- این دعایی است که بعد از نام بردن از حضرت مهدی گفته می شود و به این معناست که خداوند تعالی ظهور آن حضرت را نزدیک فرماید.
۲- نایبان خاص امام عصر علیه السلام عبارت اند از: عثمان بن سعید (به مدت ۵ سال)، محمد بن عثمان (به مدت ۴۰ سال)، حسین بن روح نوبختی (۲۱۱ سال) و علی بن محمد سمری (۳ سال).
۳- پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله فرمود: «انا و علی ابوا هذه الامة؛ من و علی پدران این امتیم». علل التراجیح، شیخ صدوق، ج ۱، ص ۱۲۷.

۸- عداوت و کینه بنی امیه و بنی عباس چه سببی در شهادت امامان

تایید و تأیید

درس نهم

عصر غیبت

دوره امامت امام زمان علیه السلام با غیبت کوتاهی شروع شد که ۶۹ سال به طول انجامید. پس از آن، غیبتی طولانی آغاز شد که تاکنون ادامه دارد.

در این درس می خواهیم بدانیم :

- ۱- علت غیبت امام زمان علیه السلام چیست؟
- ۲- ایشان چگونه در دوران غیبت، پیروان خود را هدایت و یاری می کنند؟
- ۳- ما در دوران غیبت چه مسئولیت هایی داریم؟

۱۹ وظیفه ما شیعیان در برابر امامان بزروار در ایمن چیست؟

می فرمود که این کار را با همکاری هشام بن حکم انجام دهد. چندبار علی بن یقطین از سختی این مسئولیت نزد امام کاظم علیه السلام شکایت کرد. امام به وی فرمود: خداوند، مردان محبوبی در میان ستمگران دارد که به وسیله آنان، از بندگان خوب خود حمایت می کند و توان آن مردان محبوب خداست.

یکی از اقدامات علی بن یقطین شرکت دادن اصحاب و یاران امام کاظم علیه السلام در مراسم حج بود. وی تعدادی از اصحاب را به حج می فرستاد و مخفیانه هزینه آنان را تأمین می کرد. این اصحاب به حج می رفتند و در گفت و گوها و مناظره ها شرکت می کردند و به ترویج فرهنگ شیعی می پرداختند.

اکنون، ما پیرو و شیعه امامانی هستیم که جان و همه زندگی خود را برای نجات و رستگاری انسان ها، فدا کردند و به پیشگاه الهی رفتند. البته آنان هم اکنون ناظر بر ما هستند و به پیروان خود می نگرند تا ببینند آنان چه می کنند. پس وظیفه ما این است که به گونه ای زندگی کنیم که سبب بدبینی دیگران نسبت به شیعیان نشویم و بدانیم که شیعه بودن تنها به اسم نیست؛ بلکه اسم باید با عمل صالح همراه باشد تا پیرو حقیقی آنان شویم. امام صادق علیه السلام خطاب به شیعیان خود فرمودند:

«مایه زینت و زیبایی ما باشید، نه مایه زشتی و عیب.» (۱) ۱۹

برنامه ریزی

ائمه اطهار علیهم السلام از ما شیعیان خواسته اند به گونه ای زندگی کنیم که مایه زیبایی آنان باشیم؛ بگویید با چه برنامه ها و اقداماتی می توانیم به این هدف برسیم؟ و چه کارهایی ما را از این مسیر دور می کند؟

- ۱-
- ۲-
- ۳-

دانش تکمیلی

برای آشنایی با برخی از روش های مبارزه امامان، به سایت گروه قرآن و معارف، بخش «دانش تکمیلی» مراجعه کنید.

سیره و روش امام حسن علیه السلام در صلح با معاویه و سیره و روش امام حسین علیه السلام در قیام علیه یزید را با یکدیگر مقایسه کنید و بگویید:

۱- شخصیت معاویه و یزید چه تأثیری بر تفاوت عملکرد امام حسن و امام حسین علیه السلام داشت؟

۲- به نظر شما اگر امام حسن علیه السلام در زمان حکومت یزید زندگی می کرد، با یزید بیعت می کرد؟ چرا؟

۱۸ البته خسونت و ستمگری حاکمان بنی امیه و بنی عباس در بیشتر این سال ها به گونه ای بود که اگر

کسانی به عنوان پیرو و شیعه امامان شناخته می شدند به سختی آزار و اذیت می شدند و در بسیاری مواقع به شهادت می رسیدند. از این رو، ائمه اطهار علیهم السلام می کوشیدند آن بخش از اقدامات و مبارزات خود را که دشمن به آن حساسیت دارد، در قالب «تقیه» پیش ببرند (یعنی اقدامات خود را مخفی نگه دارند، به گونه ای که در عین ضربه زدن به دشمن، کمتر ضربه بخورند. از جمله این موارد، ارتباط میان امامان و یاران آنها در نقاط مختلف سرزمین اسلامی بود. امامان ما با مخفی نگه داشتن این ارتباط ها نمی گذاشتند حاکمان بنی امیه و بنی عباس، یاران صمیمی و قابل اعتماد و فداکار آنان را شناسایی کنند و به شهادت برسانند.)

۱۹ تقیه چیست و نمونه های از آن را بنویسید

۱۹

علی بن یقظین از اصحاب امام کاظم علیه السلام بود. وی دوره نوجوانی و جوانی خود را در عصر امام صادق علیه السلام گذراند و در دوره امام کاظم علیه السلام از یاران صمیمی آن حضرت شد.

با سقوط حکومت اموی و تشکیل حکومت عباسی، علی بن یقظین به حکومت عباسیان راه یافت و از کارگزاران حکومت عباسی شد. با توجه به اوضاع سخت شیعیان در دوره امام کاظم علیه السلام که ناشی از ستمگری های «هارون» بود، امام به علی بن یقظین دستور داد، تلاش کند که در دربار هارون موقعیت بهتری پیدا کند، تا شاید بتواند کمکی به یاران امام کاظم علیه السلام بکند و از سختی های آنها بکاهد و به نهضت سزای امام کمک کند.

از همین جهت، وی توانست یکی از مشاوران نزدیک هارون و از افراد مورد اعتماد وی شود. در تمام مدتی که عهده دار این سمت بود، بدون اینکه هارون از شیعه بودنش مطلع شود، پناهگاهی مطمئن برای شیعیان بود و به روش های غیر مستقیم، مانع تضعیف مالی شیعیان و غارت اموال آنها توسط هارون و دستگاه حکومتی وی می شد.

پسر علی بن یقظین می گوید: امام کاظم علیه السلام هر چیزی لازم داشت و هر کار مهمی که پیش می آمد، به پدرم نامه می نوشت تا آن کار را انجام دهد. گاهی هم که کارهای مهم و حساسی پیش می آمد، به پدرم

تفکر در حدیث

با توجه به توضیحات قبل، با تفکر در این حدیث بگویید ما چگونه می‌توانیم امام زمان خویش را بشناسیم؟

پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله

مَنْ مَاتَ وَ لَمْ يَعْرِفْ إِمَامَ زَمَانِهِ، هُرَّ كَسٌ بِمِيرَدٍ وَ إِمَامَ زَمَانٍ خُود رَا نَشْنَسَد،
مَاتَ مَيْتَةً جَاهِلِيَّةً ۱
به مرگ جاهلی مرده است.

..... بیبا جنبا ایماح زمان (پیچ) با مبی بسور که بشد و در دلی که ماعت پی ایمانی

..... بی بسور از بین برود و مؤمن جمعی با یقین هم مؤدای روشن آمازه بسود

✓ ۴- امنیت کامل : در آن دوران، اگر کسی از سرقت یا غصب عالم، نسب یا روزه زن یا مرد و به تنهایی به سمت دیگر حرکت کند، احساس ناامنی و ترس نمی‌کند، از دزدی اموال و نزوت دیگران خبری نیست.

✓ ۵- فراهم شدن زمینه رشد و کمال : از همه موارد فوق مهم‌تر اینکه، در جامعه مهدوی زمینه‌های رشد و تکامل همه افراد فراهم است. انسان‌ها بهتر می‌توانند خدا را بندگی کنند، فرزندان صالح به جامعه تقدیم نمایند و خیرخواه دیگران باشند. بدین ترتیب، انسان‌ها به هدفی که خدا در خلقت برای آنها تعیین کرده، بهتر و آسان‌تر می‌رسند.

ادبیات تحلیلی

- ۱- از دیدگاه قرآن کریم، آینده تاریخ از آن چه کسانی است؟
- ۲- معنای بودن به انتظار، چه تأثیرهایی بر شخصیت فرد منتظر دارد؟
- ۳- این جمله را تحلیل کنید : «منتظران مصلح، خود باید صالح باشند».

پیشنهادات

۱- یکی از دعا‌های مهمی که ارتباط ما را با امام عصر علیه السلام تقویت می‌کند، دعای عهد است. این دعا را در کتاب مفاتیح الجنان بیابید؛ آن را مطالعه کنید و ببینید که در این دعا چه عهدی مطرح شده است.

۲۰ - مدعیان نفاق اهل سنت درباره امام مهدی (عج) چه تعلیلی وجود دارد؟
 ۲۱ - عقیده شیعیان با اهل سنت درباره امام زمان (عج) چه تفاوتی وجود دارد؟

۲۰) در کتاب‌های حدیثی اهل سنت تأکید شده که امام «مهدی» علیه السلام از نسل پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و حضرت فاطمه علیها السلام است، البته آنان معتقدند که امام مهدی علیه السلام هنوز به دنیا نیامده است. (۱)

۲۱) ما شیعیان، بنا بر سخنان صریح پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و ائمه اطهار علیهم السلام، معتقدیم که موعود و منجی انسان‌ها، دوازدهمین امام و فرزند امام حسن عسکری علیه السلام است و با توجه خاص خداوند، به حیات خود ادامه می‌دهد تا اینکه به اذن خداوند ظهور می‌کند و حکومت جهانی اسلام را تشکیل می‌دهد. (۲)

۲۲) مشخص بودن پدر و مادر امام زمان علیه السلام، این فایده را دارد که اگر ماجراجویان فریبکاری بخواهند خود را مهدی موعود معرفی کنند، به زودی شناخته می‌شوند و مردم هوشیار، فریب آنها را نمی‌خورند. (۳)

۲۲ - مشخص بودن پدر و مادر امام عصر (عج) فایده‌ای دارد
 اعتقاد به زنده بودن آن حضرت و حضور ایشان در جامعه، دارای فواید زیر است:

۲۳) اول اینکه، پیروان آن حضرت، از یک سو، امام خود را حاضر و ناظر بر خود می‌یابند و از سوی دیگر، آنان می‌توانند خواسته‌های خود را با امام خود همانند دوستی صمیمی در میان بگذارند و برای به دست آوردن رضایت ایشان، تلاش کنند.

دوم اینکه، جامعه به صورت‌های گوناگون از هدایت‌های امام و از ولایت معنوی ایشان برخوردار می‌گردد. (۴)

۲۳ - اعتقاد به زنده بودن حضرت و حضور صیانت ایشان چه فایده‌ای دارد؟

۲۴ - مسئولیت‌های منتظران را نام ببرید؟

اکنون بینیم ما دوستان و پیروان حضرت چه وظایفی در دوران غیبت بر عهده داریم:
 ۱- تقویت معرفت و محبت به امام:

پیامبر و امام از پدر و مادر نیز برای مؤمنان مهربان‌ترند و آنان که چنین معرفتی را به دست آورده‌اند،

محبت بیشتری به پیامبر و امام دارند. (۵)

پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله در سخنانی ضمن معرفی همه امامان، درباره امام عصر علیه السلام می‌فرماید:

۲۶) «هرکس که دوست دارد خدا را در حال ایمان کامل و مسلمانی مورد رضایت او ملاقات کند، ولایت و محبت امام عصر علیه السلام را بپذیرد». (۶)

۲۷) شناخت جایگاه امام در پیشگاه الهی، آشنایی با شیوه

حکومت‌داری ایشان به هنگام ظهور، آشنایی با صفات و ویژگی‌های ایشان در سخنان معصومین علیهم السلام از عوامل مؤثر در معرفت و محبت به امام زمان علیه السلام و از بین رفتن تردیدهاست. (۷)

۵
۶
۷

۱- تاریخ بخاری، ج ۳، ص ۴۲۲: المهدی، سیدصدرالدین صدر، ج ۴، ص ۱۰۷ و مستدرک، حاکم نیشابوری، ج ۴، ص ۵۵۷.
 ۲- بحار الانوار، مجلس، ج ۳۶، ص ۲۹۶.

۲۶ - از نظر پیامبر (صلی الله علیه و آله) هر کس بخواهد خداوند را با ایمان کامل ملاقات کند باید...
 ۲۷ - عوامل مؤثر در معرفت و محبت را نام ببرید.

۴- دعا برای ظهور امام ^{۲۸} در انتظار ظهور بودن، خود از برترین اعمال عصر غیبت است؛ زیرا فرج و گشایش واقعی برای دین داران با ظهور آن حضرت حاصل می شود. امیر مؤمنان علیه السلام می فرماید: «منتظر فرج الهی باشید و از لطف الهی مأیوس نشوید و بدانید که محبوب ترین کارها نزد خداوند، انتظار فرج است.» →
لازمه این انتظار، دعا برای ظهور امام عصر علیه السلام است.

نگاهی به جامعه مهدوی ^{۲۹} (عصر ریح) پس از زبانی ظهوری کند

۲۹) امام عصر علیه السلام زمانی ظهور می کند که مردم جهان از همه مکاتب های غیر الهی و مدعیان برفراری عدالت در جهان ناامید شده اند و با تبلیغی که منتظران واقعی کرده اند، دل های مردم به سوی آن منجی الهی جلب شده است. بیشتر مردم همین که ندای امام و طرفداران ایشان را می شنوند، با شوق به سوی امام می شنایند. اما مستکبران و ظالمان در مقابل امام می ایستند که در نهایت شکست می خورند و حکومت جهانی امام تشکیل می شود ^{۲۸} با تشکیل حکومت امام عصر علیه السلام همه اهداف انبیا محقق می یابد. در میان این اهداف به چند مورد آن اشاره می کنیم:

۱- عدالت گستری: پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله فرمود: با ظهور امام عصر علیه السلام «خداوند زمین را از فسق و عدل بر خواهد کرد، بعد از اینکه از ظلم و جور بر شده باشد».

در جامعه مهدوی، قطب مرفه و قطب فقیر، طبقه مستکبر و طبقه مستضعف وجود ندارد. امام باقر علیه السلام درباره وضعیت اقتصادی مردم پس از ظهور، می فرماید: «آنچنان میان مردم مساوات برقرار می کند که نیازمندی پیدا نخواهند شد تا به اوزکات داده شود».

۲- آبادانی: برکت و آبادانی همه سرزمین ها را فرا می گیرد. برای مثال، اگر کسی سرزمین های بین عراق و شام را که بسیاری از قسمت های آن در حال حاضر کویری است، ببیناید، همه را سرسبز و خرم خواهد دید.

۳- شکوفایی عقل و علم: این دوران زمان کامل شدن عقل های آدمیان است و با لطف و توجه ویژه ای که امام زمان علیه السلام به همه انسان ها می کند عقل آنان کامل می شود.

۱- الخصال، نسخ صدوق، ج ۲، ص ۶۱۶، تحف العقول، این شعبه حرانی، ص ۱.
 ۲- النبیة، طوسی، ص ۲۹.
 ۳- حکومت جهانی حضرت مهدی علیه السلام، ناصر مکارم شیرازی، ص ۲۶۶.
 ۴- الخصال، نسخ صدوق، ج ۲، ص ۶۲۶.
 ۵- بحارالانوار، ج ۵۲، ص ۳۲۸.

۲۸
 عصر ریح
 بیابان محقق می شود تا برسد
 درباره آن ها توضیح دهید

۲۶- چکشی می توانند در عصر غیبت در هنگام ظهور ویژگی های منتظر آماده بار داشته باشند

اما چه کسانی می توانند در هنگام ظهور این ویژگی ها را داشته باشند؟

کسانی که قبل از ظهور آن امام، در صحنه فعالیت های اجتماعی و نبرد دائمی حق و باطل، در جبهه حق حضوری فعال داشته باشند و با ایستادگی در مقابل شیاطین درون و برون، ویژگی هایی همچون شجاعت، عزت نفس و پاک دامنی را در خود پرورانده باشند.

کسی که در عصر غیبت تنها با گریه و دعا سر کند و در صحنه نبرد حق طلبان علیه مستکبران حضور نداشته باشد، در روز ظهور، به علت عدم آمادگی، مانند قوم موسی علیه السلام به امام مهدی علیه السلام خواهند گفت: «تو و پروردگارت بروید و بجنگید، ما اینجا می نشینیم». ^{۲۶}

همان طور که برخی جامعه شناسان گفته اند، ^{۲۷} بویایی جامعه تبعه در طول تاریخ، به دو عامل وابسته بوده است:

۱- **گذشته سرخ**: اعتقاد به عاشورا، آمادگی برای شهادت و ایثار.

۲- **آینده سبز**: انتظار برای سرنگونی ظالمان و گسترش عدالت در جهان، زیر پرچم امام عصر علیه السلام.
یاران امام، بیشتر از آن نحول جهانی و سازندگان تمدن اسلامی اند. هسته مرکزی این یاران ۳۱۳ نفر، به تعداد یاران پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله در جنگ بدر هستند که بنا به فرموده امام باقر علیه السلام ۵۰ نفر از آنان از زنان اند.
همچنین در احادیث آمده است که بیشتر یاران امام را جوانان تشکیل می دهند. \rightarrow

نیم

انتظربدانیم

رهبر معظم انقلاب اسلامی درباره ویژگی های منتظران می فرماید:
انتظاری که از آن سخن گفته اند فقط نستین و انشک ریختن نیست؛ انتظار به معنای این است که ما باید خود را برای سربازی امام زمان علیه السلام آماده کنیم. سربازی امام زمان کار آسانی نیست. سربازی منجی بزرگی که می خواهد با تمام مراکز قدرت و فساد بین المللی مبارزه کند، احتیاج به خودسازی، آگاهی و روشن بینی دارد. ما نباید فکر کنیم که چون امام زمان علیه السلام خواهد آمد و دنیا را بر از عمل و داد خواهد کرد، امروز وظیفه ای نداریم. نه، برعکس. ما امروز وظیفه داریم در آن جهت حرکت کنیم تا برای ظهور آن بزرگوار آماده شویم.

۱- نه، بلکه...
۲- بحار الانوار، طایفه مجلس، ج ۵۳، ص ۲۲۲.
۳- الفقه، همان، ص ۱۰۷.

صفات و ویژگی های ایشان در سخنان معصومین علیهم السلام از عوامل مؤثر در معرفت و محبت به امام زمان علیه السلام و از بین رفتن تردیدهاست. ۲۲

تفکر در حدیث

با توجه به توضیحات قبل، در این حدیث بیندیشید و بگویید چرا پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله فرموده است:

مَنْ مَاتَ وَلَمْ يَعْرِفْ إِمَامَ زَمَانِهِ هر کس بمیرد و امام زمان خود را نشناسد،
مَاتَ مَيِّتَةً جَاهِلِيَّةً به مرگ جاهلی مرده است.

۲۴ - منتظر حقیقی بدانید در پیروان خود باشید؟

۲- پیروی از فرمان های امام عصر علیه السلام : منتظر حقیقی تلاش می کند که در عصر غیبت، پیرو امام خود باشد و از ایشان تبعیت کند. رسول خدا صلی الله علیه و آله می فرماید :

«خونسا به حال کسی که به حضور «قائم» برسد، در حالی که پیش از قیام او نیز پیرو او باشد.»

۳- مراجعه به عالمان دین، عمل به احکام فردی و اجتماعی دین و مقابله با طاغوت از جمله دستوران امام زمان علیه السلام است که پیروان آن حضرت به دنبال انجام آن هستند. به عنوان نمونه، تشکیل حکومت اسلامی در عصر غیبت و برکنار کردن حاکمان ستمگر یکی از علائم پیروی از امام عصر علیه السلام است.

۳- آماده کردن خود و جامعه برای ظهور ظهور منتظر، عصر غیبت را عصر آماده باش برای یاری امام، تلقی می کند و خود را سربازی برای یاری آن حضرت به حساب می آورد. او هر لحظه منتظر است ندای امام علیه السلام در جهان طنین انداز شود و مردم را برای پیوستن به حق فراخواند.

۲۵ امام علی علیه السلام درباره کسانی که با امام بیعت می کنند، می فرماید:

۲۵) «امام با این شرط با آنها بیعت می کند که در امانت خیانت نکنند، پاک دامن باشند، اهل دستنام و کلمات زشت نباشند، به ظلم و ستم خون ریزی نکنند، به خانهای هجوم نبرند، کسی را به ناحق آزار ندهند، ساده زیست باشند و بر مرکب های گران قیمت سوار نشوند، لباس های فاخر نپوشند، به حقوق مردم تجاوز نکنند، به تیمان ستم نکنند، دنبال شهوت رانی نباشند، شراب ننوشند، به پیمان خود عمل کنند، نروت و مال را احتکار نکنند... و در راه خدا به شایستگی جهاد نمایند.»

۱- العدیر، علامه امینی، ج ۱۰، ص ۳۵۹، به نقل از بزرگان اهل سنت مانند تفتازانی در کتاب شرح مقاصد، ج ۲، ص ۲۷۵.
 ۲- «قائم» یکی از لقب های امام زمان علیه السلام و به معنای قیام کننده است.
 ۳- بحار الانوار، علامه مجلسی، ج ۵۲، ص ۱۳۰.
 ۴- الملاحم و الفتن، سید ابن طاووس، ص ۱۴۹.

۲۴ - منتظر از آماده کردن خود در جامعه برای ظهور چیست؟

- در این آیات بیندیشید و بگویید چه آینده‌ای برای هر یک از موارد زیر بیان شده است؟
- ۱- مؤمنین صالح... جهان خردمند در زمین ۲- مستضعفین امام جامع بشری (مستقری شود)
 - ۳- بندگان شایسته زمین را به لوری برزند ۴- دین حق... مستقری شود (مستقری شود)

موعود و منجی در ادیان

۱۱) پیامبران الهی، برای تحقق این وعده الهی (بیروزی حق بر باطل در آینده تاریخ) از یک طرح الهی سخن گفته‌اند. آنان اعلام کرده‌اند که گرچه مستکبران نمی‌خواهند، اما روزی جامعه بشری آماده پذیرش حق خواهد شد و یک رهبر و ولی تعیین شده از جانب خداوند ظهور می‌کند و حکومتی عادلانه در جهان تشکیل می‌دهد.

این عقیده اصلی همه پیامبران الهی است، اما تعلیمات هر پیامبری، جز پیامبر خاتم، دستخوش دگرگونی شد؛ یکی از این دگرگونی‌ها، مربوط به چگونگی ظهور و تشکیل حکومت جهانی بود. با وجود این، همه در اصل الهی بودن پایان تاریخ و ظهور ولی خدا برای برقراری حکومت جهانی اتفاق نظر دارند. ۱۹

بیشتر بدانیم

- یهودیان معتقدند که هنوز «مسیح» و منجی نیامده است، روزی مسیح خواهد آمد و دین حضرت موسی علیه السلام را در جهان گسترش خواهد داد و عدالت را برقرار خواهد کرد.
- مسیحیان بر این باورند که حضرت عیسی علیه السلام همان منجی و موعود آخرالزمان است. آنان معتقدند که حضرت عیسی علیه السلام در شبی که مأموران به مخفیگاهش حمله کردند، دستگیر شد؛ روز بعد او را به صلیب کشیدند و کشتند و سه روز پس از مرگ، از صلیب پایین آوردند و دفن کردند. اما ایشان زنده شد و از قبر به آسمان رفت. او دوباره ظهور می‌کند و انسان‌ها را نجات می‌دهد.
- در آیین زرتشتی، اعتقاد به سُوشیانت که به معنای منجی و رهاننده است، اعتقاد رایجی است و در متون زرتشتی به ظهور این موعود بشارت داده شده است.^۱

موعود در اسلام

ما مسلمانان نیز مانند پیروان سایر ادیان الهی عقیده داریم که در آخرالزمان منجی انسان‌ها، ظهور خواهد کرد و جهان را به نهایت عدل خواهد رساند. این منجی، امام مهدی علیه السلام است که از نسل پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم می‌باشد.

^۱سفران کریم، کشتن و به صلیب کشیده شدن حضرت عیسی علیه السلام را به صراحت رد می‌کند و می‌فرماید که «آنان در این مسئله دچار اشتباه شدند» (سوره نساء، آیه ۱۵۷).
^۲سوشیانت، یا «سیر اندیشه ایرانیان درباره موعود آخرالزمان» از علی اصغر مصطفوی.

۱۷ می شوند، بدون آنکه ایشان را بشناسند.

۱۸ بنا بر این، دوره غیبت، به معنای عدم امامت امام عصر (عج) نیست، بلکه رهبری حقیقی مسلمانان هم اکنون نیز به عهده ایشان است؛ اما این رهبری را انسان‌های عادی حس نمی‌کنند؛ همان‌طور که برخی از انسان‌ها فواید خورشید پشت ابر را در نمی‌یابند و مشاهده نمی‌کنند. اگر شب، عالم را فرا گیرد و خورشید هیچ‌گاه طلوع نکند، آن زمان است که نعمت وجود خورشید پشت ابر نیز بر همگان روشن خواهد شد.

۱۸

فیلم (۱): طول عمر امام زمان (عج)

دانش تکمیلی

برای آشنایی با نمونه‌ای از هدایت معنوی و امداد امام زمان (عج) در عصر غیبت به سایت گروه قرآن و معارف بخش «دانش تکمیلی» مراجعه کنید.

تذکره در قرآن

قرآن کریم، در برخی از آیات درباره آینده زندگی انسان‌ها در زمین سخن گفته و وعده‌هایی داده است. وَعَدَ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا مِنكُمْ وَ عَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَيَسْتَخْلِفَنَّهُمْ فِي الْأَرْضِ كَمَا اسْتَخْلَفَ الَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْ وَ لِيُمَكِّنَنَّ لَهُمْ دِينَهُمُ الَّذِي ارْتَضَى لَهُمْ وَ لِيُبَدِّلَنَّهُم مِّن بَعْدِ خَوْفِهِمْ أَمْنًا يَعْبُدُونَنِي لَا يُشْرِكُونَ بِي شَيْئًا...^۱

خداوند به کسانی از شما که ایمان آورده و عمل صالح انجام داده‌اند، وعده داده است که آنان را جانشین در زمین قرار دهد، همان‌طور که قبل از آنان کسانی را جانشین قرار داد، و دینشان را که برای آنان پسندیده مستقر سازد و بیم و ترسشان را به امنیت مبدل سازد. [به گونه‌ای که دیگر] مرا بپرستند و به من شرک نورزند.

وَ تُرِيدُ أَنْ نَمُنَّ عَلَى الَّذِينَ اسْتُضْعِفُوا فِي الْأَرْضِ وَ نَجْعَلَهُمْ أَئِمَّةً وَ نَجْعَلَهُمُ الْوَارِثِينَ^۲ ما می‌خواهیم بر مستضعفان زمین، منت نهیم و آنان را پیشوایان [مردم] قرار دهیم و آنان را وارثان [زمین] قرار دهیم.

وَ لَقَدْ كَتَبْنَا فِي الزَّبُورِ مِن بَعْدِ الذِّكْرِ أَنَّ الْأَرْضَ يَرِثُهَا عِبَادِيَ الصَّالِحُونَ^۳

به راستی در زبور، پس از ذکر (تورات) نوشته‌ایم که زمین را بندگان شایسته من به ارث می‌برند.

۱- سوره نور، آیه ۵۵.

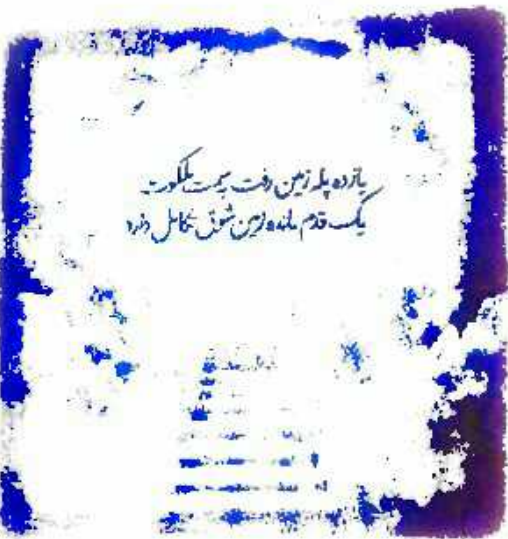
۲- سوره قصص، آیه ۵.

۳- سوره انبیاء، آیه ۱۰۵.

۱۳ - چرا امام زمان (عج) را غایب نامیده اند

۱۴ - امام علی (ع) درباره حضور امام زمان (عج) در میان مردم چه فرمود است

۱۵ - چرا امام زمان (عج) خود را خورشید پشت ایر تشبیه کرده است

چگونگی امامت حضرت مهدی (عج) در عصر غیبت
برای درک درست رهبری امام در عصر غیبت، ابتدا باید توجه کنیم که امام را از آن جهت «غایب» نامیده‌اند که ایشان از نظرها «غایب» است، نه اینکه در جامعه حضور ندارد. به عبارت دیگر، ما انسان‌ها هستیم که امام را نمی‌بینیم، نه اینکه ایشان در بین ما نیست و از وضع ما بی‌خبر است. (۱۳)
امیرالمؤمنین علی (ع) می‌فرماید:

«حجت خداوند در میان مردم حضور دارد، از معابر و خیابان‌ها عبور می‌کند... به نقاط مختلف می‌رود، سخن مردم را می‌شنود و بر جماعت مردم سلام می‌کند... تا اینکه زمان ظهور و وعده الهی و ندای آسمانی فرا می‌رسد. هان! آن روز، روز ندای فرزندان علی و بیروان اوست.» (۱۴)

۱۵) به دلیل غایب بودن حضرت مهدی (عج)، بهره‌مندی از ایشان در عصر غیبت کاهش می‌یابد. از این رو آن حضرت خود را به خورشید پشت ایر تشبیه کرده‌اند (۱۵) در این دوره، نه امکان حکومت و ولایت ظاهری آن امام هست و نه امکان تشکیل جلسات درس و تعلیم معارف و احکام دین توسط ایشان؛ برای همین، این بهره‌مندی، منحصر به «ولایت معنوی» می‌شود که نیازمند به ظاهر بودن بین مردم نیست. ایشان به اذن خداوند از احوال انسان‌ها آگاه است، افراد مستعد و به‌ویژه شیعیان و محبان خویش را از کمک‌ها و امدادهای معنوی خویش برخوردار می‌سازد (۱۶) امام عصر (عج) در نامه‌ای به شیخ مفید، از علمای بزرگ اسلام، می‌فرماید:

«ما از اخبار و احوال شما آگاهیم و هیچ چیز از اوضاع شما بر ما پوشیده و مخفی نیست.» (۱۷)

۱۷) هم‌اکنون نیز امام عصر (عج) سرپرست، حافظ و یاور مسلمانان است. هدایت باطنی افراد، حل بعضی از مشکلات علمی علما، خبر دادن از پاره‌ای رویدادها، دستگیری از درماندگان و دعا برای مؤمنان، نمونه‌هایی از یاری‌رسانی‌های آن حضرت است. چه بسیارند افرادی که از یاری آن امام برخوردار

۱۷ - در دوره غیبت امام زمان مردم چگونه از عصر امام زمان (عج) بهره‌مندی کردند و امام چگونه کمکی کند

۱- الفیه، نعمانی، ص ۱۴۴.
۲- بحار الانوار، مجلسی، ج ۵۳، ص ۱۸۱.
۳- شیخ مفید در سال ۲۸۱ ق. به مرجعیت شیعیان رسید و تا سال ۴۱۳ ق. به مدت ۲۲ سال مرجعیت شیعیان را برعهده داشت. شیخ مفید بالغ بر ۲۰۰ عنوان کتاب و رساله تألیف کرد و شاگردان بزرگی چون سید مرتضی، سید رضی و شیخ طوسی را تربیت کرد و در تحکیم جایگاه تشیع در جهان اسلام بسیار مؤثر بود.
۴- الاحتجاج، طبرسی، ج ۲، ص ۵۹۶.

۹- چرا حاکمان بنی عباس نسبت به امام دهم دوازدهم سمت برتری می کردند

۱۰- پیامبر اکرم در باره امام دوازدهم چه اخباری فرموده بود

همان طور که در تاریخ نقل شده است (سخت گیری حاکمان بنی عباس نسبت به امام دهم و یازدهم تا حدی شدت یافته بود که آن بزرگواران را در محاصره کامل قرار داده بودند؛ زیرا آنان از اخباری که از پیامبر اکرم و سایر امامان رسیده بود، مطلع بودند.)^۹

۱۰ (پیامبر اکرم درباره دوازده جانشین خود با مردم سخن گفته بود و امام مهدی را به عنوان آخرین امام و قیام کننده علیه ظلم و برپا کننده عدل در جهان معرفی کرده بود. امیرالمؤمنین علی و سایر امامان نیز از آن حضرت و مأموریتی که از جانب خدا دارد، یاد کرده بودند. به همین دلیل، حاکمان بنی عباس در صدد بودند مهدی موعود را به محض تولد به قتل برسانند.)^{۱۰}

۱۱ (از این رو، خداوند آخرین ذخیره و حجت خود را از نظرها پنهان کرد تا امامت در شکلی جدید و از پس پرده غیبت ادامه یابد و تا فراهم آمدن شرایط برای تشکیل حکومت جهانی از نظرها پنهان باشد. این غیبت آن قدر ادامه می یابد که نه تنها مسلمانان، بلکه جامعه انسانی شایستگی درک ظهور و بهره مندی کامل از وجود آخرین حجت الهی را پیدا کند.)^{۱۱}

۱۲ (امام علی می فرماید: «زمین از حجت خدا (امام) خالی نمی ماند. اما خداوند، به علت ستمگری انسان ها و زیاده روی شان در گناه، آنان را از وجود حجت در میان شان بی بهره می سازد.»)^{۱۲}
- رتبه بنی عباس در صدد بودند که حضرت مهدی را به قتل برسانند خداوند بفرموده است را از امامت دور
و این غیبت تا کی ادامه دارد

تذکره در قرآن

خداوند در قرآن کریم، علت از دست دادن نعمت ها را این گونه بیان کرده است:

ذَلِكَ بِأَنَّ اللَّهَ لَمْ يَكُ مُغَيِّرًا نِعْمَةً أَنْعَمَهَا عَلَىٰ قَوْمٍ، حَتَّىٰ يَتَّعِبُوا مَا بَنَفْسِهِمْ وَأَنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ
«خداوند نعمتی را که به قومی ارزانی کرده است، تغییر نمی دهد مگر آنکه آنها، خود وضع خود را تغییر دهند. همانا که خداوند شنوا و داناست.»

با تفکر در این آیه، عبارات های زیر را کامل کنید:

۱- اگر مردم نعمتی را که خدا به آنها داده است درست استفاده نکنند،
خداوند آن نعمت را از آنان می گیرد

۲- زمینه ساز هلاکت یا عزت و سربلندی یک جامعه

خود آن جامعه است. گویند رفعت را بداند سر بلندی مسود و اگر نادانی کند زمین ساز هدایت او خواهد بود.

۱۲ - امام علی (ع) در باره خالی نبودن زمین از حجت خداوند می فرماید

۱- الفیة، محمد بن ابراهیم نعمانی، مترجم فهری زنجانی، ص ۱۵۹.
۲- سورة انفال، آیه ۵۲.

۱- حضرت مهدی (عج) در چه زمانی متولد شد؟

۲- امام حسن مگر چه اقداماتی برای حفظ حضرت مهدی انجام دادند؟

۳- امامت امام مهدی از چه زمانی شروع شد؟

حضرت مهدی علیه السلام دوازدهمین امام ما، در سیصد و پنجاه و نهمین سال ۲۵۵ هـ.ق. در «سامرا» متولد شد و تا سال ۲۶۰ هـ.ق. در کنار پدر بزرگوارش زندگی می کرد (امام حسن عسکری علیه السلام در این مدت، ایشان را از گزند حاکمان عباسی که تصمیم بر قتل وی داشتند، حفظ نمود و با آنکه در محاصره نیروها و جاسوسان حاکمان بود، ایشان را به بعضی از یاران نزدیک و مورد اعتماد خود نشان می داد و به عنوان امام بعد از خود معرفی می کرد) ۲ → ۴- حضرت مهدی مع غیبت داشته است.

پس از شهادت امام حسن عسکری علیه السلام در سال ۲۶۰ هـ.ق. امامت امام مهدی علیه السلام آغاز شد (آن حضرت از ابتدای امامت خود که تاکنون ادامه دارد) دو غیبت داشته است. اول، غیبتی که تا سال ۳۲۹ هـ.ق. طول کشید و «غیبت صغری» نامیده می شود (امام در این دوره (با اینکه زندگی مخفی داشت، اما از طریق چهار نفر از یاران صمیمی و مورد اعتماد، بیوسته با پیروان خود در ارتباط بود و آنان را رهبری می کرد. این چهار شخصیت بزرگوار به «نواب اربعه» و «نواب خاص» معروف اند.) ۵

۶- (شش روز مانده به درگذشت آخرین نایب، امام عصر علیه السلام برای ایشان نامه ای نوشت و فرمود به فرمان خداوند، پس از وی جانشینی نیست و مرحله دوم غیبت آغاز می شود. به دلیل طولانی بودن این دوره از غیبت، آن را «غیبت کبری» می نامند.) ۷- حضرت مهدی در غیبت صغری چگونه با مردم ارتباط داشت؟
۸- غیبت کبری چه زمانی آغاز شد و چرا به این دوره غیبت کبری گفته می شود؟

غیبت امام مهدی علیه السلام

۷) خداوند نعمت هدایت را با وجود امامان تمام و کامل گردانیده و راه رسیدن به رستگاری را برای انسان ها هموار ساخته است. پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله، خود و امام علی علیه السلام را پدران امت معرفی فرموده است و روشن است که دلسوزی پدر برای فرزندان خود قابل توصیف نیست. اما فرزندان ناسپاس، قدر پدران مهربان خود را شناختند و چنان در مسیر گمراهی پیش رفتند که یازده تن از رهبران آسمانی خود را شهید کردند. ۸) (درست است که حاکمان بنی امیه و بنی عباس، ظالمانه و غاصبانه حکومت را به دست گرفته بودند، و عاملان اصلی به شهادت رساندن امامان بودند، اما بیشتر مردم تسلیم این حاکمان شده بودند و با آنان مبارزه نمی کردند و وظیفه امر به معروف و نهی از منکر را انجام نمی دادند. اگر مردم آن دوره با این حاکمان ظالم، مبارزه می کردند، خلافت در اختیار امامان قرار می گرفت و آن بزرگواران، بیش از پیش مردم را به سوی توحید و عدل فرامی خواندند و جامعه بشری در مسیر صحیح کمال پیش می رفت.) ۸

۷- خداوند نعمت هدایت را چگونه تمام و کامل گردانید؟

۱- این دعایی است که بعد از نام بردن از حضرت مهدی گفته می شود و به این معناست که خداوند تعالی ظهور آن حضرت را نزدیک فرماید.
۲- نایبان خاص امام عصر علیه السلام عبارت اند از: عثمان بن سعید (به مدت ۵ سال)، محمد بن عثمان (به مدت ۴۰ سال)، حسین بن روح نوبختی (۲۱۱ سال) و علی بن محمد سمری (۳ سال).
۳- پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله فرمود: «انا و علی ابوا هذه الامة؛ من و علی پدران این امتیم». علل التراجیح، شیخ صدوق، ج ۱، ص ۱۲۷.

۸- عداوت و کینه بنی امیه و بنی عباس چه سببی در شهادت امامان

تایید و تأیید

درس نهم

عصر غیبت

دوره امامت امام زمان علیه السلام با غیبت کوتاهی شروع شد که ۶۹ سال به طول انجامید. پس از آن، غیبتی طولانی آغاز شد که تاکنون ادامه دارد.

در این درس می خواهیم بدانیم :

- ۱- علت غیبت امام زمان علیه السلام چیست؟
- ۲- ایشان چگونه در دوران غیبت، پیروان خود را هدایت و یاری می کنند؟
- ۳- ما در دوران غیبت چه مسئولیت هایی داریم؟

سیره و روش امام حسن علیه السلام در صلح با معاویه و سیره و روش امام حسین علیه السلام در قیام علیه یزید را با یکدیگر مقایسه کنید و بگویید:

۱- شخصیت معاویه و یزید چه تأثیری بر تفاوت عملکرد امام حسن و امام حسین علیه السلام داشت؟

۲- به نظر شما اگر امام حسن علیه السلام در زمان حکومت یزید زندگی می کرد، با یزید بیعت می کرد؟ چرا؟

۱۸ البته خسونت و ستمگری حاکمان بنی امیه و بنی عباس در بیشتر این سال ها به گونه ای بود که اگر

کسانی به عنوان پیرو و شیعه امامان شناخته می شدند به سختی آزار و اذیت می شدند و در بسیاری مواقع به شهادت می رسیدند. از این رو، ائمه اطهار علیهم السلام می کوشیدند آن بخش از اقدامات و مبارزات خود را که دشمن به آن حساسیت دارد، در قالب «تقیه» پیش ببرند (یعنی اقدامات خود را مخفی نگه دارند، به گونه ای که در عین ضربه زدن به دشمن، کمتر ضربه بخورند. از جمله این موارد، ارتباط میان امامان و یاران آنها در نقاط مختلف سرزمین اسلامی بود. امامان ما با مخفی نگه داشتن این ارتباط ها نمی گذاشتند حاکمان بنی امیه و بنی عباس، یاران صمیمی و قابل اعتماد و فداکار آنان را شناسایی کنند و به شهادت برسانند.)

۱۹

۱۹- تقیه چیست و نمونه های از آن را بنویسید

بیشتر بدانیم

علی بن یقظین از اصحاب امام کاظم علیه السلام بود. وی دوره نوجوانی و جوانی خود را در عصر امام صادق علیه السلام گذراند و در دوره امام کاظم علیه السلام از یاران صمیمی آن حضرت شد. با سقوط حکومت اموی و تشکیل حکومت عباسی، علی بن یقظین به حکومت عباسیان راه یافت و از کارگزاران حکومت عباسی شد. با توجه به اوضاع سخت شیعیان در دوره امام کاظم علیه السلام که ناشی از ستمگری های «هارون» بود، امام به علی بن یقظین دستور داد، تلاش کند که در دربار هارون موقعیت بهتری پیدا کند، تا شاید بتواند کمکی به یاران امام کاظم علیه السلام بکند و از سختی های آنها بکاهد و به نهضت سزای امام کمک کند.

از همین جهت، وی توانست یکی از مشاوران نزدیک هارون و از افراد مورد اعتماد وی شود. در تمام مدتی که عهده دار این سمت بود، بدون اینکه هارون از شیعه بودنش مطلع شود، پناهمگاهی مطمئن برای شیعیان بود و به روش های غیر مستقیم، مانع تضعیف مالی شیعیان و غارت اموال آنها توسط هارون و دستگاه حکومتی وی می شد.

پسر علی بن یقظین می گوید: امام کاظم علیه السلام هر چیزی لازم داشت و هر کار مهمی که پیش می آمد، به پدرم نامه می نوشت تا آن کار را انجام دهد. گاهی هم که کارهای مهم و حساسی پیش می آمد، به پدرم

۱۵ - درباره عدم تأیید حاکمان توسط امامان توضیح دهید

۱۶ - درباره (معرفی خود به عنوان امام برحق) توسط امامان توضیح دهید

نیز وظیفه داشتند که بر اساس اصل امر به معروف و نهی از منکر با آنان مقابله کنند و مانع زیر پا گذاشتن قوانین اسلام شوند و از حقوق مردم دفاع نمایند. (۱۳)

۱۴ اصول کلی امامان در مبارزه با حاکمان و امام پیروی؟

امامان در مبارزه‌ای که با حاکمان جور داشتند، از اصولی پیروی می‌کردند که در اینجا برخی از آنها را بیان می‌کنیم:

۱- **عدم تأیید حاکمان:** امامان، هیچ‌یک از حاکمان غاصب عصر خویش را به عنوان جانشین رسول خدا ﷺ تأیید نمی‌کردند و این موضوع را به شیوه‌های مختلف به مردم اطلاع می‌دادند. آنان اگرچه تفاوت‌های اخلاقی و رفتاری حاکمان را در نظر می‌گرفتند و اگر حاکمی در موردی بر طبق دستور اسلام عمل می‌کرد، آن مورد را تأیید می‌کردند، اما در غصب خلافت و جانشینی رسول خدا ﷺ همه را یکسان می‌دیدند. (۱۵)

۲- **معرفی خویش به عنوان امام برحق:** (آن بزرگواران، همواره خود را به عنوان امام و جانشین بر حق پیامبر اکرم ﷺ معرفی می‌کردند؛ به گونه‌ای که مردم بدانند تنها آنها جانشینان رسول خدا و امامان برحق جامعه‌اند.

به طور مثال، امام صادق ﷺ در روز عرفة و در مراسم حج که جمعیت زیادی از مسلمانان از سراسر سرزمین‌های اسلامی حضور داشتند، در میان انبوه جمعیت، حق حکومت را از آن خود اعلام نمودند و فرمودند: «ای مردم! رسول خدا ﷺ امام و رهبر بود، پس از او علی ﷺ و سپس حسن و حسین و علی بن حسین و محمد بن علی ﷺ به ترتیب امام بودند و اکنون من امام هستم». (۱۶)

۳- **انتخاب شیوه‌های درست مبارزه:** امامان، شیوه مبارزه با حاکمان را متناسب با شرایط زمان برمی‌گزیدند؛ به گونه‌ای که هم تفکر اسلام راستین باقی بماند، هم به تدریج، بنای ظلم و جور بنی‌امیه و بنی‌عباس سست شود و هم روش زندگی امامان ﷺ، به نسل‌های آینده معرفی گردد.

رفتار ائمه اطهار ﷺ در طول ۲۵۰ سال بعد از رحلت پیامبر ﷺ تا امامت امام عصر ﷺ و غیبت ایشان، چنان مکمل یکدیگر است که گویی یک شخص می‌خواهد برای رسیدن به یک مقصد مسیری را بیاماید، ولی مسیر یک دست نیست؛ گاهی هموار است و گاهی ناهموار، گاهی لغزنده و خطرناک است و گاهی دشوار! ولی همه این جاده‌ها با همه این اختلاف‌ها به یک هدف ختم می‌شود، به گونه‌ای که گویی یک انسان است که ۲۵۰ سال زندگی کرده است و در شرایط مختلف سیاسی و فرهنگی روش‌های مناسب را برگزیده و عمل کرده است. (۱۷)

۱- اصول کافی، کلینی، ج ۲، ص ۴۶۶.

۲- برای مطالعه بیشتر مراجعه کنید به کتاب انسان ۲۵۰ ساله، حضرت آیت الله خاتمی.

رسیده

۱۷ معصومان از انتخاب شیوه‌های درست مبارزه توسط امامان را توضیح دهید

۱۹ وظیفه ما شیعیان در برابر امامان بزروار در ایمن چیست؟

می فرمود که این کار را با همکاری هشام بن حکم انجام دهد. چندبار علی بن یقطین از سختی این مسئولیت نزد امام کاظم علیه السلام شکایت کرد. امام به وی فرمود: خداوند، مردان محبوبی در میان ستمگران دارد که به وسیله آنان، از بندگان خوب خود حمایت می کند و توان آن مردان محبوب خداست.

یکی از اقدامات علی بن یقطین شرکت دادن اصحاب و یاران امام کاظم علیه السلام در مراسم حج بود. وی تعدادی از اصحاب را به حج می فرستاد و مخفیانه هزینه آنان را تأمین می کرد. این اصحاب به حج می رفتند و در گفت و گوها و مناظره ها شرکت می کردند و به ترویج فرهنگ شیعی می پرداختند.

اکنون، ما پیرو و شیعه امامانی هستیم که جان و همه زندگی خود را برای نجات و رستگاری انسان ها، فدا کردند و به پیشگاه الهی رفتند. البته آنان هم اکنون ناظر بر ما هستند و به پیروان خود می نگرند تا ببینند آنان چه می کنند. پس وظیفه ما این است که به گونه ای زندگی کنیم که سبب بدبینی دیگران نسبت به شیعیان نشویم و بدانیم که شیعه بودن تنها به اسم نیست؛ بلکه اسم باید با عمل صالح همراه باشد تا پیرو حقیقی آنان شویم. امام صادق علیه السلام خطاب به شیعیان خود فرمودند:

«مایه زینت و زیبایی ما باشید، نه مایه زشتی و عیب.» (۱) ۱۹

برنامه ریزی

ائمه اطهار علیهم السلام از ما شیعیان خواسته اند به گونه ای زندگی کنیم که مایه زیبایی آنان باشیم؛ بگویید با چه برنامه ها و اقداماتی می توانیم به این هدف برسیم؟ و چه کارهایی ما را از این مسیر دور می کند؟

- ۱-
- ۲-
- ۳-

دانش تکمیلی

برای آشنایی با برخی از روش های مبارزه امامان، به سایت گروه قرآن و معارف، بخش «دانش تکمیلی» مراجعه کنید.

۱۳ - چرا امام زمان (عج) را غایب نامیده اند

۱۴ - امام علی (ع) درباره حضور امام زمان (عج) در میان مردم چه فرمود است

۱۵ - چرا امام زمان (عج) خود را خورشید پشت ایر تشبیه کرده است

چگونگی امامت حضرت مهدی (عج) در عصر غیبت
برای درک درست رهبری امام در عصر غیبت، ابتدا باید توجه کنیم که امام را از آن جهت «غایب» نامیده‌اند که ایشان از نظرها «غایب» است، نه اینکه در جامعه حضور ندارد. به عبارت دیگر، ما انسان‌ها هستیم که امام را نمی‌بینیم، نه اینکه ایشان در بین ما نیست و از وضع ما بی‌خبر است. (۱۳)
امیرالمؤمنین علی (ع) می‌فرماید:

«حجت خداوند در میان مردم حضور دارد، از معابر و خیابان‌ها عبور می‌کند... به نقاط مختلف می‌رود، سخن مردم را می‌شنود و بر جماعت مردم سلام می‌کند... تا اینکه زمان ظهور و وعده الهی و ندای آسمانی فرا می‌رسد. هان! آن روز، روز ندای فرزندان علی و بیروان اوست.» (۱۴)

۱۵) به دلیل غایب بودن حضرت مهدی (عج)، بهره‌مندی از ایشان در عصر غیبت کاهش می‌یابد. از این رو آن حضرت خود را به خورشید پشت ایر تشبیه کرده‌اند (۱۵) در این دوره، نه امکان حکومت و ولایت ظاهری آن امام هست و نه امکان تشکیل جلسات درس و تعلیم معارف و احکام دین توسط ایشان؛ برای همین، این بهره‌مندی، منحصر به «ولایت معنوی» می‌شود که نیازمند به ظاهر بودن بین مردم نیست. ایشان به اذن خداوند از احوال انسان‌ها آگاه است، افراد مستعد و به‌ویژه شیعیان و محبان خویش را از کمک‌ها و امدادهای معنوی خویش برخوردار می‌سازد (۱۶) امام عصر (عج) در نامه‌ای به شیخ مفید، از علمای بزرگ اسلام، می‌فرماید:

«ما از اخبار و احوال شما آگاهیم و هیچ چیز از اوضاع شما بر ما پوشیده و مخفی نیست.» (۱۷)

۱۷) هم‌اکنون نیز امام عصر (عج) سرپرست، حافظ و یاور مسلمانان است. هدایت باطنی افراد، حل بعضی از مشکلات علمی علماء، خبر دادن از پاره‌ای رویدادها، دستگیری از درماندگان و دعا برای مؤمنان، نمونه‌هایی از یاری‌رسانی‌های آن حضرت است. چه بسیارند افرادی که از یاری آن امام برخوردار

۱۷ - در دوره غیبت امام زمان مردم چگونه از عصر امام زمان (عج) بهره‌مندی کردند و امام چگونه کمکی کند

۱- الفیه، نعمانی، ص ۱۴۴.
۲- بحار الانوار، مجلسی، ج ۵۳، ص ۱۸۱.
۳- شیخ مفید در سال ۲۸۱ ق. به مرجعیت شیعیان رسید و تا سال ۴۱۳ ق. به مدت ۲۲ سال مرجعیت شیعیان را برعهده داشت. شیخ مفید بالغ بر ۲۰۰ عنوان کتاب و رساله تألیف کرد و شاگردان بزرگی چون سید مرتضی، سید رضی و شیخ طوسی را تربیت کرد و در تحکیم جایگاه تشیع در جهان اسلام بسیار مؤثر بود.
۴- الاحتجاج، طبرسی، ج ۲، ص ۵۹۶.

۱۷ می شوند، بدون آنکه ایشان را بشناسند.

۱۸ بنا بر این، دوره غیبت، به معنای عدم امامت امام عصر (عج) نیست، بلکه رهبری حقیقی مسلمانان هم اکنون نیز به عهده ایشان است؛ اما این رهبری را انسان‌های عادی حس نمی‌کنند؛ همان‌طور که برخی از انسان‌ها فواید خورشید پشت ابر را در نمی‌یابند و مشاهده نمی‌کنند. اگر شب، عالم را فرا گیرد و خورشید هیچ‌گاه طلوع نکند، آن زمان است که نعمت وجود خورشید پشت ابر نیز بر همگان روشن خواهد شد.

۱۸

فیلم (۱): طول عمر امام زمان (عج)

دانش تکمیلی

برای آشنایی با نمونه‌ای از هدایت معنوی و امداد امام زمان (عج) در عصر غیبت به سایت گروه قرآن و معارف بخش «دانش تکمیلی» مراجعه کنید.

تذکره در قرآن

قرآن کریم، در برخی از آیات درباره آینده زندگی انسان‌ها در زمین سخن گفته و وعده‌هایی داده است. وَعَدَ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا مِنْكُمْ وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَيَسْتَخْلِفَنَّهُمْ فِي الْأَرْضِ كَمَا اسْتَخْلَفَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ وَ لِيُمَكِّنَنَّ لَهُمْ دِينَهُمُ الَّذِي ارْتَضَى لَهُمْ وَ لِيُبَدِّلَنَّهُمْ مِنْ بَعْدِ خَوْفِهِمْ أَمْنًا يَعْبُدُونَنِي لَا يُشْرِكُونَ بِي شَيْئًا...^۱

خداوند به کسانی از شما که ایمان آورده و عمل صالح انجام داده‌اند، وعده داده است که آنان را جانشین در زمین قرار دهد، همان‌طور که قبل از آنان کسانی را جانشین قرار داد، و دینشان را که برای آنان پسندیده مستقر سازد و بیم و ترسشان را به امنیت مبدل سازد. [به گونه‌ای که دیگر] مرا بپرستند و به من شرک نوزند.

وَ تَرِيدُ أَنْ نَمُنَّ عَلَى الَّذِينَ اسْتُضْعِفُوا فِي الْأَرْضِ وَ نَجْعَلَهُمْ أَئِمَّةً وَ نَجْعَلَهُمُ الْوَارِثِينَ^۲ ما می‌خواهیم بر مستضعفان زمین، منت نهیم و آنان را پیشوایان [مردم] قرار دهیم و آنان را وارثان [زمین] قرار دهیم.

وَ لَقَدْ كَتَبْنَا فِي الزَّبُورِ مِنْ بَعْدِ الذِّكْرِ أَنَّ الْأَرْضَ يَرِثُهَا عِبَادِيَ الصَّالِحُونَ^۳ به راستی در زبور، پس از ذکر (تورات) نوشته‌ایم که زمین را بندگان شایسته من به ارث می‌برند.

۱- سوره نور، آیه ۵۵.

۲- سوره قصص، آیه ۵.

۳- سوره انبیاء، آیه ۱۰۵.

- در این آیات بیندیشید و بگویید چه آینده‌ای برای هر یک از موارد زیر بیان شده است؟
- ۱- مؤمنین صالح... جهان خردمند در زمین ۲- مستضعفین... امام جامع بشری ظهور
 - ۳- بندگان شایسته... زمین را به لرزه می‌زنند ۴- دین حق... مستقر می‌شود... (مستقری شود)

موعود و منجی در ادیان

۱۱) پیامبران الهی، برای تحقق این وعده الهی (بیروزی حق بر باطل در آینده تاریخ) از یک طرح الهی سخن گفته‌اند. آنان اعلام کرده‌اند که گرچه مستکبران نمی‌خواهند، اما روزی جامعه بشری آماده پذیرش حق خواهد شد و یک رهبر و ولی تعیین شده از جانب خداوند ظهور می‌کند و حکومتی عادلانه در جهان تشکیل می‌دهد.

این عقیده اصلی همه پیامبران الهی است، اما تعلیمات هر پیامبری، جز پیامبر خاتم، دستخوش دگرگونی شد؛ یکی از این دگرگونی‌ها، مربوط به چگونگی ظهور و تشکیل حکومت جهانی بود. با وجود این، همه در اصل الهی بودن پایان تاریخ و ظهور ولی خدا برای برقراری حکومت جهانی اتفاق نظر دارند. ۱۹

بیشتر بدانیم

- یهودیان معتقدند که هنوز «مسیح» و منجی نیامده است، روزی مسیح خواهد آمد و دین حضرت موسی علیه السلام را در جهان گسترش خواهد داد و عدالت را برقرار خواهد کرد.
- مسیحیان بر این باورند که حضرت عیسی علیه السلام همان منجی و موعود آخرالزمان است. آنان معتقدند که حضرت عیسی علیه السلام در شبی که مأموران به مخفیگاهش حمله کردند، دستگیر شد؛ روز بعد او را به صلیب کشیدند و کشتند و سه روز پس از مرگ، از صلیب پایین آوردند و دفن کردند. اما ایشان زنده شد و از قبر به آسمان رفت. او دوباره ظهور می‌کند و انسان‌ها را نجات می‌دهد.
- در آیین زرتشتی، اعتقاد به سُوشیانت که به معنای منجی و رهاننده است، اعتقاد رایجی است و در متون زرتشتی به ظهور این موعود بشارت داده شده است.^۱

موعود در اسلام

ما مسلمانان نیز مانند پیروان سایر ادیان الهی عقیده داریم که در آخرالزمان منجی انسان‌ها، ظهور خواهد کرد و جهان را به نهایت عدل خواهد رساند. این منجی، امام مهدی علیه السلام است که از نسل پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم می‌باشد.

^۱سفران کریم، کشتن و به صلیب کشیده شدن حضرت عیسی علیه السلام را به صراحت رد می‌کند و می‌فرماید که «آنان در این مسئله دچار اشتباه شدند» (سوره نساء، آیه ۱۵۷).
^۲سوشیانت، یا «سیر اندیشه ایرانیان درباره موعود آخرالزمان» از علی اصغر مصطفوی.

۲۰ - مدعیان ناهل اهل سنت درباره امام مهدی (عج) چه می‌گویند وجود دارد
۲۱ - عقیده شیعیان با اهل سنت درباره امام زمان (عج) چه تفاوتی وجود دارد؟

۲۰) در کتاب‌های حدیثی اهل سنت تأکید شده که امام «مهدی» علیه السلام از نسل پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و حضرت فاطمه علیها السلام است، البته آنان معتقدند که امام مهدی علیه السلام هنوز به دنیا نیامده است. (۱)

۲۱) ما شیعیان، بنا بر سخنان صریح پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و ائمه اطهار علیهم السلام، معتقدیم که موعود و منجی انسان‌ها، دوازدهمین امام و فرزند امام حسن عسکری علیه السلام است و با توجه خاص خداوند، به حیات خود ادامه می‌دهد تا اینکه به اذن خداوند ظهور می‌کند و حکومت جهانی اسلام را تشکیل می‌دهد.

۲۲) مشخص بودن پدر و مادر امام زمان علیه السلام، این فایده را دارد که اگر ماجراجویان فریبکاری بخواهند خود را مهدی موعود معرفی کنند، به زودی شناخته می‌شوند و مردم هوشیار، فریب آنها را نمی‌خورند. (۲)
۲۲ - مشخص بودن پدر و مادر امام عصر (عج) فایده‌ای دارد
اعتقاد به زنده بودن آن حضرت و حضور ایشان در جامعه، دارای فواید زیر است:

۲۳) اول اینکه، پیروان آن حضرت، از یک سو، امام خود را حاضر و ناظر بر خود می‌یابند و از سوی دیگر، آنان می‌توانند خواسته‌های خود را با امام خود همانند دوستی صمیمی در میان بگذارند و برای به دست آوردن رضایت ایشان، تلاش کنند.

دوم اینکه، جامعه به صورت‌های گوناگون از هدایت‌های امام و از ولایت معنوی ایشان برخوردار می‌گردد. (۳)
۲۳ - اعتقاد به زنده بودن حضرت و حضور صیانت ایشان چه فایده‌ای دارد؟

۲۵) مسئولیت‌های منتظران را نام ببرید؟

اکنون بینیم ما دوستان و پیروان حضرت چه وظایفی در دوران غیبت بر عهده داریم:
۱- تقویت معرفت و محبت به امام:

پیامبر و امام از پدر و مادر نیز برای مؤمنان مهربان‌ترند و آنان که چنین معرفتی را به دست آورده‌اند،

محبت بیشتری به پیامبر و امام دارند.

پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله در سخنانی ضمن معرفی همه امامان، درباره امام عصر علیه السلام می‌فرماید:

۲۶) «هرکس که دوست دارد خدا را در حال ایمان کامل و مسلمانی مورد رضایت او ملاقات کند، ولایت و محبت امام عصر علیه السلام را بپذیرد.» (۴) ۲۶

۲۷) شناخت جایگاه امام در پیشگاه الهی، آشنایی با شیوه

حکومت‌داری ایشان به هنگام ظهور، آشنایی با صفات و ویژگی‌های ایشان در سخنان معصومین علیهم السلام از عوامل مؤثر در معرفت و محبت به امام زمان علیه السلام و از بین رفتن تردیدهاست. (۵) ۲۷

۵
۶
۷
۸
۹
۱۰
۱۱
۱۲
۱۳
۱۴
۱۵
۱۶
۱۷
۱۸
۱۹
۲۰
۲۱
۲۲
۲۳
۲۴
۲۵
۲۶
۲۷
۲۸
۲۹
۳۰

۲۸

۱- تاریخ بخاری، ج ۳، ص ۴۲۲: المهدی، سیدصدرالدین صدر، ج ۴، ص ۱۰۷ و مستدرک، حاکم نیشابوری، ج ۴، ص ۵۵۷
۲- بحار الانوار، مجلس، ج ۳۶، ص ۲۹۶

۲۸ - از نظر پیامبر (صلی الله علیه و آله) هر کس بخواهد خداوند را با ایمان کامل ملاقات کند باید...

۲۸ - عوامل مؤثر در معرفت و محبت به امام...

صفات و ویژگی های ایشان در سخنان معصومین علیهم السلام از عوامل مؤثر در معرفت و محبت به امام زمان علیه السلام و از بین رفتن تردیدهاست. ۲۲

تکرار در حدیث

با توجه به توضیحات قبل، در این حدیث بیندیشید و بگویید چرا پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله فرموده است:

مَنْ مَاتَ وَلَمْ يَعْرِفْ إِمَامَ زَمَانِهِ هِرْ كَسْ بَمِيرِدْ وَ إِمَامَ زَمَانِ خُودِ رَا نَشْنَانِيدْ.
 مَاتَ مَيْتَةً جَاهِلِيَّةً بِه مرگ جاهلی مرده است.

۲۴ - منتظر حقیقی بدان عهد در پیروان خود باشد؟

۲- پیروی از فرمان های امام عصر علیه السلام: منتظر حقیقی تلاش می کند که در عصر غیبت، پیرو امام خود باشد و از ایشان تبعیت کند. رسول خدا صلی الله علیه و آله می فرماید:

«خونسا به حال کسی که به حضور «قائم» برسد، در حالی که پیش از قیام او نیز پیرو او باشد.»^۱

۳ (مراجعه به عالمان دین، عمل به احکام فردی و اجتماعی دین و مقابله با طاغوت از جمله دستوران امام زمان علیه السلام است که پیروان آن حضرت به دنبال انجام آن هستند. به عنوان نمونه، تشکیل حکومت اسلامی در عصر غیبت و برکنار کردن حاکمان ستمگر یکی از علائم پیروی از امام عصر علیه السلام است.)

۳- آماده کردن خود و جامعه برای ظهور ^۲ (منتظر، عصر غیبت را عصر آماده باش برای یاری امام، تلقی می کند و خود را سربازی برای یاری آن حضرت به حساب می آورد. او هر لحظه منتظر است ندای امام علیه السلام در جهان طنین انداز شود و مردم را برای پیوستن به حق فراخواند.) →

۲۵ امام علی علیه السلام درباره کسانی که با امام بیعت می کنند، می فرماید:

۲۵) «امام با این شرط با آنها بیعت می کند که در امانت خیانت نکنند، پاک دامن باشند، اهل دستنام و کلمات زشت نباشند، به ظلم و ستم خون ریزی نکنند، به خانهای هجوم نبرند، کسی را به ناحق آزار ندهند، ساده زیست باشند و بر مرکب های گران قیمت سوار نشوند، لباس های فاخر نپوشند، به حقوق مردم تجاوز نکنند، به تیمان ستم نکنند، دنبال شهوت رانی نباشند، شراب ننوشند، به پیمان خود عمل کنند، نروت و مال را احتکار نکنند... و در راه خدا به شایستگی جهاد نمایند.»^۱ →

۱- العدیر، علامه امینی، ج ۱۰، ص ۳۵۹، به نقل از بزرگان اهل سنت مانند تفتازانی در کتاب شرح مقاصد، ج ۲، ص ۲۷۵.

۲- «قائم» یکی از لقب های امام زمان علیه السلام و به معنای قیام کننده است.

۳- بحار الانوار، علامه مجلسی، ج ۵۲، ص ۱۳۰.

۴- الملاحم و الفتن، سید ابن طاووس، ص ۱۴۹.

۲۴ - منتظر از آماده کردن خود در جامعه برای

ظهور چیست؟

۲۶- چک می می تواند در عصر غیبت در هنگام ظهور ویژگی های منتظر آمده را داشته باشد

اما چه کسانی می توانند در هنگام ظهور این ویژگی ها را داشته باشند؟

کسانی که قبل از ظهور آن امام، در صحنه فعالیت های اجتماعی و نبرد دائمی حق و باطل، در جبهه حق حضوری فعال داشته باشند و با ایستادگی در مقابل شیاطین درون و برون، ویژگی های همچون شجاعت، عزت نفس و پاک دامنی را در خود پرورانده باشند.

کسی که در عصر غیبت تنها با گریه و دعا سر کند و در صحنه نبرد حق طلبان علیه مستکبران حضور نداشته باشد، در روز ظهور، به علت عدم آمادگی، مانند قوم موسی علیه السلام به امام مهدی علیه السلام خواهند گفت: «تو و پروردگارت بروید و بجنگید، ما اینجا می نشینیم». ^{۲۶}

۲ همان طور که برخی جامعه شناسان گفته اند، ^{۲۷} بویایی جامعه نسیعه در طول تاریخ، به دو عامل وابسته بوده است:

۱- **گذشته سرخ**: اعتقاد به عاشورا، آمادگی برای شهادت و ایثار.

۲- **آینده سبز**: انتظار برای سرنگونی ظالمان و گسترش عدالت در جهان، زیر پرچم امام عصر علیه السلام.
یاران امام، بیشتر از آن نحول جهانی و سازندگان تمدن اسلامی اند. هسته مرکزی این یاران ۳۱۳ نفر، به تعداد یاران پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله در جنگ بدر هستند که بنا به فرموده امام باقر علیه السلام ۵۰ نفر از آنان از زنان اند.
همچنین در احادیث آمده است که بیشتر یاران امام را جوانان تشکیل می دهند. \rightarrow

نیم

انتظربدانیم

رهبر معظم انقلاب اسلامی درباره ویژگی های منتظران می فرماید:
انتظاری که از آن سخن گفته اند فقط نستین و انشک ریختن نیست؛ انتظار به معنای این است که ما باید خود را برای سربازی امام زمان علیه السلام آماده کنیم. سربازی امام زمان کار آسانی نیست. سربازی منجی بزرگی که می خواهد با تمام مراکز قدرت و فساد بین المللی مبارزه کند، احتیاج به خودسازی، آگاهی و روشن بینی دارد. ما نباید فکر کنیم که چون امام زمان علیه السلام خواهد آمد و دنیا را بر از عمل و داد خواهد کرد، امروز وظیفه ای نداریم. نه، برعکس. ما امروز وظیفه داریم در آن جهت حرکت کنیم تا برای ظهور آن بزرگوار آماده شویم.

۱- الفقه، ج ۱، ص ۲۲، سوره مائده.
۲- بحار الانوار، طایفه مجلس، ج ۵۳، ص ۲۲۲.
۳- الفقه، همان، ص ۱۰۷.

۴- دعا برای ظهور امام ^{۲۸} در انتظار ظهور بودن، خود از برترین اعمال عصر غیبت است؛ زیرا فرج و گشایش واقعی برای دین داران با ظهور آن حضرت حاصل می شود. امیر مؤمنان علیه السلام می فرماید: «منتظر فرج الهی باشید و از لطف الهی مأیوس نشوید و بدانید که محبوب ترین کارها نزد خداوند، انتظار فرج است.» →
لازمه این انتظار، دعا برای ظهور امام عصر علیه السلام است.

نگاهی به جامعه مهدوی ^{۲۹} (عصر ریح) پس از زمانی ظهوری کند

۲۹) امام عصر علیه السلام زمانی ظهور می کند که مردم جهان از همه مکاتب های غیر الهی و مدعیان برفراری عدالت در جهان ناامید شده اند و با تبلیغی که منتظران واقعی کرده اند، دل های مردم به سوی آن منجی الهی جلب شده است. بیشتر مردم همین که ندای امام و طرفداران ایشان را می شنوند، با شوق به سوی امام می شنایند. اما مستکبران و ظالمان در مقابل امام می ایستند که در نهایت شکست می خورند و حکومت جهانی امام تشکیل می شود ^{۲۸} با تشکیل حکومت امام عصر علیه السلام همه اهداف انبیا محقق می یابد. در میان این اهداف به چند مورد آن اشاره می کنیم:

۱- عدالت گستری: پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله فرمود: با ظهور امام عصر علیه السلام «خداوند زمین را از فسق و عدل بر خواهد کرد، بعد از اینکه از ظلم و جور بر شده باشد».

در جامعه مهدوی، قطب مرفه و قطب فقیر، طبقه مستکبر و طبقه مستضعف وجود ندارد. امام باقر علیه السلام درباره وضعیت اقتصادی مردم پس از ظهور، می فرماید: «آنچنان میان مردم مساوات برقرار می کند که نیازمندی پیدا نخواهد شد تا به اوزکات داده شود.»

۲- آبادانی: برکت و آبادانی همه سرزمین ها را فرا می گیرد. برای مثال، اگر کسی سرزمین های بین عراق و شام را که بسیاری از قسمت های آن در حال حاضر کویری است، ببیناید، همه را سرسبز و خرم خواهد دید.

۳- شکوفایی عقل و علم: این دوران زمان کامل شدن عقل های آدمیان است و با لطف و توجه ویژه ای که امام زمان علیه السلام به همه انسان ها می کند عقل آنان کامل می شود.

۱- الخصال، نسخ صدوق، ج ۲، ص ۶۱۶، تحف العقول، این شعبه حرانی، ص ۱۰۱.
 ۲- النبیة، طوسی، ص ۲۹.
 ۳- حکومت جهانی حضرت مهدی علیه السلام، ناصر مکارم شیرازی، ص ۲۶۶.
 ۴- الخصال، نسخ صدوق، ج ۲، ص ۶۲۶.
 ۵- بحارالانوار، ج ۵۲، ص ۳۲۸.

پیام **تسلی حسرت** امام عصر **دعای کلام اهران**
 بیایم **هران محقق** شود **۲۸** بعد
 درباره آن ها توضیح دهید

✓ ۴- امنیت کامل : در آن دوران، اگر کسی از سرقت یا غصب عالم، نسب یا روزه زن یا مرد و به تنهایی به سمت دیگر حرکت کند، احساس ناامنی و ترس نمی‌کند، از دزدی اموال و نزوت دیگران خبری نیست.

✓ ۵- فراهم شدن زمینه رشد و کمال : از همه موارد فوق مهم‌تر اینکه، در جامعه مهدوی زمینه‌های رشد و تکامل همه افراد فراهم است. انسان‌ها بهتر می‌توانند خدا را بندگی کنند، فرزندان صالح به جامعه تقدیم نمایند و خیرخواه دیگران باشند. بدین ترتیب، انسان‌ها به هدفی که خدا در خلقت برای آنها تعیین کرده، بهتر و آسان‌تر می‌رسند.

ادبیات تحلیلی

- ۱- از دیدگاه قرآن کریم، آینده تاریخ از آن چه کسانی است؟
- ۲- معنای بودن به انتظار، چه تأثیرهایی بر شخصیت فرد منتظر دارد؟
- ۳- این جمله را تحلیل کنید : «منتظران مصلح، خود باید صالح باشند».

پیشنهادات

۱- یکی از دعا‌های مهمی که ارتباط ما را با امام عصر عجل الله فرجه تقویت می‌کند، دعای عهد است. این دعا را در کتاب مفاتیح الجنان بیابید؛ آن را مطالعه کنید و ببینید که در این دعا چه عهدی مطرح شده است.

تفکر در حدیث

با توجه به توضیحات قبل، با تفکر در این حدیث بگویید ما چگونه می‌توانیم امام زمان خویش را بشناسیم؟

پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله

مَنْ مَاتَ وَ لَمْ يَعْرِفْ إِمَامَ زَمَانِهِ، هُرَّ كَسٌ بِمِيرَدٍ وَ إِمَامَ زَمَانٍ خُود رَا نَشْنَسَد،
مَاتَ مَيْتَةً جَاهِلِيَّةً ۱
به مرگ جاهلی مرده است.

..... بیبا جنبا ایماح زمان (پیچ) با مبی بسور که بشد و در دلی که ماعت پی ایمانی

..... بی بسور از زمین برود و مو بن جمعی با یقین هم فرزای روشن آمازه بسود

خداوند در قرآن کریم می فرماید :

وَمَا كَانَ الْمُؤْمِنُونَ لِيَنْفِرُوا كَآفَّةً فَلَوْلَا نَفَرَ مِن كُلِّ فِرْقَةٍ مِّنْهُمْ فَرَقَةٌ يَتَفَقَهُونَ فِي الدِّينِ وَيُنذِرُوا قَوْمَهُ إِذَا رَجَعُوا إِلَيْهِمْ لَعَلَّهُمْ يَحْذَرُونَ

«و نمی شود که مؤمنان، همگی [برای آموزش دین] اعزام شوند. پس چرا از هر گروهی، جمعی از آنها اعزام نشوند تا دانش دین را [به طور عمیق] بیاموزند و آنگاه که به سوی قوم خویش بازگردند، آنها را هشدار دهند، باشد که آنان [از کفر الهی] بترسند.»
با توجه به آیه بالا به سؤال های زیر پاسخ دهید :

۱- به نظر شما، چرا خداوند حتی در زمان پیامبر و با وجود حضور انسان، عده ای را تسویف به فرگیری علم دین می کند؟

پس چرا بر نفس علم دین رای دهم معتقد بر مسیبت

۲- آیا موختن عمیق دین و بیان تعالیم آن، اختصاص به زمان پیامبر دارد؟ چرا؟
..... هیر این امر در زمان مسیبت ضرورت مسیری دارد

۱- چرا ضرورت دارد در مسئولیت پیامبر و ائمه در عصر غیبت

علم لازم باشد ؟

ضرورت تداوم مسئولیت های امام در عصر غیبت

از آنجا که دین اسلام همبستگی و برای همه دوران هاست، عفا ضروری است که این دو مسئولیت

همی «مرجعیت دینی» و «ولایت و رهبری» در عصر غیبت ادامه یابد: زیرا :

۱- اگر «مرجعیت دینی» ادامه نیابد، یعنی منحصصی نباشد که احکام دین را بداند و برای مردم بیان کند و پاسخگوی مسائل جدید مطابق با احکام دین نباشد، مردم با وظایف خود آشنا نمی شوند و نمی توانند به آن وظایف عمل کنند.

۲- اگر «ولایت ظاهری» ادامه نیابد و حکومت اسلامی تشکیل نشود، نمی توان احکام اجتماعی اسلام را که نیازمند مدیریت و پشتوانه حکومتی است، در جامعه به اجرا درآورد. →
حال سؤال این است که در دوره غیبت، مسئولیت های مربوط به امامت، چگونه ادامه می یابد و مسلمانان از چه راهی به احکام و قوانین دین، دسترسی پیدا می کنند و این قوانین چگونه در جامعه پیاده می شود؟

۲- راهکار پیامبر و امامان برای عصر غیبت برای احیای دستورات با بر سر (صیحه ۲)

راهکار پیامبر و امامان علیهم السلام برای عصر غیبت (در همان زمان ائمه علیهم السلام، مردمانی در شهرهای دوردست بودند که به امامان دسترسی نداشتند و نمی‌توانستند احکام دین را از ایشان بشنوند و از فرمان‌های آنان مطلع شوند. از این رو، آن بزرگواران دانشمندانی را تربیت می‌کردند که در حدّ توان به معارف و احکام دین دست یابند. این دانشمندان به نقاط مختلف شهر خود و یا شهرهای دیگر می‌رفتند و احکام اسلام را به مردم می‌آموختند. اگر مردم نیز بررسی داشتند، آنان بر اساس دانشی که از قرآن کریم و روایات داشتند، به آن پرسش پاسخ می‌دادند.)

بیشتر بدانیم

۱- یکی از یاران امام رضا علیه السلام به نام علی بن مسیب همدانی به امام عرض کرد: برای من مشکل است که در هر زمانی نزد شما بیایم و معارف دینی را از شما بگیرم.

امام به ایشان فرمود: می‌توانی از زکریای قمی که از نظر دین و دنیا امین است، بررسی کنی.

۲- ابن ابی عمیر به امام صادق علیه السلام عرض کرد: گاهی سؤالی برای ما مطرح می‌شود. از چه کسی پرسیم و پاسخ را بگیریم؟

امام فرمود: از ابو بصیر رضی الله عنه.

۳- خداوند قرآن را برای تفهیم در دین هم دستوری داده است

(این روش، برگرفته از قرآن کریم است. خداوند در قرآن کریم دستور می‌دهد گروهی از مردم، وقت و همت خود را صرف شناخت دقیق دین کنند و به «تَفَقُّه» در دین بپردازند تا پس از کسب علم به شهرهای خود بروند و قوانین اسلام را به مردم بیاموزند) **تَفَقُّه**، به معنای تلاش برای کسب معرفت عمیق است. افرادی که به معرفت عمیق در دین می‌رسند و می‌توانند قوانین و احکام اسلام را از قرآن و روایات به دست آورند، «فقیه» نامیده می‌شوند. مسلمانان وظیفه دارند در زمان غیبت امامان یا عدم امکان دسترسی به ایشان، به این فقیهان مراجعه کنند) به احادیثی از پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و ائمه اطهار علیهم السلام در این زمینه توجه کنید: **۳- معنای تفهیم چیست؟ تفهیم چه کسی است؟**

۱- پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله می‌فرماید:

حال کسی که از امام خود دور افتاده و به او دسترسی ندارد، سخت‌تر از حال یتیمی است که پدر را از دست داده است؛ زیرا چنین شخصی، در مسائل زندگی، حکم و نظر امام را نمی‌داند. البته اگر

۱- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج ۲۷، ص ۱۴۶.

۲- ابو بصیر یکی از یاران نزدیک امام صادق علیه السلام بود.

۳- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج ۲۷، ص ۱۴۲.

۵ - حدیث زیر را ترجمه کنید و پیام آن را بنویسید

مگر بیرون ما که به علوه و دانش ما آشناست، وجود دانسته باشد، باید دیگران را که به احکام ما آشناست، راهنمایی کند و دستورات دین را به آنها آموزش دهد، در این صورت، و در بهشت با ما خواهد بود.

۲- امام عصر علیه السلام در پاسخ یکی از یاران خود به نام اسحاق بن یعقوب که درباره «رویدادهای جدید» عصر غیبت سؤال کرد و راه چاره را پرسید، فرمود: **یا ک** در باره رجوع به فقها در عصر غیبت

وَإِنَّمَا الْخَوَارِثُ الْوَاقِعَةُ

فَارْجِعُوا فِيهَا إِلَى رُوَاةِ حَدِيثِنَا

فَإِنَّهُمْ حُجَّتِي عَلَيْكُمْ

وَإِنَّا حُجَّةُ اللَّهِ عَلَيْهِمْ

و در مورد رویدادهای زمان

به روایان حدیث ما رجوع کنید.

که آنان حجت من بر شماست

و من حجت خدا بر آنها می باشم. (۵)

این روایات بیانگر آن است که مسلمانان در غیبت امام، نه تنها در احکام و مسائل فردی، بلکه در

مسائل اجتماعی هم، باید به «فقیه» مراجعه کنند. روشن است که انجام چنین وظیفه‌ای، جز با نفی

حاکمان طاغوت و تشکیل «حکومت اسلامی» به رهبری فقیه میسر نیست.

بنابراین:

ح (در دوره غیبت، بنا به فرمان امام زمان علیه السلام و به نیابت از ایشان، «فقیهان» واجد شرایط، دو مسئولیت

«مرجعیت دینی» و «رهبری و ولایت» را بر عهده دارند و در حد توان، جامعه اسلامی را در مسیر اهداف

۶- تَقْلِيدُ حَيْثُ ؟

الهی هدایت و رهبری می کنند.

در این میان (گروهی از فقیهان، احکام و قوانین دین را در اختیار مردم قرار می دهند. کسانی که در

احکام دین متخصص نیستند، به این متخصصان مراجعه می کنند و احکام دین را از آنان می آموزند.

این مراجعه را پیروی یا «تقلید» می گویند) البته این مراجعه، یک روش رایج عقلی است؛ یعنی انسان

در امری که تخصص و مهارت ندارد، به متخصص آن مراجعه می کند. پس، تقلید در احکام، به معنای

رجوع به متخصص است. چنین فقهی را نیز مرجع تقلید می نامند.

ح (همچنین از میان فقیهان کسی که توانایی سرپرستی و ولایت جامعه را دارد، عهده دار حکومت

می شود و قوانین الهی را در جامعه به اجرا درمی آورد. فقهی که این مسئولیت را بر عهده می گیرد،

اسـمـسـتـرکـ الوـسـائـل، مـحـدثـ نـورـی، ج ۱۷، ص ۳۱۷، ح ۲۱۴۵۸.

اسـمـکـمـالـ المـین، نـیـحـ صـدـوق، ج ۲، باب ۴۵، ص ۴۸۳.

گـمـمـفـصـود اـمـام از رـاویـان حدیث : مـقـصـود اـمـام در ایـنـجا، آن دسـتـه از رـاویـان حدیث هسـتـند که بـتـوانـند رـویدادـهـای جـدـید زـمـان را یـشـناسـند و تـوانـمـی نـقـطـه در حدیث را دانسته باشند و با مراجعه به احادیث، حکم درست آن رویداد را برای مردم بیان کنند.

۷- وی فقه کرب

«ولی فقیه» می گویند.

بدین ترتیب در عصر غیبت :

- جای جای ←
- ۱- «مرجعیت دینی» در شکل «مرجعیت فقیه» ادامه می یابد.
 - ۲- «ولایت ظاهری» به صورت «ولایت فقیه» استمرار پیدا می کند.

۱ شرایط مرجع تقلید را بنویسید

مرجع تقلید باید شرایط زیر را داشته باشد :

۱- باتقوا^۱ باشد.

۲- عادل^۲ باشد.

۳- زمان شناس باشد و بتواند احکام دین را متناسب با نیازهای روز، به دست آورد.

۴- اعلم باشد؛ یعنی از میان فقها از همه عالم تر باشد.

۹ راه های شناخت مرجع تقلید را بنویسید

شناخت متخصص در احکام دین، مانند شناخت هر متخصص دیگر است. ما همان طور که برای یافتن بهترین پزشک، معمار یا مهندس، تحقیق و جست و جو می کنیم، برای شناخت فقیه واجد شرایط نیز باید تحقیق نماییم و یکی از راه های زیر را پیش گیریم.

۱- از دو نفر عادل و مورد اعتماد که بتوانند فقیه واجد شرایط را تشخیص دهد، بپرسیم.

۲- یکی از فقیهان، در میان اهل علم آن چنان مشهور باشد که انسان مطمئن شود و بداند که این

فقیه، واجد شرایط است. ۹

۱- اگر کسی که به سن تکلیف رسیده است، مرجع تقلید خود را انتخاب نکند، اعمال وی چگونه خواهد بود؟

۲- شما با چه روشی مرجع تقلید خود را انتخاب کرده اید؟

۱- ولی به معنای حاکم و سرپرست است. ولی فقیه، یعنی حاکمی که در دانش دین تخصص دارد و به فهم عمیق رسیده است.
 ۲- تقوا یک حالت و قدرت روحی است که مانع رفتن انسان به سوی گناه می شود و مانند حافظ و نگهدارنده از گناه عمل می کند. هر قدر که تقوا بیشتر باشد، حرکت به سمت گناه کمتر است.
 ۳- عدالت، مراتب دارد. عدالت بیامیر و امام به معنای دوری از هرگونه ظلم است. عدالت فقیه باید آن قدر باشد که به تدرت از وی گناهی سرزنند. عدالت یک فرد عادی باید به اندازه ای باشد که مردم به وی اعتماد کنند و به دروغگویی و گناه مشهور نباشند.

۱۱ منظور از شجاعت و قدرت روحی در ولی فقیه
صیحه ۲

در شرایط ولی فقیه را بنویسد

فقیهی که رهبری جامعه اسلامی را بر عهده می گیرد باید شرایط زیر را داشته باشد:

- ۱- با تقوا باشد.
- ۲- عادل باشد.

۳- زمان شناس باشد و بتواند احکام دین را متناسب با نیازهای روز به دست آورد.

۴- مدیر و مدبر باشد و بتواند جامعه را در شرایط پیچیده جهانی رهبری کند.

۵- شجاعت و قدرت روحی داشته باشد بدون ترس و وا همه، در برابر زیاده خواهی دشمنان بایستد. در اجرای احکام دین از کسی ترسد و با قدرت، در مقابل تهدیدها بایستد و پایداری کند.

حکومت و رهبری فقیه که شرایط فوق را دارد، مشروع است؛ یعنی دین به او اجازه رهبری مردم را داده است. در غیر این صورت، پیروی از دستورات وی حرام است.

علاوه بر این، ولی فقیه باید از جانب مردم پذیرفته شده باشد تا بتواند کشور را اداره کند و به پیش

برد. یعنی، فقیه باید نزد مردم جامعه خود، «مقبولیت» داشته باشد.

پس تشکیل نظام و حکومت اسلامی، بر «پایه مشروعیت» و «مقبولیت» استوار است.

۱۲ منظور از مستردعیت و مقبولیت ولی فقیه صیحه ۲

انتخاب ولی فقیه ۱۳ - چرا انتخاب ولی فقیه مانند انتخاب مرجع تقلید نیست؟

از آنجا که ولی فقیه، بیان کننده قوانین و مقررات اجتماعی اسلام است، انتخاب وی نمی تواند مانند انتخاب مرجع تقلید باشد؛ یعنی نمی شود که هر کس به طور جداگانه برای خود ولی فقیه انتخاب کند؛ زیرا اداره جامعه تنها با یک مجموعه قوانین و یک رهبری امکان پذیر است؛ در غیر این صورت، هرج و مرج و تفرقه و پراکندگی پیش می آید و این، یک امر روشن و بدیهی در تمام نظام های سیاسی دنیاست. پس، مردم در انتخاب ولی فقیه باید به صورت دسته جمعی اقدام کنند و فقیه را که شرایط رهبری دارد، با آگاهی و شناخت بپذیرند، به وی اعتماد و اطمینان کنند و رهبری جامعه را به وی بسپارند.

مردم کشور ما در زمان انقلاب اسلامی به شیوه ای مستقیم و با حضور در اجتماعات و راه پیمایی های سراسری، ولایت امام خمینی را پذیرفتند و با ایشان پیمان یاری بستند.

اکنون نیز بنابر قانون اساسی، مردم ابتدا نمایندگان خبره خود را انتخاب می کنند و آن خبرگان نیز از میان فقها آن کسی را که برای رهبری شایسته تر تشخیص دهند، به جامعه اعلام می کنند. بر این مبنا بود

۱۴ - مردم ما در حال حاضر حیوونی فقیه را انتخاب می کنند

که پس از رحلت امام خمینی علیه السلام حضرت آیت الله خامنه‌ای مسئولیت رهبری جامعه را بر عهده گرفتند. طبیعی است که چنین فقیهی تا وقتی رهبر جامعه است که شرایط ذکر شده را داشته باشد. تشخیص این امر نیز بر عهده مجلس خبرگان است. (۱۴)

دانش تکمیلی

اگر می‌خواهید بدانید چرا برخی از فتواها و نظرات فقیهان در خصوص برخی موضوعات دینی متفاوت است به سایت گروه قرآن و معارف، بخش «دانش تکمیلی» مراجعه کنید.

۱۵ وظایف رهبر (ولی فقیه) را نام ببرید

برخی از وظایف رهبر جامعه اسلامی که از قرآن کریم، روایات و سیره معصومین بزرگوار علیهم السلام به دست می‌آید، عبارت‌اند از: ۱۶- درباره حفظ استقلال و جلوگیری از نفوذ بیگانگان (کشورهای بیگانه، به خصوص قدرت‌های

۱- تلاش برای اجرای احکام و دستورات الهی در جامعه: رهبر جامعه اسلامی می‌کوشد جامعه مطابق با دستورات دین اداره شود و مردم از مسیر قوانین الهی خارج نشوند.

۲- حفظ استقلال کشور و جلوگیری از نفوذ بیگانگان (کشورهای بیگانه، به خصوص قدرت‌های بزرگ، همواره در صدد سلطه بر کشورهای دیگرند و از روش‌های مختلف برای رسیدن به این هدف استفاده می‌کنند. یکی از روش‌های آنان فشار اقتصادی و روانی است. رهبر با دعوت مردم به استقامت و پایداری و بستن راه‌های سلطه، تلاش می‌کند عزت و استقلال کشور از دست نرود.)

۳- تصمیم‌گیری بر اساس مشورت: از آنجا که اداره یک جامعه و رهبری آن به سوی پیشرفت و عدالت و تعالی، با بهره‌گرفتن از اندیشه‌های اندیشمندان و متخصصان میسر است (رهبر باید با مشورت با نخبگان تصمیم‌های لازم را بگیرد. امروزه در جامعه ما، علاوه بر اشخاص، نهادهای مختلفی‌اند که به صورت پیوسته به رهبری مشورت می‌دهند، مانند: مجمع تشخیص مصلحت نظام، شورای عالی انقلاب فرهنگی، مجلس شورای اسلامی، شورای عالی امنیت ملی، جامعه مدرسین حوزه علمیه قم و شورای عالی حوزه‌های علمیه.) ۱۷- درباره تصمیم‌گیری بر اساس مشورت توفیق دهد

۴- ساده‌زیستی: (رهبر به دنبال توسعه مال و ثروت و تشکیل یک زندگی اشرافی و تجملاتی حتی از طریق مشروع نیست. اگرچه امروزه زندگی اشرافی رؤسای جمهور و پادشاهان، از قبیل داشتن خانه‌های گران‌قیمت، استفاده از بهترین سرویس‌ها و مبلمان در خانه، استراحت و تفریح در زیباترین سواحل و جزایر دنیا، داشتن ده‌ها اتومبیل شیک، برگزاری مهمانی‌های پرهزینه و شرکت در مجالس

۱۸- وظیفه رهبر در خصوص ساده‌زیستی را توفیق دهد

که پس از رحلت امام خمینی علیه السلام حضرت آیت الله خامنه‌ای مسئولیت رهبری جامعه را بر عهده گرفتند. طبیعی است که چنین فقیهی تا وقتی رهبر جامعه است که شرایط ذکر شده را داشته باشد. تشخیص این امر نیز بر عهده مجلس خبرگان است. (۱۴)

دانش تکمیلی

اگر می‌خواهید بدانید چرا برخی از فتواها و نظرات فقیهان در خصوص برخی موضوعات دینی متفاوت است به سایت گروه قرآن و معارف، بخش «دانش تکمیلی» مراجعه کنید.

۱۵ وظایف رهبر (ولی فقیه) را نام ببرید

برخی از وظایف رهبر جامعه اسلامی که از قرآن کریم، روایات و سیره معصومین بزرگوار علیهم السلام به دست می‌آید، عبارت‌اند از: ۱۶- درباره حفظ استقلال و جلوگیری از نفوذ بیگانگان (کشورهای بیگانه، به خصوص قدرت‌های

۱- تلاش برای اجرای احکام و دستورات الهی در جامعه: رهبر جامعه اسلامی می‌کوشد جامعه مطابق با دستورات دین اداره شود و مردم از مسیر قوانین الهی خارج نشوند.

۲- حفظ استقلال کشور و جلوگیری از نفوذ بیگانگان (کشورهای بیگانه، به خصوص قدرت‌های بزرگ، همواره در صدد سلطه بر کشورهای دیگرند و از روش‌های مختلف برای رسیدن به این هدف استفاده می‌کنند. یکی از روش‌های آنان فشار اقتصادی و روانی است. رهبر با دعوت مردم به استقامت و پایداری و بستن راه‌های سلطه، تلاش می‌کند عزت و استقلال کشور از دست نرود.)

۳- تصمیم‌گیری بر اساس مشورت: از آنجا که اداره یک جامعه و رهبری آن به سوی پیشرفت و عدالت و تعالی، با بهره‌گرفتن از اندیشه‌های اندیشمندان و متخصصان میسر است (رهبر باید با مشورت با نخبگان تصمیم‌های لازم را بگیرد. امروزه در جامعه ما، علاوه بر اشخاص، نهادهای مختلفی‌اند که به صورت پیوسته به رهبری مشورت می‌دهند، مانند: مجمع تشخیص مصلحت نظام، شورای عالی انقلاب فرهنگی، مجلس شورای اسلامی، شورای عالی امنیت ملی، جامعه مدرسین حوزه علمیه قم و شورای عالی حوزه‌های علمیه.) ۱۷- درباره تصمیم‌گیری بر اساس مشورت توفیق دهد

۴- ساده‌زیستی: (رهبر به دنبال توسعه مال و ثروت و تشکیل یک زندگی اشرافی و تجملاتی حتی از طریق مشروع نیست. اگرچه امروزه زندگی اشرافی رؤسای جمهور و پادشاهان، از قبیل داشتن خانه‌های گران‌قیمت، استفاده از بهترین سرویس‌ها و مبلمان در خانه، استراحت و تفریح در زیباترین سواحل و جزایر دنیا، داشتن ده‌ها اتومبیل شیک، برگزاری مهمانی‌های پرهزینه و شرکت در مجالس

۱۸- وظیفه رهبر در خصوص ساده‌زیستی را توفیق دهد

لهر، با هزینه شخصی یا با استفاده از اموال عمومی، یک امر عادی است، اما رهبر با الگو قراردادن اولیای دین، همواره یک زندگی ساده را دنبال می‌کند. ۱۸

۱۹- مسئولیت‌های مردم در قبال رهبر را نام ببرید

مردم و رهبری همان‌طور که بیان شد، رهبر جامعه اسلامی، رهبری کسانی را برعهده دارد که می‌خواهند راه رستگاری را در سایه قوانین اسلام ببیمایند.

در چنین جامعه‌ای، همان‌طور که مسئولیت رهبری با سایر رهبران متفاوت است، مردم نیز نگاهی متفاوت به رهبری دارند؛ رهبر برای آنان پیشوایی است که با قدم گذاشتن در مسیر کمال و عدالت، سایر مردم را به پیمودن راه فرا می‌خواند. مردم نیز تلاش می‌کنند با همت و پشتکار خود وی را همراهی کنند و قافله‌سالار را در همه عرصه‌ها و به‌خصوص در آنجا که سختی‌ها بروز می‌کنند، تنها نگذارند. در حقیقت، در نظام و حکومت اسلامی، مشارکت و همراهی مردم پایه و اساس پیشرفت است و بدون حضور و مشارکت آنان حکومت اسلامی دستاوردی نخواهد داشت.

با توجه به نکات فوق، مردم نیز مسئولیت‌هایی نسبت به رهبر دارند که برخی از آنها عبارت‌اند از:

(۱- **وحدت و همبستگی اجتماعی**) همان‌طور که تفرقه و پراکندگی، به‌سرعت یک حکومت را از پای درمی‌آورد و سلطه‌گران را بر کشور مسلط می‌کند، همبستگی اجتماعی، کشور را قوی می‌کند و به رهبری امکان می‌دهد که برنامه‌های اسلامی را به اجرا درآورد. ۱۹

(۲- **استقامت و پایداری در برابر مشکلات**) هر کشوری در مسیر رسیدن به استقلال و کمال با مشکلات بزرگ و کوچکی روبه‌رو می‌شود؛ همان‌گونه که کشور ما از ابتدای انقلاب اسلامی مورد تهاجم دشمنان قرار گرفت. پس مردم باید با استقامت خود، فرصت و توان مقابله با مشکلات داخلی و خارجی را برای رهبر فراهم کنند. ۲۰

(۳- **افزایش آگاهی‌های سیاسی و اجتماعی**) برای تصمیم‌گیری صحیح در برابر قدرت‌های سنگر دنیا، اطلاع از شرایط سیاسی و اجتماعی جهان، ضروری است. ما باید بتوانیم به گونه‌ای عمل کنیم که بیشترین ضربه را به مستکبران و نقشه‌های تفرقه‌افکنانه آنان بزنیم و خود کمترین آسیب را

۱- به‌عنوان مثال در سال ۲۰۱۱، مراسم ازدواج نوه ملکه انگلیس با هزینه‌ای حدود ۲۰ میلیون پوند برگزار شد و این کشور به مدت چهارروز جهت هرچه باشکوه‌تر برگزار شدن این مراسم تعطیل شد. هزینه این ازدواج، از جیب مالیات‌دهندگان این کشور، تأمین شد. همچنین در سفر ترامپ، رئیس‌جمهور آمریکا به عربستان، این کشور هدایایی مانند کشتی تفریحی به ارزش ۸۰۰ میلیون دلار، شمشیر طلای ۲۵ کیلوگرمی به ارزش ۲۰۰ میلیون دلار، و ... به ترامپ هدیه کرد.

۲- سوره آل عمران، آیه ۱۰۳؛ سوره انفال، آیه ۴۶. ۲۰- درباره وحدت و مسئولیت مردم توضح دهید

۳- سوره هود، آیه ۱۱۲. ۲۱- درباره افزایش آگاهی سیاسی و اجتماعی مردم توضح دهید

۲۲ عقود از مع رت در نظارت همگانی صحت

بینیم. ناراحتی دشمنان از عمل ما یا خوشحالی و شادی آنان از رفتار ما، می‌تواند یکی از معیارهای

درستی و نادرستی عملکرد ما باشد. ۲۱

(۴- مشارکت در نظارت همگانی) براساس فرمان خداوند، همه افراد جامعه اسلامی نسبت به

یکدیگر مسئول اند و مانند سوارشدگان در یک کشتی اند. (اگر گناهدانی در جامعه رواج پیدا کند، فقط

گناهکاران عذاب نمی‌شوند، بلکه همه کسانی که در برابر انجام گناه در جامعه سکوت کرده‌اند نیز باید

پاسخگو باشند. بنابراین، همه ما باید ناظر بر فعالیت‌های اجتماعی باشیم و در صورت مشاهده گناه توسط

هر کس، وظیفه امر به معروف و نهی از منکر را با روش درست انجام دهیم. این مشارکت سبب می‌شود

که رهبر، همه افراد جامعه را پشتیبان خود بیابد و هدایت جامعه به سمت وظایف اسلامی برای رهبر

جامعه آسان‌تر شود. ۲۲

(۵- اولویت دادن به اهداف اجتماعی) در برخی موارد که اهداف و آرمان‌های اجتماعی در

برابر منافع فردی قرار می‌گیرند، باید بتوانیم از منافع فردی خود بگذریم و برای اهداف اجتماعی تلاش

کنیم؛ مثلاً خرید کالای ایرانی سبب می‌شود که کارخانه‌های داخلی به تولید خود ادامه دهند و مانع

بیکاری صدها هزار کارگر شوند. این عمل، به‌طور غیرمستقیم سبب کاهش بیکاری شده و کمک خوبی

به حکومت و رهبری است که بتوانند در اداره جامعه موفق‌تر باشند. ۲۳

بیشتر بدانیم

با نگاهی به تاریخ اسلام و وقایع دوران انقلاب و پس از آن، درمی‌یابیم که مشارکت و همکاری

مردم و حمایت و پشتیبانی از رهبر، به‌خصوص در مواردی که از منافع فردی خود گذشته‌اند،

منافع بزرگی را برای اسلام و کشور به ارمغان آورده‌اند. یکی از این موارد، مجاهدانی هستند که

امروزه به نام «مدافعان حرم» مشهور شده‌اند. اگر نگاهی به وضعیت کشورهای اسلامی در یک

دهه اخیر بکنیم، می‌بینیم که در یک نقشه طراحی شده توسط سازمان‌های اطلاعاتی کشورهای

مستکبر، تمام جهان اسلام در دو قاره آسیا و آفریقا عرصه تاخت و تاز تروریست‌ها شدند. این

تروریست‌ها، به هر کار خلاف عقل و انسانیت دست می‌زنند و سبب بدنامی مسلمانان و اسلام در

دنیا می‌شوند. آنان که با حوادث صد سال اخیر مستکبران آشنا هستند، می‌دانند که ظهور چنین

پدیده‌ای با این گستردگی، با یک نقشه از پیش طراحی شده و درازمدت امکان‌پذیر است. همچنین

۱- سوره انفال، آیه ۶۰.

۲- بیشتر نکاتی که در این ۵ بند آمده، از عهدنامه امیرالمؤمنین به مالک اشتر و خطبه‌های ۳۴ و ۱۰۷ نهج البلاغه استخراج شده است.

تحلیل گران واقع بین می دانند که هدف اصلی این پدیده، علاوه بر بدنام کردن مسلمانان در جهان، ناامن کردن کشور ایران نیز بود. در حالی که دو کشور عراق و سوریه به کانون اصلی تروریست ها تبدیل شده بود و بیم آن می رفت که کل این دو کشور به دست تروریست ها بیفتند، جوانمردان، زندگی و حیات خود را که بزرگ ترین منفعت فردی آنان بود، فدای حفظ امنیت و ناموس کشور کردند و نه تنها تروریست ها در آن کشورها را زمین گیر نمودند، بلکه به تدریج زمینه فروپاشی سازمان مخوف آنها را فراهم ساختند.

۲۳- کارگزاران چنان ساخته

وظیفه کارگزاران

۱۲) کارگزاران، همان مدیران و مسئولان جامعه اند که امروزه امور سه قوه مقننه، مجریه و قضائیه را برعهده دارند. در واقع، کارگزاران یاران و کمک کنندگان به رهبرند. اگر کارگزاران جامعه، وظیفه خود را به درستی بشناسند و هم به درستی اجرا کنند، اعتماد مردم به حکومت، روز به روز افزایش می یابد. همچنین عملکرد غلط کارگزاران، سبب افزایش و انباشته شدن مشکلات و ناکارآمدی حکومت خواهد شد.

امیرالمؤمنین علی علیه السلام در «عهدنامه مالک اشتر» حکیمانه و عالمانه مسئولیت کارگزاران را بیان کرده است و هرکس، آن را مطالعه کند، به عظمت فکر و درایت امیرالمؤمنین علی علیه السلام در کشورداری پی می برد. ایشان در این نامه، وقتی مسئولیتی را بیان می کند، علت آن را هم برای مالک اشتر توضیح می دهد.

فیلم

این بخش مهم است ↓

تفکیک

بخش‌هایی از عهدنامه مالک اشتر را که در اینجا آمده است، مطالعه کنید. سپس جدولی تنظیم نمایید که در یک ستون، مسئولیت‌ها و در ستون دیگر، علت آنها نوشته شود.

۱- ✓ دل خویش را نسبت به مردم، مهربان کن و با همه، دوست و مهربان باش؛ چرا که مردم در دسته‌اند: دسته‌ای برادر دینی تو و دسته‌ای دیگر در آفرینش همانند تو هستند.

۲- ✓ در به دست آوردن رضایت عموم مردم سعی و تلاش کن نه در جلب رضایت خواص؛ که با وجود رضایت عمومی، خشم خواص به تو آسیبی نمی‌رساند و با خشم عموم مردم، رضایت خواص سودی نمی‌بخشد.

۳- ✓ کسانی را که از دیگران عیب‌جویی می‌کنند، از خود دور کن؛ زیرا در نهایت مردم عیب‌هایی دارند و مدیر جامعه باید بیش از همه در پنهان کردن آنها بکوشد.

۴- ✓ عده‌ای افراد مورد اطمینان را انتخاب کن تا درباره وضع طبقات محروم تحقیق کنند و به تو گزارش دهند. سپس برای رفع مشکلات آنها عمل کن... زیرا این گروه [افراد محروم] بیش از دیگران به عدالت نیاز مندند.

۵- ✓ اگر با دشمن بی‌مان بستی از بی‌مان شکنی دشمن غافل نباش، که دشمن گاهی از این راه تو را غافل‌گیر می‌کند.

سما	وظیفه کارگزار	علت پیشنهاد آن وظیفه
۱		
۲		
۳		
۴		
۵		

۱- عزت و ذلت را بقرینه بسند

۲- انسان خیزد، کسی است ۶
۳- انسان ذلیل، کسی است ۶

عزت و ذلت

عزت به معنای «نفوذناپذیری» و «تسلیم نبودن» است. وقتی می گویند خداوند «عزیز» است، معنایش آنست که کسی نمی تواند او را مغلوب کند و در اراده او نفوذ نماید.

واژه «ذلت» درست مقابل «عزت» قرار دارد و به معنای شکست پذیری و مغلوب و تسلیم بودن است. (۱)
از عبار تعریف فوق، «انسان عزیز» کسی است که در برابر مستکبران و ظالمان و همچنین در مقابل بوی و هوس خویش می ایستد، مقاومت می کند و تسلیم نمی شود. او زیر بار عملی که روحش را آزرده نهد او را حقیر و کوچک سازد، نمی رود. (۲)

«انسان ذلیل» نیز کسی است که در برابر مستکبران و زورگویان تن به خواری می دهد و هر فرمانی را می سرزد؛ همچنین تسلیم هوی و هوس خویش می شود و هر کاری را که موافق هوی و هوس او باشد بعه می دهد، هر چند که آن کار روحش را به گناه آلوده کند. (۳)

انگونی باید ببینیم چگونه می توانیم صفت دوست داشتنی «عزت» را در خود تقویت کنیم و از «ذلت و خواری» دوری کنیم؟

تفسیر در قرآن

در آیات زیر ببندیشید و راه دستیابی به «عزت» را بیان کنید.

۱- مَنْ كَانَ يُرِيدُ الْعِزَّةَ فَلِلَّهِ الْعِزَّةُ جَمِيعًا...

هر کس عزت می خواهد [بداند] که هر چه عزت است، از آن خداست. (۱)

۲- الَّذِينَ أَحْسَنُوا الْحُسْنَىٰ وَزِيَادَةٌ وَلَا يَرْهَقُ وُجُوهَهُمْ قَتَرٌ وَلَا ذِلَّةٌ

برای کسانی که نیکوکاری پیشه کردند، پاداشی نیک و چیزی افزون تر است و بر چهره آنان غبار خواری و ذلت نمی نشیند. (۲)

۳- وَالَّذِينَ كَسَبُوا السَّيِّئَاتِ جَزَاءُ سَيِّئَةٍ بِمِثْلِهَا وَتَرْهَقُهُمْ ذِلَّةٌ

آنان که بدی پیشه کردند، جزای بد به اندازه عمل خود می بینند و بر چهره آنان غبار ذلت می نشیند. (۳)
راه پیشنهادی قرآن برای رسیدن به عزت:

۱- با خدا بودن زیرا که... عزت لذت آن خداست... ۲- نیکوکاری
بودن... ۳- بر کار نبودن

۱- معمولاً ما فارسی زبانان، واژه «عزیز» را به جای «دوست داشتنی» و «گرامی» به کار می بریم. این معنا، اگرچه با معنای اصلی واژه در زبان عربی و قرآن کریم، متفاوت است، اما ارتباط نزدیکی با آن دارد؛ زیرا هر انسانی افراد مقاوم و تسلیم ناپذیر را دوست می دارد.
۲- سوره فاطر، آیه ۱۰.
۳- سوره بونس، آیه ۲۶.
۴- سوره بونس، آیه ۲۷.

وقتی عبیدالله بن زیاد به فرمان یزید حاکم کوفه شد، عمر بن سعد را که در آن روزها از شخصیت‌های برجسته به‌شمار می‌آمد، به کاخ خود دعوت کرد و پس از مذاکره‌ای طولانی از وی خواست که فرماندهی جنگ با امام حسین علیه السلام را بپذیرد. وی از این کار امتناع کرد. بالاخره ابن زیاد به وی وعده داد که اگر این فرماندهی را قبول کند، پس از جنگ او را استاندار «ری» نماید. در آن سال‌ها، ری یکی از نرومندترین استان‌های حکومت بنی امیه بود. عمر بن سعد باز هم نردید دانست که تن به این معامله بدهد؛ آیا آخرت و عزتی را که میان مسلمانان دارد بفروشد و با ریختن خون سیدالشهداء علیه السلام ذلیلانه به استانداری ری برسد؟ در نتیجه، یک روز از ابن زیاد مهلت خواست. شبی تا نزدیکی‌های صبح بیدار بود و با خود می‌اندیشید. بالاخره گفت: فرماندهی را می‌پذیرم و کاری می‌کنم که فرزند رسول خدا صلی الله علیه و آله تسلیم یزید شود و خویش بر زمین نریزد و من هم به حکمرانی استان ری برسم.

صبح به مجلس ابن زیاد آمد و موافقت خود را اعلام کرد.

روز نبرد فرا رسید. او که دید نمی‌تواند عزت نفس سیدالشهداء علیه السلام را درهم بشکند و امام نمی‌خواهد تسلیم یزید شود، با امام جنگید و خشن‌ترین کارهایی را که کمتر انسانی در میدان جنگ می‌کند، مرتکب شد و بدین ترتیب، ذلت و خواری در برابر یزید و عبیدالله بن زیاد را به نهایت رساند.

۴ راه‌های تقویت عزت از نظر قرآن کریم حصیۃ

قرآن کریم و سیره معصومین راه‌های زیر را برای تقویت عزت نفس بیان می‌کنند:

۴-۱ شناخت ارزش خود و نفروختن خویش به بهای اندک

۵) اگر کالای گران قیمتی، مانند طلا داشته باشیم، اما ارزش و قیمت آن را ندانیم، به آسانی فریب می‌خوریم و آن را به بهای اندک می‌فروشیم. اما اگر ارزش آن را بدانیم، آن را عزیز می‌شماریم و به قیمت واقعی می‌فروشیم و بهای معادل را آن به دست می‌آوریم.

از همین رو خداوند جایگاه ما انسان‌ها را در خلقت بیان می‌کند و می‌فرماید: ما فرزندان آدم را کرامت بخشیدیم... و بر بسیاری از مخلوقات برتری دادیم. (۱) ۵ -

۵- یکی از راه‌های تقویت عزت شناخت ارزش خود است

مورد توضیح در بعد

۱- سوره اسراء، آیه ۷۰.

۶- یکی از راه های تقویت عزت تو ص ۲ عظمت خداوند است در این باره توجه دهید

و خطاب به انسان فرموده :

ای فرزند آدم، این مخلوقات را برای تو آفریدم و تو را برای خودم.^۱

خداوند به انسان وعده دیدار داده و بهشتی به وسعت همه آسمانها و زمین برایش آماده کرده است. بهشتی که در آن انسان به هر آرزویی که تمنا می کند، می رسد؛ حتی به آن زیبایی هایی که خودش نمی شناسد و خدا می داند، دست می یابد.^۲

آیا بهایی ارزشمندتر از این به ذهن انسان خطور می کند؟ آیا کسی می تواند ادعا کند که می تواند بهای بالاتری را برای انسان فرض کند؟

امام علی علیه السلام می فرماید :

إِنَّهُ لَيْسَ لِأَنْفُسِكُمْ ثَمَنٌ إِلَّا الْجَنَّةُ فَلَا تَبِعُوهَا إِلَّا بِهَا : همانا بهایی برای جان شما جز بهشت نیست.

پس [خود را] به کمتر از آن نفروشید.^۳

۲- توجه به عظمت خداوند و تلاش برای بندگی او

خدایی که خالق تمام هستی است، سرچشمه و منبع همه قدرت ها و عزت ها است. او وجود شکست ناپذیری است که هیچ کس توانایی ایستادن در برابر قدرت او را ندارد بنابراین، هر کس به دنبال عزت است، باید خود را به این سرچشمه وصل کند.

امیرالمؤمنین علی علیه السلام در وصف انسان هایی که عزت خود را در بندگی خدا یافته اند می فرماید :

خالق جهان در نظر آنان عظیم است.

در تشبیه غیر خدا در چشم آنان کوچک است. ۷۷

وقتی که انسان به جنین شناخت و ایمانی رسید، به طور طبیعی تسلیم خدا می شود. بندگی او را می پذیرد و در مقابل غیر خدا عزیز و تسلیم ناپذیر باقی می ماند.

به همین جهت امیرالمؤمنین علیه السلام از ما می خواهد که :

بند کسی مثل خودت نباش

زیرا خداوند تو را آزاد آفریده است.^۵

۱- این آیه آدم، خَلَقْتُ الْإِنْسَانَ لِأَجْلِكَ وَ خَلَقْتُكَ لِأَجْلِي. الجواهر السنیه فی الاحادیث القدسیه، شیخ حر عاملی، ص ۳۶۲.

۲- تفسیر، ۵۵ و معجم، ۲۷ تا ۳۰ و زخرف، ۷۱.

۳- معجم البلاغه، حکمت ۴۵۶.

۴- معجم البلاغه، خطبه ۱۹۳.

۵- معجم البلاغه، وصیت نامه امام به فرزند گرامی خود امام حسن علیه السلام، نامه ۳۱.

۷- نمونه‌های از اسوه عزت بودن پیامبر و مسوایان دین را بنویسید

تمرین اول
آیا تاکنون با کسی که عزت و کرامت شما را نادیده گرفته، مواجه شده‌اید؟ چه عکس‌العملی نشان

داده‌اید؟

اسوه‌های عزت در برابر ستمگران

پسوایان ما با نکیه بر بندگی خداوند و بیوند با او توانستند در سخت‌ترین شرایط، عزت‌مندانه زندگی کنند و هیچ‌گاه تن به ذلت و خواری ندهند.

(برای مثال، پیامبر اکرم ﷺ هنگامی که در محاصره طاق فرسای مشرکان مکه بود و جز حضرت ابوطالب رضی الله عنه و حضرت خدیجه رضی الله عنها و یارانی اندک و فقیر، پستوانه‌ای نداشت، به بزرگان مکه که به او وعده نروت و قدرت و ریاست بر مکه می‌دادند، فرمود: اگر اینان خورسید را در دست راستم و مادر را در دست چم بگذارید، از راه حق دست بر نمی‌دارم و نسلب نمی‌شوم. ^۱

نوة گرامی و عزیز آن حضرت، امام حسین رضی الله عنه آنگاه که یزیدیان با بیش از سی هزار جنگجو، ایشان را محاصره کردند و از او خواستند که زیر بار بیعت با یزید برود فرمود: مرگ با عزت از زندگی با ذلت برتر است. ^۲

حضرت زینب رضی الله عنها، خواهر سجاج امام نیز پس از تحمل انبوه مصائب و سختی، که یکی از آنها می‌تواند انسان را درهم شکند، در پاسخ به جمله تحقیرآمیز عبیدالله بن زیاد، حاکم کوفه که گفت: دیدی خدا چه بر سر خاندان شما آورد؟ با قدرت فرمود: [در این واقعه] جز زیبایی ندیدم. ^۳

تمرین ایستادگی در برابر تمایلات پست

هر انسانی، در درون خود، گاه و بی‌گاه با تمایلات و خواسته‌هایی روبه‌رو می‌شود، که پاسخ مثبت دادن به آنها، عزت نفس را ضعیف می‌کند و انسان را به سوی خواری و ذلت سوق می‌دهد. حال اگر

این پاسخگویی ادامه یابد، خواری و ذلت انسان را احاطه می‌کند، به طوری که در برابر هر خواست

۱- سیره این مقام، ج ۱، ص ۲۵۶.

۲- لتهوف می فتی الطهوف، سیدین طاووس حسنی، ص ۲۲.

۳- همان، ص ۲۵.

۸- چرا نوجوانی بهترین زمان برای پاسخ منفی دادن به تمایلات است؟

بشروع درونی و بیرونی مقاومت نمی کند و به سرعت تسلیم می شود.
از نوجوانی و جوانی بهترین زمان برای پاسخ منفی دادن به این تمایلات گناه و بی گناه است. انسانی که در این دوره سنی به سر می برد، هنوز به گناه عادت نکرده و خواسته های نامشروع در وجود او ریشه دار نشده است و به تعبیر پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله، چنین کسی به آسمان نزدیک تر است. یعنی گرایش به خوبی ها در او قوی تر است. بنابراین نوجوان، بهتر از هر آدمی می تواند ایستادگی در برابر تمایلات منفی را تمرین کند و عزت نفس خود را تقویت کند. ۸)

۹- انسان دارای چند دسته تمایلات است کدام را توفیح دهید

خود عالی و خود دانی

ممکن است برسید ریشه این تمایلات در وجود انسان چیست؟
این سؤال مناسبی است که پاسخ آن می تواند راهگشای ما برای رسیدن به عزت و دوری از ذلت باشد.
حقیقت این است که انسان دارای دو دسته از تمایلات است:
اول: تمایلات عالی و برتر، مانند تمایل به دانایی، عدالت، شجاعت، حیا، ایثار و حسن خلق، که مربوط به روح الهی و معنوی انسان هستند. ما با رسیدن به این تمایلات احساس موفقیت و کمال می کنیم و از آنها لذت می بریم.
دوم: تمایلات دانی، مانند تمایل به ثروت، شهرت، غذاهای لذیذ، زیورآلات و رفاه مادی، که مربوط به بُعد حیوانی و دنیایی انسان است و وقتی به این تمایلات دست می یابیم، از آنها لذت می بریم و خوشحال می شویم. انسان ها به طور طبیعی به این قبیل امور میل دارند و علاقه نشان می دهند، زیرا آنها لازمه زندگی در دنیا هستند و بدون آنها یا نمی توان زندگی کرد یا زندگی سخت و متسکلی می شود.
۱۰ تمایلات بُعد حیوانی در ذات خود بد نیستند، اما نسبت به بُعد معنوی و الهی، بسیار ناچیز و پایین ترند و قابل مقایسه با آن تمایلات نیستند.

پس چه موقع این تمایلات بد می شوند؟

آنگاه که انسان، این تمایلات را اصل و اساس زندگی قرار دهد و فقط در فکر رسیدن به آنها باشد و از تمایلات الهی خود غافل بماند. حد و مرز توجه به این تمایلات را خدا می داند و خداوند با احکام خود چگونگی بهره مندی از این تمایلات را مشخص کرده تا انسان بتواند در عین بهره مندی از آنها، به رشد و کمال واقعی خود برسد. ۱۰)

از این رو هر انسانی در درون خود با دو دعوت روبروست: دعوت عقل و وجدان یا همان نفس نوازه، که از ما می خواهد در حد نیاز به تمایلات فروتر پاسخ دهیم و فرصتی فراهم کنیم که

۱۱ آیا تمایلات بُعد حیوانی بر مکتب
انسان در درون خود با چند دعوت روبروست

۱۲ انسانی که دعوی و هوس پیاپی دهد دچار صدمه سرنوشتی می شود

تمایلات معنوی و الهی در ما پرورش پیدا کند و آن زیبایی ها وجودمان را فرا بگیرند.

دعوت دیگر، دعوت هوی و هوس یا همان «نفس اماره» است که از ما می خواهد فقط به تمایلات

بهد حیوانی سرگرم و مشغول باشیم و از تمایلات عالی و برتر غافل بمانیم. ۱۱

۱۳ انسانی که به هوی و هوس پاسخ مثبت می دهد و تسلیم می شود، قدم در وادی ذلت گذاشته و از

مسیر رشد باز می ماند. پس از این مرحله است که وقتی در برابر ستمگران و قدرتمندان قرار گرفت،

زیر بار ذلت می رود و تسلیم خواسته های آنها هم می شود.

بنابراین، کسی که در مقابل دیگران تن به ذلت می دهد، ابتدا در مقابل تمایلات پست درون خود شکست خورده

و تسلیم شده و سپس مغلوب زورگویان و قدرتمندان گردیده و تابع خواسته های آنان شده است. ۱۲

تحقیقات نشان می دهد که اکثر مجرمان و گناهکاران افرادی فاقد عزت نفس هستند یا عزت نفس

بسیار بایینی دارند، در حالی که اکثر انسان های مفید و نیکوکار جامعه دارای عزت نفس بالایی می باشند

و کمتر مرتکب گناه می شوند.

اصحاحات اش دانان در قرآن کریم اختصاص به کدام جنس از زن مرد است؟ چرا؟

شخصیت انسانی زن و مرد

۱ (کلمات «انس»، «انسان»، «بنی آدم» و «ناس» در قرآن کریم اختصاص به جنس خاصی ندارد و هر آیه‌ای که با این کلمات همراه باشد، به زن و مرد، هر دو مربوط می‌شود؛ زیرا حقیقت انسان را روح او تشکیل می‌دهد و روح انسان نه مذکر است و نه مؤنث. زنان و مردان به عنوان افراد نوع بشر، استعدادها و ویژگی‌های فطری یکسان و هدف مشترکی دارند که با بهره‌گرفتن از آن، ویژگی‌های فطری می‌توانند به آن هدف مشترک، یعنی قرب الهی و بهشت جاوید برسند.)

بیشتر بدانیم

جایگاه زن در قرآن و مقایسه آن با تورات و انجیل

در دوره‌ای که قرآن کریم بر پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله نازل شد، بیشتر مردم، مرد را در خلقت برتر از زن می‌شمردند این موضوع، در داستان خلقت آدم و حوا و زندگی آنها در بهشت اولیه و بیرون شدنشان از آنجا نمود بیشتری داشت.

به طور مثال، در سفر پیدایش تورات آمده که حوا از دنده چپ آدم خلق شد و او بود که آدم را اغوا و گمراه کرد و به خوردن میوه درخت ممنوعه تشویق نمود؛ به این صورت که شیطان به سراغ حوا رفت و به وسوسه او پرداخت. وقتی شیطان حوا را فریب داد، حوا به نزد آدم رفت و آن قدر اصرار کرد تا او را راضی نمود که با هم به درخت ممنوعه نزدیک شوند و از میوه آن بخورند. این کتاب که هم اکنون نیز کتاب مقدس یهودیان و مسیحیان است، چنین نگاهی به زن را به پیروان خود منتقل می‌کند و در مورد خروج از بهشت، زن را مقصر نشان می‌دهد و او را به گناه نزدیک‌تر می‌داند. بر اساس آموزه‌های کتاب مقدس (تورات و انجیل) مسیحیان معتقدند زن منبع هر شر و فساد در عالم است. زن ستیزی و شر انگاری وی، در تمام دورانی که کلیسا بر غرب سیطره داشت از طرف کشیشان کلیسا ترویج می‌شد. اما قرآن کریم، در همان عصری که غرب بدترین خشونت‌ها و تحقیرها را علیه زن روا می‌داشت، در جامعه جاهلی نازل شد. جامعه‌ای که برخی از آنان داشتن دختر را ننگ می‌دانستند و رفتاری خشن و قهرآمیز با زنان و دختران داشتند. قرآن کریم، در تقابل با فرهنگ رایج آن زمان، به زن شخصیت انسانی بخشید و معیار کرامت را نه بر اساس جنسیت بلکه بر اساس فضایل انسانی و ایمان و تقوا قرار داد. قرآن کریم، در بیان داستان خلقت، مرد را برتر از زن قرار نمی‌دهد. اولاً قرآن می‌فرماید که زن از همان جنس مرد آفریده شده است.^۲

۱- تورات، سفر پیدایش، اصحاح ۲۲، ۲-۲۵ و اصحاح ۱، ۳-۷.

۲- سوره نحل، آیه ۵۸.

۳- سوره نساء، آیه ۱.

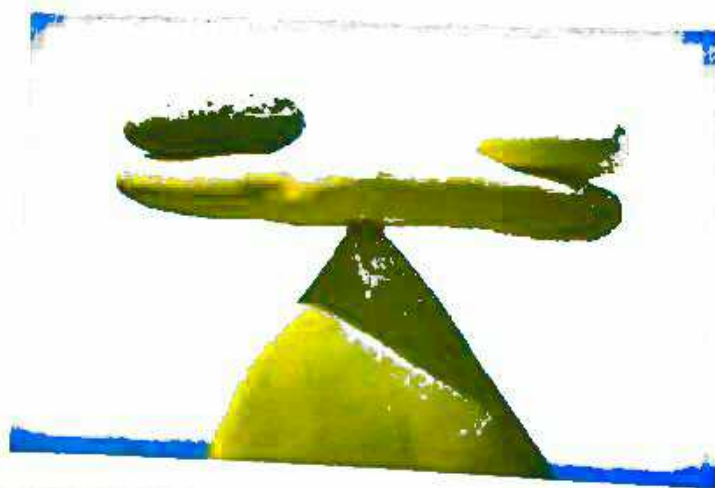
و در داستان بیرون رفتن آنها از بهشت هم می فرماید که شیطان هر دو را با هم فریب داد. ^۱ همچنین می فرماید خداوند انسان ها را از یک مرد و یک زن آفریده و هیچ کدام در پیشگاه خدا بر دیگری برتری ندارند، مگر به تقوا. ^۲

۲- خداوند زن و مرد را چگونه آفرید است

نقش های مکمل

۲) خداوند، زن و مرد را به گونه ای آفریده که زوج یکدیگر باشند، ^۳ یعنی در کنار هم قرار گیرند و یکدیگر را کامل کنند. زن و مرد اگرچه در ویژگی های انسانی باهم مشترک هستند و خداوند برای هر دو هدف واحدی معین کرده است، اما از جهت «زن بودن» و «مرد بودن»، یعنی از نظر خصوصیات جسمی باهم متفاوتند ^۴ این تفاوت ها به گونه ای است که هر دو را به هم نیازمند کرده است؛ بدون اینکه یکی بر دیگری برتری داشته باشد. زیرا برتری هر کس نزد خداوند به تقواست و هر انسانی می تواند آن را در وجود خود پرورش دهد. ^۵ ^۳ - تفاوت میان زن و مرد از حیث جهت است ^۲

۳) تفاوت های میان زن و مرد به جهت وظایف مختلفی است که خالق حکیم برعهده هر یک از زن و شوهر نهاده است تا هر کدام از آنها بتوانند در زندگی مشترک و خانوادگی نقش های خاصی را برعهده بگیرند و یک خانواده متعادل را پدید آورند. ^۳ به طور مثال، توانمندی عاطفی بالای زنان و قدرت جسمی بیشتر مردان برای آن است که زن با محبت مادری، فرزندان را رشد دهد و مرد با کار کردن نان آور خانواده باشد.

۱- سوره اعراف، آیه ۲۰.

۲- سوره حجرات، آیه ۱۳.

۳- سوره نبا، آیه ۸.

۴- سوره بقره، آیه ۱۸۷.

۵- نظام حقوق زن در اسلام، استاد شهید مطهری، ص ۱۱۹.

۷- هر جوان به طور فطری خواستار ازدواج با کسی است^۶

چه پنهان و چه آشکار با جنس مخالف نباشند^۶ که زبان آن تا قیامت دامن گیر آنان خواهد شد و در نسل‌های آنان تأثیر بدی خواهد گذاشت.

✓ هر جوانی به طور فطری و طبیعی خواستار ازدواج با کسی است که قبل از ازدواج پاکدامنی خود را حفظ کرده و رابطه غیر شرعی با جنس مخالف نداشته است. کسی که چنین خواسته‌ای دارد، باید خودش نیز این‌گونه باشد. همچنین هر کس که خواستار آن است تا دیگران به اعضای خانواده او نظر سوء نداشته باشند، خودش هم باید چنین باشد^۷ نظام هستی بر عدالت است^۸. عمل هر کس، عکس‌العملی دارد که قسمتی از آن در این جهان ظاهر می‌شود و تمام آن در آخرت.

بیشتر بدانیم

اقدامات زیر برای حفظ عفاف و پاکدامنی بسیار مؤثر است:

- ۱- رعایت جنبه‌های حلال و حرام در ارتباط با جنس مخالف؛
- ۲- خواندن داستان‌هایی درباره سیره و رفتار پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله، حضرت فاطمه علیها السلام و امامان بزرگوار علیهم السلام و کسانی که پیرو آنان بوده‌اند، همچون شهدای دفاع مقدس؛
- ۳- انجام درست و به موقع نماز، به خصوص به صورت جماعت و با حضور در مسجد و شرکت در جلسات مذهبی، مانند مجالس دعای کمیل و دعای ندبه، اعیاد و عزاداری‌ها و سخنرانی‌های پر محتوا؛
- ۴- مشغول بودن به کارهای ضروری، مانند درس خواندن، انجام کارهای منزل، پرداختن به کارهای فنی و هنری، همکاری در بسیج، کانون‌های فرهنگی و بنیادهای خیریه؛
- ۵- کنترل نگاه و استقامت در برابر تحریک دیگران برای دیدن یک فیلم یا یک پیام نامناسب و یا حضور در مجالس گناه‌آلود و توانایی «نه» گفتن به آنها؛
- ۶- انتخاب دوست دیندار و نمازخوان و معاشرت نکردن با افراد بی‌بندوبار؛
- ۷- استفاده از لباس مناسب با شأن و منزلت انسان مسلمان؛
- ۸- توجه به نصیحت‌ها و خیرخواهی‌های پدر و مادر.

۱- سوره مائده، آیه ۵ و سوره نساء، آیه ۲۵.

۲- بِالْقَدْرِ قَامَتِ السَّمَاوَاتُ وَالْأَرْضُ، عوالی الثالی شیخ محمد بن علی بن ابراهیم احسانی، ج ۴، ص ۱۰۳.

۸ - اهداف ازدواج را نام ببرید و سی را توجیح دهید

۲- توجه به اهداف ازدواج : شایسته است که به تدریج درباره هدف خود از ازدواج فکر کنیم و هوشمندانه وارد این مرحله از زندگی شویم. البته برای تشکیل خانواده در متون دینی اهدافی ذکر شده است که بعضی از آنها را در اینجا ذکر می کنیم. خوب است که ما نیز در بحث ازدواج همین هدف ها را در نظر بگیریم.

۱) **اول. پاسخ به نیاز جنسی :** ابتدایی ترین زمینه ازدواج، نیاز جنسی مرد و زن به یکدیگر است. این نیاز که احساس آن از دوران بلوغ آغاز می شود، اولین کشش و جاذبه را میان زن و مرد ایجاد می کند و آنان را به سوی تشکیل خانواده می کشاند. بر اثر ازدواج و پاسخ صحیح به این نیاز، هر کدام از مرد و زن به یک آرامش روانی می رسند.

دوم. انس با همسر : هر یک از زن و مرد، علاوه بر نیاز جنسی، نیازمند به زندگی با دیگری هستند و این نیاز نیز پس از بلوغ آشکار می شود. این نیاز به گونه ای است که اگر فردی از راه های نامشروع نیاز جنسی خود را برطرف کند اما بدون همسر زندگی کند، باز هم یک بی قراری و ناآرامی او را آزار می دهد که فقط با بودن در کنار همسر برطرف می شود.

سوم. رشد و پرورش فرزندان : خانواده بستر رشد و بالندگی فرزندان است و هیچ نهادی نمی تواند جایگزین آن شود. فرزند، ثمره پیوند زن و مرد و تحکیم بخش وحدت روحی آنها است. آنان دوام وجود خود را در فرزند می بینند و از رشد و بالندگی او لذت می برند. کدام افتخار بالاتر از آنکه خداوند تربیت و پرورش چند تن از بندگان خود را به پدر و مادر سپرده است و احترام و اطاعت از والدین را هم ردیف طاعت و عبودیت خود قرار داده است.

چهارم. رشد اخلاقی و معنوی : پسر و دختر جوان با تشکیل خانواده، از همان ابتدا زمینه های فساد را از خود دور می کنند، پس مسئولیت پذیری را تجربه می نمایند، مهر و عشق به همسر و فرزندان را در خود پرورش می دهند، با گذشت و مدارا و تحمل سختی ها و ناگواری های زندگی، به درجات معنوی بالاتری نایل می شوند. (۸

انتخاب همسر و مسئولیت آینده

پس از تعیین هدف ازدواج، انتخاب همسر مناسب مطرح می شود. طبق مقررات اسلامی، رضایت کامل دختر و پسر برای ازدواج ضروری است و اگر عقدی به زور انجام بگیرد، باطل است و مشروعیت ندارد.

داشتن قدرت انتخاب، ارزشمند و درعین حال، مسئولیت آور است. برای موفق شدن در این مسئولیت،

باید بر شور و احساس جوانی تسلط کامل داشت و با چشم باز عمل کرد. همواره دیده‌ایم که علاقه و محبت به یک شخص، چشم و گوش را می‌بندد و عقل را به حاشیه می‌راند. این سخن زیبایی امام علی علیه السلام مربوط به مواردی از همین قبیل است:

علاقة شدید به چیزی، آدم را کور و کر می‌کند.^۱
حُبُّ الشَّيْءِ يُعْمِي وَ يُصِمُّ

از این رو، پیشوایان دین از ما خواسته‌اند که در مورد همسر آینده با پدر و مادر خود مشورت کنیم تا به انتخابی درست برسیم. پدر و مادر به علت علاقه و محبت به فرزند، معمولاً مصلحت و خوشبختی او را در نظر می‌گیرند و به علت تجربه و پختگی‌شان، بهتر می‌توانند خصوصیات افراد را دریابند و عاقبت ازدواج را پیش‌بینی کنند.

البته پدران و مادران نباید نظر خود را بر فرزندانشان تحمیل کنند و آنها را به ازدواجی ناخواسته بکشانند. شایسته است محیط خانواده، محیط هم‌دلی، اعتماد به بزرگ‌ترها، شنیدن نظرات یکدیگر و محیط محبت و خیرخواهی باشد تا بهترین تصمیم‌ها گرفته شود و کمتر به حسرت و پشیمانی منجر شود.

دانش تکمیلی

اگر می‌خواهید بدانید چرا در دین اسلام اجازه پدر در ازدواج دختر ضروری است، به سایت گروه قرآن و معارف، بخش «دانش تکمیلی» مراجعه کنید.

۹۰۰ - از نظر قرآن کریم مهم‌ترین معیار همسر شایسته چیست؟ چرا؟^۱

معیارهای همسر شایسته

۹) از نظر قرآن کریم، مهم‌ترین معیار همسر شایسته، باایمان بودن اوست.^۲ هر قدر ایمان یک فرد قوی‌تر باشد، شایستگی او برای همسری بیشتر است (البته معیارهای دیگری نیز که باید مورد توجه قرار گیرند، عبارت‌اند از:^۳

۱- خانم‌المستدرک، میرزای نوری، ج ۱، ص ۲۰۱.

۲- سوره بقره، آیه ۲۲۱.

۳- برای کسب اطلاع بیشتر، به کتاب «خانواده در قرآن» دکتر احمد بهشتی و «همسر داری» آیت‌الله ابراهیم امینی، مراجعه کنید.

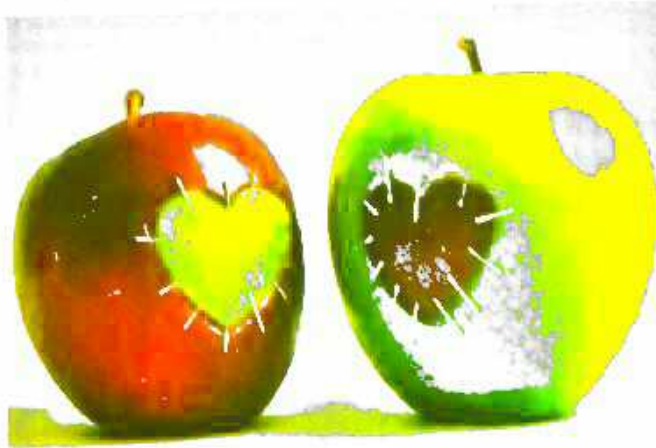
۴- معاشرت خانوادگی دو طرف با یکدیگر و بهره‌بردن از تجارب پدر و مادر در این معاشرت‌ها.
۵- مشورت با افراد قابل اعتماد و کاردان.

۶- گفت‌وگو با یکدیگر در جلسات حضوری و طرح نظرات و دیدگاه‌ها درباره موضوعات مختلف.

بهبتر است مسیر شناخت همسر با مشارکت پدر و مادر طی شود که سرشار از تجربه‌اند و معمولاً به مصلحت آینده فرزند خود علاقه‌مند هستند.

۱۰- آمادگی برای بلوغ به ازدواج به بلوغ نسایی نیاز دارد (توضیح بعدی) زمان ازدواج

۱۰ (آمادگی برای ازدواج، نیازمند دو بلوغ است: یکی بلوغ جنسی و دیگری بلوغ عقلی و فکری که مدتی پس از بلوغ جنسی فرا می‌رسد. با رسیدن بلوغ عقلی، جوان درمی‌یابد که باید زندگی را بسیار جدی بگیرد و برای آینده‌اش برنامه‌ریزی کند. توجه به داشتن شغل و پیدا کردن کار، فکر کردن درباره ویژگی‌های همسر، تنظیم خرج و هزینه خود و دوری از بی‌برنامه‌بودن از نشانه‌های بلوغ عقلی است) نباید فاصله میان بلوغ جنسی و عقلی با زمان ازدواج زیاد شود و تشکیل خانواده به تأخیر افتد. به همین علت، پیشوایان ما همواره دختران و پسران را به ازدواج تشویق و ترغیب کرده و از پدران و مادران خواسته‌اند که با کنار گذاشتن رسوم غلط شرایط لازم را برای آنان فراهم کنند و به خاطر پندارهای باطل همچون فراهم شدن همه امکانات زندگی فرزندان خود را به گناه نکشاند و جامعه را گرفتار آسیب نسازند.

۱۱- بیابان (پس) درباره
ازدواج فرموده است

پیامبر اکرم ﷺ می‌فرماید:

«کسی که ازدواج کند، نصف دین خود را حفظ کرده است؛ پس باید برای نصف دیگر، از خدا پروا داشته باشد.»^۱

۱- کافی، کلینی: (حدیث اسلامی) ج ۵، ص ۲۲۹ - من لا یحضره الفقیه، ابن بابویه: ج ۳، ص ۲۸۳.

هم از عوامل طلاق هستند که به این بحث مربوط می‌شود.

۳- خانواده متعادل و نمونه اسلامی: که می‌تواند به همای‌های اسلام را از سندی غلط جامعه جدا کند و با کنار گذاشتن سنت‌های غلط، زندگی خانوادگی را با معیارهای اسلامی بنا کند و در انتخاب همسر یا تربیت فرزند از آن معیارها کمک بگیرد و ناچار از سندی جامعه استفاده نکند که مخالف اسلام نباشد. این قشر از جامعه، به دلیل یک حرکت عامه که همراه با مطالعه و فکر و اندیشه است، معمولاً خانواده‌های موفق‌تری دارند و آزمون خانوادگی آنان خیلی بیشتر از خانواده‌های دسته دومی است و جدایی و طلاق، کمتر در این خانواده‌ها اتفاق می‌افتد.

۴- مهم‌ترین برنامه‌های جوان بگذار بلوغ برای تکمیل خانواده،^۵ آمادگی برای ازدواج

انسان، با رسیدن به سن بلوغ و دوره جوانی وارد مرحله مسئولیت‌پذیری می‌شود و این نایستگی را به دست می‌آورد که مخاطب خداوند قرار گیرد و از هم‌اکنون برای سعادت خود و خانواده‌ای که در آینده نزدیک تشکیل خواهد داد، برنامه‌ریزی نماید. مهم‌ترین این برنامه‌ها در مورد تشکیل خانواده عبارت‌اند از:

- ۵- منظور از تقویت عفاف و پاکدامنی حسد
- ۱- تقویت عفاف و پاکدامنی در خود از آغاز بلوغ
 - ۲- مشخص کردن هدف‌های خود از تشکیل خانواده
 - ۳- شناخت معیارها و شاخص‌های همسر مناسب
 - ۴- شناخت ویژگی‌های روحی زن و مرد

از میان این چهار برنامه، به تبیین دو مورد آنها در این درس می‌پردازیم:

۱- تقویت عفاف و پاکدامنی: دوره بلوغ تا ازدواج یکی از حساس‌ترین و ارزشمندترین دوره‌های عمر انسان است و دوره گذر از کودکی و ورود به بزرگسالی و پذیرش مسئولیت‌های زندگی است. اگر نوجوان و جوان، این دوره را با پاکدامنی بگذرانند و در حالی به زندگی مشترک با همسرش وارد شود که آلوده به گناه و فحشا نشده باشد، راه رسیدن به بهشت را برای خود و فرزندان خود بسیار هموار کرده است.

۹- قرآن کریم از دختران و پسران قبل از ازدواج چه می‌خواهد

(قرآن کریم از دختران و پسران می‌خواهد که قبل از ازدواج، حتماً عفاف پیشه کنند تا خداوند به بهترین صورت زندگی آنان را سامان دهد). همچنین می‌خواهد که به هیچ‌وجه در پی رابطه غیر شرعی،

۱۲ فواید ازدواج در زمان مناسب را نام ببرید

این جمله کوتاه، اهمیت ازدواج را به خوبی می‌رساند و نشان می‌دهد که چگونه نیمی از دینداری انسان با ازدواج، حفظ و نگهداری می‌شود.

ایشان همچنین می‌فرماید: «برای دختران و پسران خود امکان ازدواج فراهم کنید تا خداوند اخلافتان را نیکو کند و در رزق و روزی آنها توسعه دهد و عفاف و غیرت آنها را زیاد گرداند».

امام صادق علیه السلام نیز می‌فرماید:

«دو رکعت نماز شخص متأهل، برتر از هفتاد رکعت نمازی است که شخص مجرد می‌خواند».

نباید از یاد ببریم که ازدواج برای رفع نیازهای طبیعی و پاسخ‌گویی به قانون خلقت انجام می‌شود و شایسته است که به این نیازهای طبیعی در «زمان مناسب» و به «شیوه صحیح» پاسخ دهیم.

۱۱) **نمادایی، سلامت جسمی و روحی، رشد طبیعی، احساس رضایت درونی، کاهش فشار جنسی و سلامت اخلاقی** جامعه از فواید ازدواج در «زمان مناسب» است. تأخیر در ازدواج سبب افزایش فشارهای روحی و روانی، روابط نامشروع و آسیب‌های اجتماعی می‌شود. ۱۲

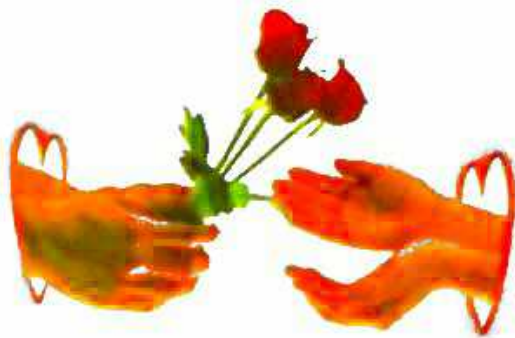
۱۳) همچنین، اگر فردی بخواهد به شیوه‌ای غیر از شیوه‌های مطرح شده از سوی دین یعنی به «شیوه ناصحیح» به نیاز جنسی خود پاسخ دهد، در آن صورت، لذت آنی برخاسته از گناه، پس از چندی روح و روان فرد را پژمرده می‌کند و شخصیت او را می‌شکند. این‌گونه اشخاص، به جای بازگشت به مسیر درست، برای فرار از این پژمردگی به افراط در گناه کشیده می‌شوند؛ اما نمی‌دانند که روحشان مانند تشنه‌ای است که هر چه بیشتر از آب شور دریا می‌نوشد، پر تشنگی‌اش افزوده می‌شود و بی‌قراری‌اش شدت می‌یابد. ۱۴

بیشتر بدانیم

خواستگاری پسر از دختر یا دختر

از پسر؟!

معمولاً خواستگاری از طرف پسر اعلام می‌شود و قبول و رضایت از طرف دختر صورت می‌گیرد. این سنت نشانه آن است که پسر باید سؤال و درخواست کند و دختر می‌تواند بپذیرد، یا رد کند. به تعبیر دیگر،

۱- نوادر، راوندی، ص ۳۶.

۲- کافی، کلینی؛ ج ۵، ص ۳۲۸ - من لا یحضره الفقیه، صدوق؛ ج ۲، ص ۲۸۴.

۳- در اسلام، علاوه بر ازدواج دائم، ازدواج موقت نیز برای کسانی که امکان ازدواج دائم ندارند، پیشنهاد شده است که احکام آن در رساله

علمیه مراجع تقلید و نیز در پایگاه گروه قرآن و معارف، بخش «دانش تکمیلی» ذکر شده است.

۱۳ پاسخ؛ نیاز جنسی به شیوه ناصحیح و آگاهی را در